

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VI. évfolyam 12. szám, 2011. december

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Pintér Ágnes meseillusztrációja

Tartalom:

3. o.: Fehér karácsony; (Ketykó István verse)
4. o.: Szandai karácsony; (Pongrácz Ágnes verse)
6.-12. o.: „Orcád verítékével” IV. : Molnárok, favágók, hevérek és halászok...; (dr. Koczó József képes helytörténeti írása)
14. o.: Még mindig; (Székács László verse)
15. o.: Milliónyi gyertya; (Kontra Marika Szvíta verse)
16.-18. o.: Muskátli; (Kovács T. István írása)
20.-21. o.: Ikon a hóban I.-II.; Széttépett zsoltár; Ima helyett; (Szűk Balázs versei)
22.-23. o.: Reménykedés; Keserves bizakodás; (Csáky Károly versei)
24.-26. o.: Karácsony fényei; (Ács Bódog írása)
28.-30. o.: Eltérő páros; (Kő-Szabó Imre írása)
32.-38. o.: Egy tiszta lelkű ember 6.: Kísértések; (Petrozsényi Nagy Pál regénye folytatásokban)
40.-41. o.: Különleges olvasmányaim: Eltűnő szigetek; (Kovács T. István írása)
42.-61. o.: Óvári szakrális emlékek; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
62.-68. o.: A nyugat-nógrádi országzászlók történetéből; (Végh József képes helytörténeti írása)
70.-71. o.: Sült krumpli gyertyafényben; (B. Tóth Klára írása)
72.-74. o.: A gazdagság átka; (Barna Krisztina meséje)
76.-77. o.: Huszonharmadik zsoltár; (Hörömpő Gergely verse)
78.-80. o.: Huzatban II.: I.-II.-III.-IV.; (Végh Tamás versei)
81. o.: Ficánka ütemek; (H. Túri Klára verse)
82. o.: A karácsonyi maszk; (Elbert Anita verse)
83.-85. o.: Megismételt pillanatok; (Szájbely Zsolt írása)
86.-88. o.: Kultúrreform; (Pribojszky Máttyás írása)
89.-91. o.: Kék karácsonyfadísz; (Szávai Attila írása)
92. o.: Napforduló után; (Borsi István írása)
94.-97. o.: Könyvajánló;
98.-99. o.: Levélszarkofág; Korkép; (B. Tóth Klára versei)
100. o.: Pályázat;
101.-102. o.: Programajánló;
103. o.: Impresszum;

E havi számunkat a nagyoroszi származású *Pintér Ágnes* akvarelljeivel, meseillusztrációival díszítettem. A képek Pálfalvi Nándor mesekönyvében szerepelnek, amiről a könyvajánlóban olvashatnak. Köszönet a képekért! A Szerk.

Szerzőinknek köszönöm az egész éves munkájukat, olvasóinknak a figyelmet, és egyben minden szerzőnek, olvasónak boldog új évet kívánok!

KETTKÓ ISTVÁN

Fehér karácsony

Anyám emlékére

*Fehér hósapkával fejükön
aludtak a fák a kis állomáson,
ahol csak én álltam őrt
karácsony éjjelén
éjjeli misére hívogatott a harang ...
Gondolatban gyermekkorom útjain jártam
nem vezetett csillag s nem vittem magammal
tömjént, mirhát, kincseket
csak szegénységünket tettem le
gondjaink jászola elé.
A váltó szentjánosbogár fényében
anyám arcát láttam felvillanni
cipelte hetven évét
az utcánk végén levő
templom padjai közé ...
A jelző előtt gép sikoltott -
lassan engedelmeskedett kezemnek a lánc
és kint a faluvégén a sorompórudak
puha párnára hajtották fejüket -
több órája szakadt a hó.
Három tél dere ült azóta fejemre
- már föld alatt anyám ...
idén is lesz karácsony, de nélküle
talán hó is hull majd, hogy keressem
léptei nyomát
bár fáj, hogy itthagyt
mégsem kiáltozom, mert
messze jár, úgysem hallaná ...*

Romhány , 1978. november 20.

PONGRÁCZ ÁGNES

Szandai Karácsony

Karácsony este fény ül a tájra,
egy csillagból hulló kék-tünemény,
hópihe száll a fagyott határra,
szél viszi, s hozza el most a reményt.

Karácsony este hideg pajtában,
a Kisded már alszik, Mária sír,
jobb keze nincs meg, tőből levágva,
s szalma takarja be az ég sebét.

Egyszeri Csillag, térj le a Földre,
mi kik levágtuk rég a Szűz kezét,
épp, mint a Kisded, érintésre vágyunk,
s ilyenkor lelkünkben ég el a fény.

Mennyei Csillag, adj csoda-álmot,
szébbre, nemesre váltsd a világot,
nézd a sok gyermek csillogó szemmel
elhiszi ezt a mesét.

Adj csoda-álmot: itt van a Jászol,
két kezét zárja a Szűz, s imát mond,
térdel a pásztor, és ha lesz helyem,
melléje térdelek én.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

„Orcád verítékével” IV.

Molnárok, favágók, hevérek és halászok...

Malmok

A késő középkorban a kenyérnek való feldolgozását mindenhol minél közelebb igyekeztek megoldani, így ahova csak lehetett, építettek malmot. A gabona őrlésére szolgáló vízimalmoknak alapvetően kétféle változata terjedt el vidékünkön: a Dunán és az Ipolyon kikötött hajómalom és a kisebb patakokon duzzasztott vízzel működő rögzített patakmalom.

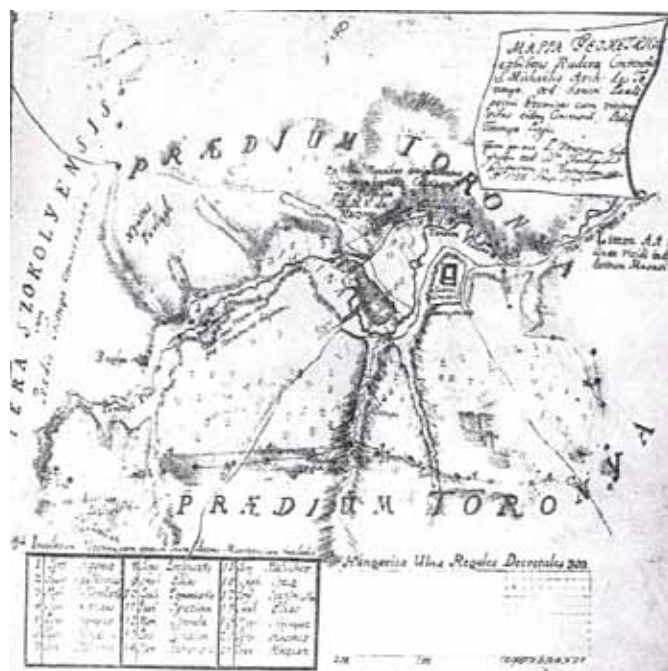
Középkori vízimalom (Wikipédia)

Okleveleinkben elég gyakran említenek malmokat, malomhelyeket, molnárokat. A nosztrai pálosok 1380-ban 72 forintért vették meg a Szob és Damásd közti *Bélapatakon* lévő malmot, mely *Cheukez*nek mondott Mihály, felesége és fia, Miklós deák tulajdonában állt. 1405-ben Zsigmond király oklevelében meghagyta Simon királyi ajtónálló mesternek és Damas királyi várnagyának, hogy a pálos kolostor mellett az Ipolyba futó patakon lévő említett malom kijavításában a szerzeteseket ne gátolják.

1396-ban az esztergomi érsek az Ipolyon Szalka és Dávidréve között lévő két malmot eladományozza az általa alapított Mária-kápolnának.

1436-ban György /ipoly-/sági molnárral szemben a gyürki jobbágyok hatalmaskodást követtek el.

Egykor Nosztra határához tartozó Toronypuszta 1694-ben és a XVIII. században készült térképén *Régi Malomhely* felirat olvasható, s az 1758-as térkép feltünteti a négyzetes alaprajzú épületet, valamint a malomárkot. A Bibervár közelében a Toronya folyóból /Kis-Hanta-patak/ illetve az általa táplált halastóból kiinduló malomárok zsilipjét is jelzi. A kisméretű malomépület előtt a malomárok kiszélesedik, és a rajz szerint a vizet az épület melletti malomkerékre vezették rá.

Szabó Vince pálos tanár térképe 1758-ból: Toronyallya

A malomárkot és az épületet a térképek alapján lokalizálták, s 1988-ban Miklós Zsuzsa régész végzett a helyszínen hitelesítő ásatást. A malomárok érdekessége – ami Magyarországon egyedülálló –, hogy közel 9 méter hosszán alagútban szállította a vizet a malomkerék meghajtásához. Valószínűsíthető, hogy a jelenlegi országút jobb oldalán található réten már lábakon álló favályúban vezették a vizet. A malom a XIV-XV. században épülhetett, és a pálos kolostorhoz tartozott. A Korompa- és Kis-Hanta-patak összefolyásától Malom-völgyi-patak a vízfolyás neve, mely Törökmező közelében újabb malmot hajtott.

Visk malmát 1507-ből említik, Barátiban 1509-ben egy határjárás során úgy rendelkeznek, hogy a határjelet a patakmalom mellé kell állítani, s szó esik még a malomárok hídjáról is.

A malom mellett gyakran találkozunk malomhely kifejezéssel, mely egykor volt működő malom helyét jelenti.

Erdőélés

A Börzsönyi erdők bőségesen ellátták a falvakat az erdőélés (erdőhasznosítás, mai kifejezéssel: erdőgazdálkodás) minden lehetséges módjával. A Börzsöny hatalmas erdőségeiben a korabeli szóhasználat szerint *bárdos*, *makkos* és *eresztvény* (sarja erdő) erdőket különböztettek meg. A bárdos erdő volt a legértékesebb, az eresztvény a legsilányabb. A falvakban lakók közös rendelkezésére állt favágás és makkoltatás céljára a használat alatt levő erdő.

Az erdők azonban nem csak fával látták el az itt lakókat, hanem erdei gyümölcseivel, gombáival és madár- valamint vadhússal a vadászatra, vadfogásra jogosultakat.

Emlékek leginkább a királyi vadászatokról maradtak fenn. 1340-től Károly Róbert vadászó helye Damásd vára, ahol tavasztól őszig tartózkodott. A betegeskedő I. Károly király élete végén azért választotta egyik kedvelt tartózkodási helyeül Damásd várát, mert itt vadászni is lehetett. Mátyás király és felesége, Beatrix is szívesen vadászott a honti erdőségekben, a „berneckei-kemencei” hegységben. A falu közelében *Királyháza* és *Királykút* helynevek őrzik Hunyadi Mátyás, *Királyné pallagja* pedig felesége emlékét.

Bányászat

A Börzsönyi bányászatot oklevélben 1312-ben említik először annak kapcsán, hogy Csák Máté híve, Ibur fia István Börzsönnyt elfoglalta, elpusztította és ezüstbányáját bitorolta. A hely jólétére utal az a tény, hogy az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben szereplő öt, a honti főesperességhez tartozó település közül legtöbbet Börzsöny Petrus nevű plébánosa fizet: 2” márkát.

A sági (későbbi nevén: Tölgyes) nemesek és az esztergomi káptalan között a börsönyi birtokok miatt 1341-ben is folyt per, melynek során ismét említik a Bánya-patakat és forrását, valamint a Fenkő-patakat. Az esztergomi érsekség börsönyi birtokát pedig 1394-ben észak, északkelet felől járják be Ilsvai Leusták nádor utasítására. A határjárás a /ipoly-/sági konvent végzi el, amikor elválasztják az érsekségi területet /Ipoly-/Pásztó, Kürt és Pusztakürt birtokától, továbbá Szécsényi Konya fia Simon mester Salgó vára (a „peröcsényi” Salgóvárról esik szó!) és Szokolya birtokától.

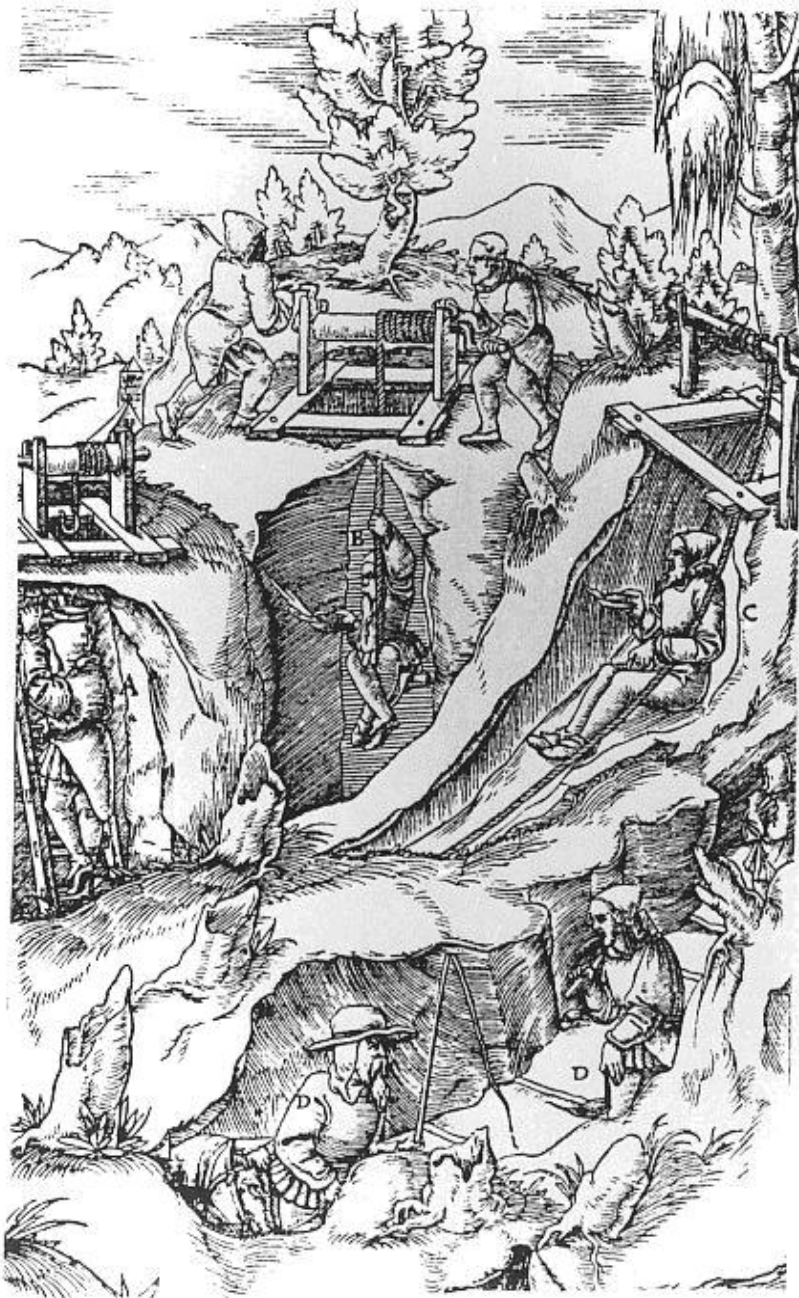
A határjárásra 1394. október 5-én került sor, a bejárt határvonal szinte azonos Nagybörsöny és Vámosmikola jelenlegi határával. Az esztergomi érsekség birtokába került Pusztakürt Börsöny határának északnyugati sarkában, a Börsöny-patak két partján terült el. Határvonala a Górhegyől északra kezdődött és a Szállás-völgynek a Kutyaháttól északra levő szakaszán ért véget. Az ekkor még *birtok*ként emlegetett Kürt viszont Vámosmikola jelenlegi határában a Börsöny-patak nyugati oldalán feküdt. Délről Pásztó határolta, közös határpontjuk a mai Istvánmajortól keletre volt, ahol a nagybörsönyi határ rövid délkelet-északnyugat irányú szakasz után ismét északkeleti irányba fordul. A major és a tőle délre fekvő terület a XX. század elejéig Ipolypásztóhoz tartozott.

„... Majd a Magyarhegy csúcsán két határjelet emeltek, s a hegyről lejöve a völgyben két határjelet emeltek. A hegy oldalán lejöve két földhatárjelet emeltek, majd továbbereszkedve a hegyekből nyugat felé folyó patakhoz közel két földhatárjelet emeltek. Majd tovább a Fagy erdő elején két földhatárjelet emeltek. A Fagy erdőben közepes távolságra menve az erdő tisztásához közel két földhatárjel. Innen kissé továbbmenve földhatárjelet emeltek. Innen kissé továbbmenve földhatárjelet emeltek. Innen kis távolságra kelet felé a Kouachpatathak patakhoz közel van két földhatárjel. Majd a határ a patakba lép, s a patakban a patak folyását követve kelet felé odáig megy, ahol a patak kettéválik, a patakban két földhatárjelet emeltek, amelyek közül jobbról Bersen, balról Salgó vára elválasztására. A két folyó közti hegyre felmenve középen a hegy csúcsán két földhatárjelet emeltek. Majd középen lejöve nagy távolságra, a Kouachpathaka-hoz közel, attól jobbra két földhatárjelet emeltek. Majd a Kouachpathaka medrébe lépve, s abban felfelé menve, a patak elején két földhatárjelet emeltek. Innen délkeleti irányban egy Berch nevű hegyre menve három földhatárjelet emeltek, amelyek közül a nyugati Bersen, az északi Salgó, a keleti Simon mester Zakalya (Szokolya) birtokának határa.”

Ebben a határjárásban tűnik fel először a Kovács-patak, amelynek neve most már minden bizonnyal vízi energiát hasznosító fémfeldolgozásra utal. Fontosnak tartjuk ismételten megjegyezni: a XIII-XIV. századi határleírásokban feltűnő Bánya-patak és Bánya-forrás (Ipolytölgyes határában!) a Kovács-patak alsó folyásától mintegy 2 km-re található, tehát a bányák legalább ekkora távolságban lehettek egymástól.

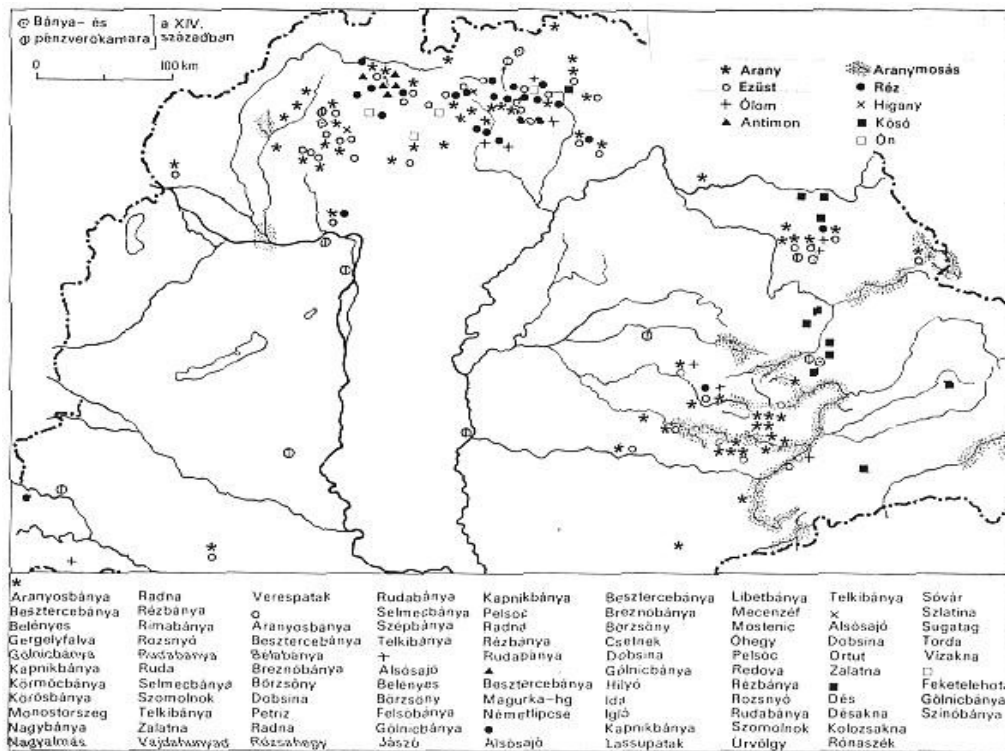
1417-ben Zsigmond király meghagyja a nádornak, az országbírónak, a tárnokmesternek továbbá Ozorai Pipo temesi ispánnak, hogy állapítsák meg, hogy a börsönyi ércbányák az esztergomi érsekség birtokának területén vannak-e. Ez év december 18-án Garai Miklós nádor, Perényi Péter országbíró, Pelsőczy János tárnokmester a királynak jelentik, hogy Bosnik damasi várnagy jelenlétében megállapították, hogy az esztergomi érsekség *Bersen határain belül bányákat művel*. Mint Magyarország legtöbb bányahelyén, itt is a legkülönbözőbb érceket bányászták, arany, ezüst, réz és ólom előfordulással számolhatunk. A fentebb említett jelentésből az derül ki, hogy legalább három tárót művelhettek 1417-ben.

A börsönyi bányászat kezdetéről és virágzásának megítéléséről a szakirodalomban továbbra is eltérőek a vélemények. Horváth Lajos korábban említett megállapításai szerint a bányákat – a helynevekből következtetve – már a XIII. század közepén művelték. Tringli István álláspontja szerint 1417 előtt fedeztek itt fel ércelőfordulást, a művelés is ekkor kezdődött. A bányászat azonban nem volt kifizetődő. A bánya az esztergomi érsek birtokában volt. Kanizsai János érsek halála után (1418) Borbála királyné rávette férjét, hogy adja neki a börsönyi bányát. Zsigmond király halála után felhagytak a műveléssel, Albert király 1439 júniusában adta vissza Pálóczy György érseknek. A visszaadó oklevélben megfogalmazást nyert, hogy az esztergomi érseknek régóta, a szent királyok által nyert kegyelemből szabadságában áll aranyat, ezüstöt, rezet, vasat vagy bármely más ásványt bányászni saját birtokain. A börsönyi bányászat azonban nem véletlenül szünetelt az 1430-as években, hozama olyan kicsi lehetett, hogy még a Garam-vidéki bányászat visszaesésének korszakában sem érte meg újra művelés alá fogni. A tőkehiány amúgy is súlyos teherrel nehezedett az egész késő-középkori magyar bányászatra. Későbbi középkori adatunk nincs az itteni bányákról.

Be- és kiszállítás (<http://www.scitech.mtesz.hu/04faller/images/fig8q.htm>)

Horváth Lajos szerint ellenkezőleg, a település felvirágzása mintegy másfél évszázados fejlődés után ezekben az években (1417 körül) veszi kezdetét. Zsigmond király 1416-ban, Albert király pedig 1438-ban telepít ide németeket (szászokat) bányaművelés céljából. 1417-ben Szent Miklós tiszteletére már felépült a bányászok temploma. Börzsönyben és Peröcsényben személynevekkel is igazolható a németek jelenléte a XV. század első harmadában, Szokolyának pedig a XVI. században írott forrásokban feltűnő Martnau (Martnaw) neve szintén német anyanyelvű lakosok idekerülésével függhet össze. Börzsöny, Peröcsény és Szokolya települések mintegy körbefogták, körülölelték a Börzsöny hegység arany-, ezüst-, vas-, bizmut-, és kén lelőhelyet, azok kiaknázásában ezek magyar és német lakói vettek részt elsősorban. Horváth Lajos említi továbbá, hogy Albert király 1438-ban Börzsönyön kívül Peröcsénybe és valószínűleg Szokolyára is telepít németeket, Börzsönnyt pedig bányavárosi rangra emelte 1439-ben. Hivatkozik arra, hogy Nagy Börzsöny területén több helyen találtak középkori eredetű salakhányókat, salakokat (Fagyos-forrás, Fagyosasszony, Rózsahegy, Ludmilla-altáró) a Kovács-patak völgyében kohóromot. A Börzsöny középkori bányászatáról nyújtott értékelését azzal fejezi be, hogy sajnos a XV. századból további adatok már nem állnak rendelkezésünkre.

Magyarország nemesfémérc-, színesfémérc és kősz-bányái a 11-15. században (<http://www.scitech.mtesz.hu/04faller/faller1.htm>)

Horvát M. Ferenc szerint a helytörténeti irodalomban gyakran említett középkori német telepítéseket (a XI. században német /dél-tiroli/ bányászokat, a tatárjárás után IV. Béla király ó-német bányászokat hív be, 1417-ben és 1438-ban pedig szintén királyi kezdeményezésre szászokat) egyetlen írásos emlék sem támasztja alá! Bél Mátyás álláspontját osztja, miszerint a bányászok betelepítését a bányák tulajdonjogával rendelkező földesurak, maguk az érsekek szorgalmazták, s ők hívtak Börzönybe bajor eredetű bányászokat azok közül, akik már megtelepedtek az alsó-magyarországi bányavárosokban, főként Körmöcbányán.

Horváth Lajos Peröcsény bányászati múltjára vonatkozó megállapításait azonban hadd erősítsük további peröcsényi adatokkal: a ma is élő családnevek közül a német *Frydet*, a Henzel *Hernezcel*, a Bánár *Bagner* alakban már előfordult a XV-XVI. században is. A bányászok, bányamunkások korabeli, német eredetű elnevezése, a *hevér*, családnévként ugyancsak máig fennmaradt a községben. A német eredetű családnevek és német anyanyelvű lakosság jelenléte minden bizonnyal a falu határában folyó bányaműveléssel hozható összefüggésbe.

Halászat, halastavak

A középkorban sok halat fogyasztottak. Nemcsak a böjti napok miatt, hanem mert jóval bővebben álltak rendelkezésre halban bővelkedő élővizek, mint manapság. Az élővízi halászat legfontosabb helye vidékünkön a Duna és az Ipoly volt. A Dunán az egész középkoron át gyakorolhatták ősi kiváltságaikat azok, akik valamilyen módon privillégiumot szereztek a halászati jogról. A helembai halászok halászati jogáról, mint láttuk, már 1138-ban rendelkeztek. Nagy Lajos király 1355-ben Helemba, Szob és Letkés sajkásainak azt a kiváltságot adja, hogy Pozsonytól Szalánkeménig sehol sem kell vámot fizetniük.

A nagy folyóktól távolabb élők halastavakból szereztek be szükségleteiket. Ahol erre a lehetőségek adottak voltak, egy kis patak megduzzasztásával, minden falu épített magának halastavat. Peröcsényből oklevél említi a halastavat, Nosztrán többnek a nyoma máig megfigyelhető. A XVIII. századbeli Toronya pusztát ábrázoló térképeken gáttal és felirattal jelzik a középkori pálos kolostorhoz tartozó halastavat. A középkori maradványokat 1971-ben beépítették az új halastó gátjába. A halastavak nemcsak tisztításra, javításra, hanem állandó védelemre is szorultak. Az orvhalászaton kívül a kenderáztatás pusztíthatta ki legkönnyebben a halakat.

Vidékünk foglalkozásai az okleveles emlékekben

Vidékünkön űzött mesterségekről, foglalkozásokról jelzésértékkel bírnak a korabeli foglalkozásnevek vagy mesterségre utaló jobbágy személynevek. A mesterségek, tevékenységek ugyanis hosszú időn keresztül apáról fiúra öröklődtek, s a foglalkozásra utaló személynevek is már a családnevek kialakulása előtt tovább hagyományozódtak. Bakács István a Hont megyei okleveles emlékek feldolgozása során kigyűjtötte a megye településeinek névanyagát is. Ebben a foglalkozásneveket és a foglalkozásnévből származó személyneveket bogarászgatva a következő színes paletta tárul elénk:

Börzsöny mezőváros: Faber /kovács/, Mezaros (2) /mészáros/, Molnar, /molnár/, Warga /varga/, Zabo /szabó/ – 1508; Literatus /deák; világi értelmiségi-hivatali munkára irányuló képzettséggel rendelkező személy/ – 1510.

Drégely mezőváros: Fazakas /fazekas/ – 1470; Kapas /kapás/, Kazas /kaszás/, Kovach, Kowach /kovács/, Literatus, Mezaros, Sypos /sípos; zenész/, Warga – 1495; Kasas /kaskészítő/, Kowach, Warga, Zabo – 1507.

Hídvég mezőváros: officialis /tisztartó/, villicus /majorosgazda/ – 1400; Kechkes /kecskés, kecskepásztor/ – 1464; Keczes /kecskés – 1470; Bothos /csordás, marhapásztor/, Halaz /halász/ (2), Kechkes, Literatus, Mezaros, Molnar, Porkolab /börtönőr v. várnagy/, Swpos, Warga (2), Zabo (2) – 1495; Kechkes, Thywkaz /tyúkász, tyúkokat gondozó, tyúkokkal kereskedő/, Warga, Zabo (2) – 1507.

Pásztó mezőváros: officialis – 1459; Drabant /darabont – gyalogos katona, fegyveres szolga, csatlós/ – 1497; Mayor /majorosgazda/ – 1507; viceofficialis /altisztartó/ – 1523.

Perőcsény mezőváros:

Pynther /pintér/, Thakacz, /takács/ – 1499; Thakach – 1504; Molnar, viceofficialis – 1507; Thakach – 1508.

Ság mezőváros: Kazas – 1415; molendinator /molnár/ – 1435, 1439; Babos /babot termelő/ – 1448; Zythas /szítás, szitagyártó, szitakötő/ – 1450; Babos, Carnifex /hóhér/, Faber (2), Fazekas, Halaz, Kalmar /kereskedő/, Kazas (2), Kowacz (2), Kwlczar (2) /kulcsár/, Molnar (2), Pastor /pásztor/, Pynther, Seres /valószínűleg serfőző/, Thakacz, Thymar /tímár/, Warga (3), Zoldos/Soldos /fizetségért szolgáló katona/ – 1469; Kazas – 1470; Kowach (2) – 1495; Babos, Cheplyw /cséplő, cséppel dolgozó munkás/, Faber, Halaz, Kalmar, Kowach (2), Kwlchar (2), Literatus (2), Mezaros (2), Molnar, Surkos /szurkot gyűjtő, szurokkal dolgozó/, Wamos /vámos/, Zabo (2), organista /organista/ – 1499; Seres – 1508; Zabo, Organista – 1520.

Százd mezőváros: Zekeres /szekeres/ – 1342.

Vámosmikola mezőváros: Kowacz – 1465; custos /őr, felügyelő/ – 1466; Kowacz – 1470; Theloniator /vámos/ – 1507, 1508.

Visk mezőváros: officialis – 1409; Kowach (2), Mesaros – 1519.

Bajta falu: Seres – 1507.

Baráti falu: villicus /majorosgazda, csűrbíró/, Kathana /katona; fegyveres szolga/ – 1424; Warga – 1464, Babos, Kathana, Warga – 1467.

Bél falu: major /majorgazda/ – 1138 (?).

Bernece falu: Kowach – 1470; Horgaaz (2) /horgász, horoggal halászó személy/, Kowach (2), Laltos /lantos régi elnevezése; zenész/ Molnar, Pazthor, Warga – 1495; Lanthos – 1507; Hegedyes /hegedűs/, Warga.

Gyerk falu: officialis – 1370; Halaz, Molendinator /molnár/ – 1423, Carnifex, Molnar – 1427; villicus – 1435; Literatus, Molnar, Pap /pap/, Warga – 1467; viceofficialis, Molnar, Warga – 1468, 1469; Molnar (2), Paap /pap/, Wamos, Warga, Zabo, Zwrkos – 1483.

Helemba falu: piscatores /halászok/ – 1138; kolonthas /hajós/ – 1346; saytias /hajós/ – 1355; carpentarius /kocsis/ – 1467.

Hont falu: Kowach – 1507.

Kemence falu: Bothos, Kechkes, Kerekes /bognár, kerékgyártó/, Kowach (3), Laltos, Molnar (2), Pazthor, Pynther, Warga (2), Zabo, Zekeres (2) – 1495; Kechkes, Warga – 1499; Bothos, Faber (2), Kechkes, Kerekes, Kowach (2), Mezaros, Molnar, Warga, Zabo (2), Zekeres – 1508; Pap, Was /vasfazekas, vasműves; foglalkozásnév rövidülése/ – 1519.

Leléd falu: Seres (2), Thakach, Warga (2) – 1507.

Letskés falu: kolonthas /hajós/ – 1346; saytias /hajós/ – 1355; Literatus – 1465; Warga – 1491.

Lontó falu: Kwthas /kútásó/ – 1512.

Pereszlény falu: officialis – 1370; Halaz, Kazas, Nyakuago /nyakvágó; hóhér, bakó/ – 1409; Faber – 1448; Halaz – 1478.
Szakállos falu: Halaz, Kalmar, Kowacz, Madaraz /madarász/, Molnar (2), Pastor – 1499; officialis – 1504, 1505.

Szalka falu: Molnar – 1467; Thymar – 1471; Borsos /borsütő, borsórló esetleg borssal kereskedő/, Hegedyews /hegedűs, zenész/, Kalmar, Kechkes (2), Kowach (2), Mezaros (2), Mezes (2) /meszes – mészégető, meszet áruló személy vagy mézes – méhész/, Pap, Zabo (2), officialis – 1497; Borsos (2), Chykos /csikós/, Hegedews, Kechkes, Mezaros (2), Mezes, Molnar, Pap, Porkolab, Zabo – 1507; Mezaros, Molnar – 1508; Borssos, officialis – 1523.

Szete falu: villicus – 1358; Kowach, Warga (2) – 1508.

Szob falu: kolonthas /hajós/ – 1346; saytias /hajós/ – 1355; villicus – 1435, 1467; telonii /vámos/ – 1520; Kowach, Zabo – 1524.

Tölgyes falu: villicus – 1462; Zabo – 1465.

A foglalkozásnévből származtatható családnevek arra utalhatnak, hogy az adott nevet viselő vagy ősei milyen foglalkozást űztek, arra viszont nem, hogy adott településen adott időben a nevet viselő gyakorolta-e mesterségét. Peröcsényben 1507-ben ugyanis *Johannes Molnar* altisztartó /viceofficialis/, 1523-ban Börzsönyben *Mathias Mezaros* és Szalkán *Johannes Borssos* bíró /iudex/ tisztséget töltött be.

A korabeli életviszonyokat tekintve a foglalkozásokat az alábbi fontosabb kategóriákba sorolhatjuk:

Földművelés, állattartás és -fogás: babos, cséplő, csikós, csordás, halász, horgász, kapás, kaszás, kecskés, madarász, méhész, pásztor, tyúkász – 13 foglalkozás.

Háziipar, élelmiszer-feldolgozás, ipar: borsos, fazekas, kaskészítő, kerékgyártó, kovács, kútásó, meszes, mészáros, molnár, pintér, serfőző, szabó, szitakészítő, szurkos, takács, tímár, varga, vasmíves – 18 foglalkozás.

Szállítás, kereskedelem: hajós, kalmár, kocsis, szekeres, vámos – 5 foglalkozás.

Uradalmi gazdálkodás, rendfenntartás, hivatal: altisztartó, darabont, hóhér, katona, kulcsár, majorosgazda, őr, porkoláb, tisztartó, zsoldos – 10 foglalkozás.

Hangszeres játék: hegedűs, lantos, orgonista, sípos – 4 foglalkozás.

Szellemi foglalkozások: literátus, pap – 2 hivatás.

Felhasznált irodalom:

BAKÁCS, 1971: Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest, 1971.

BAKÁCS, 1982: Bakács István: Iratok Pest megye történetéhez. 1002-1437. Oklevélregeszták. Pest Megye Múltjából 5. Budapest, 1982.

DARÁNYI – KOCZÓ – PÁSZTOR, 2004: Darányi László – Koczó József – Pásztor Csaba: Peröcsény – a 750 éves település. Peröcsény, 2004.

HORVÁTH, 1987: Horváth Lajos: A Börzsöny-hegység bányászatának vázlata. In. Váci Könyvek 3. A Vak Bottyán Múzeum Közleményei, Vác, 1987. 139-155. o.

HORVÁTH M.: Horváth M. Ferenc: Nagyborzsöny. Száz magyar falu könyvesháza. Hely és év nélkül.

KOCZÓ, 2000: Koczó József: Vámosmikola a középkorban. Honti Füzetek 3. Vámosmikola, 2000.

KOCZÓ, 2009: Falu a Börzsöny tetején. Kóspallag a Börzsöny-vidék legfiatalabb települése. Kóspallag, 2009.

KOLACSKOVSKY, 1938: Kolacskovszky Lajos: A Börzsöny multja a néphagyományok szerint. Turisták Lapja 50. (1938). 186 -190. és 311 -317. o.

MRT 9. 1993: Pest megye régészeti topográfiája XIII/2. k. A szobi és a váci járás. Szerk.: Torma István. Magyarország Régészeti Topográfiája 9. Budapest, 1993.

PMM, 1958: Pest megye műemlékei. Szerk.: Dercsényi Dezső. Magyarország Műemléki Topográfiája. V. Budapest, 1958. I-II. k.

PMM I/2. 2001: Tringli István: Pest megye a késő középkorban. In Pest Megye Monográfiája I/2. A honfoglalástól 1686-ig. Szerk. Zsoldos Attila. Budapest, 2001. 75-194. o.

A dolgozat része a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Unger Mátyás Emlékére” szakalapítvány által támogatott Az Alsó-Ipoly mente történeti földrajza – az államalapítástól a XX. század végéig című pályamunkának.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Még mindig

még várom, várom Mennyből az angyalt,
a sietőt, a már fonnyadozó gyerek,
a nyelvzavaros harangok csendjében

aki hozza a szót, és viszi, a Paradicsomba,
szellemi barlangom képzelt szabad mélyére,
és mélyéből, minden napom éjébe,
álmaim közé, miket a karácsonyfa tüire aggatok

gyertyám lassan fogyó lobbanásainál
már zsúfolásig lóg fenn minden sóhajom

... és hallgatom, halogatom visszhangját
a kérdésnek, hova szórja fényét
csillagszóróm, és gyufaszálaim sercegését az idő,
mikor eldobom parazsukat, mikor eldobnak
a pillanatok, képenként a semmibe

*

a lángnyelvek feleselésébe káprázok,
mesét fülelek a rádióból, életre hangjátékokot,
de borzalmak hírei ömlenek csak,
... ma már hangtalan sem bírom
nézni történetünk tűnését a más világába,
ha egyáltalán van

*

legkisebbként poroszkálok, batyummal
királykisasszonyt ölelhettem tegnapig,
tudom, az út végén vár, rátalálok

*

a hetedhét kerek esztendője volt ez is,
a hetedhét ország ez, talán, még, lerágva,
és most hetedhét Isten, segíts, védj,
mert a minden is hetedhét, az Egy,
eltüntetnek az évezredek, a gyűlölet

az Oriont nézem megint, úntalan,
a Ló elcsángált, most hol fehéredik

*

... és még mindig várom, várom az angyalt,
a zajban, a tábortüzek sötétjében

KONTRA MARIKA SZVÍTA

Milliónyi gyertya

Milliónyi gyertya
Lángja lobban fel,
Szent Karácsony éjjel
Angyal énekel.

Milliónyi lélek
Szeretete száll,
Varázslatos éjjel
Biztos rád talál.

Örvendezzünk együtt:
Jézus született,
Itt e földi létben
A Megváltónk lett.

Milliónyi gyertya
Apró lánggal ég,
Így köszöntjük szent
Karácsony ünnepét!

Szigethalom, 2010. 12. 17.

KOVÁCS T. ISTVÁN

Muskátli

A férfi, akit Nagy Bélának hívtak, viszonylag korán ébredt fel, pedig még szívesen aludt volna valameddig. Tehette, ráért, mert vasárnap volt. Ébredés után sohasem mászott ki azonnal az ágyból. Szeretett még egy kicsit heverészni, miközben gondolatok és emlékek ködszínű foszlányai úsztak behúnyt szeme elé. Most éppen egy régi emlék, egész fiatal korából.

-Vajon mit csinál most az író? -jutott eszébe. Mert azóta sem hallotta a nevét, hogy az illető feleségével dolgozott együtt, abban a nagy futballpálya méretű irodában, ahová az országos szakmai szövetség személyzeti igazgatója hívta dolgozni. Kariernek látszott, hogy a járási hivatal eladói székéből ekkorát dobbanthatott.

Több pénz, vidéki utazások. Főleg az utóbbi vonzotta, mert meg akarta ismerni az országot. A főosztály munkatársaként Olgával, az író feleségével került egy irodába, aki a szemközti íróasztalnál üldögélt, ha éppen nem vizitált a földszinti, meg az emeleti osztályokon, meg a szövetségi lap szerkesztőjénél. Oda a férje cikkeit hordozta, szerény honoráriumok megszerzése végett.

-Mutatkozzon be az elnöknek -jelölte ki Béla első napi tennivalóját Marjainé, a főosztályvezető, akinek a helyettese is nő volt. Általában sok nő dolgozott a szövetség központjában. A női főnököknek Nagy Béla kevésbé örült, mert a hivatali szervezetben gátlásos volt velük szemben. Ezért néha meg is mosolyogták a háta mögött.

Az elnök atyáskodó módon fogadta. - Örülök, hogy új ember került ide -mondta. - Friss szemmel biztosan többet lát, mint aki már rég itt van. Mert tudja, a szervezeti vakság hivatali ártalom. Maga most csak figyeljen. Ne játssza ki a lapjait. - figyelmeztette és sokatmondó célzást tett arra, hogy vele komoly terveik vannak. Aztán kezet nyújtott, majd barátságos vállveregetés közben az ajtó felé sétált vele. Így jelezte, hogy mehet, megvolt az ismerkedéssel egybekötött eligazítás. Bélának ismerős volt már ez az udvariasnak álcázott kiebrudalás. Ezt a buta gesztust a vidéki fejesek is megtanulták már a fölöttük álló nagyoktól, mivel nekik is volt részük belőle a megyénél a minisztériumban, így hát másolták odahaza.

Az elnök egyszerű emberként került a csúcsra. Azt pletykálták róla, hogy régebben vasúti jegyellenőr volt, ami a szakmától teljesen idegen foglalkozás.

Reggelenként a hivatalsegéd két puha zsemlet tett az asztalára, két szelet párizsival és tablettával ízesített teával. Azt mondták, a magas cukorszintje miatt reggelizik így. Régen nagyon ivott, de most már nem teheti. Ennélfogva a vendég tárgyaló partnereket is csak kávéval és üdítőitalal volt szabad kínálni. A kollégák születés, valamint névnapját is csupán üdítőitalal ünnepelhették. A büfében is csak süteményt, üdítőitalt fogyaszthattak.

-Nahát, a büfé! -nevette el magát Nagy, arra az érdekes helyre emlékezve. Mindenféle fura szerzetek jártak oda kávézni, konyakozni, közben jólétesültnek mutatva magukat, híreket terjesztettek a politikai élet felsőbb berkeiből.

A hivatal munkatársai általában baráti csókkal fogadták őket. Itt a férfiak közt is testvéri csók, a körpuszi volt szokás, ha a vidékiek is bejöttek az értekezletekre. Sándor Peti is ezért tartott magánál szájfriessítőt és használta szinte félóránként. A büfé vendégei természetesen bármit fogyaszthattak, de a munkatársak legfeljebb dugva, mondjuk a raktárban hajthattak fel olykor-olykor valamilyen szeszes italt. Csak a kávé, vagy az üdítőital volt megengedve a számukra.

Más kérdés, hogy azt a szabályt úgy is ki lehetett játszani, ahogy például a főosztályvezető asszony is szokta gyakran vezetni feszültségeit. Főleg az elnökkel való vitatkozásai után szokott egy papírcacskóba rejtett kisüveget Béla kezébe adni azzal, hogy hozzon neki egy deci konyakot. Méghozzá úgy, hogy az „öreg”, meg ne lássa.

Béla már ezért is gondolta úgy, hogy ő nem sokáig marad ebben kifényesített kalickában, csak még nem tudta, hová is repülhetne ki belőle.

A büfé különleges vendégei közé tartozott a kleptomániás művész is, aki nem titkolta beteges hajlamait.

-Vigyázat, kleptomániás vagyok! -hangoztatta mikor az ajtón belépett. Figyelték is, de ennek ellenére zsebre tudott rakni egy tucat kávéskanalat, amiket másnap vissza is adott. Egyszer meg egy szelet dobostortát sülyeszett el a zakója belső zsebében, amin aztán hetekig derült a ház személyzete. A büfések is inkább nevettek, mikor a kijáratnál kérdőre vonták és kérték: -Na, mutassa csak! Mit dugdosott a zakójába?

Béla furcsállotta, hogy a szobájukban gyakran ülnek össze tétlen tere-ferére a kolléganők, akiknek láthatóan semmi dolguk, de ez a vezetőket nem érdekli. Egyik nap is benyitott az osztályra az a csinos kolléganő, aki akkor is nadrágot viselt, mikor a nagy újságot mesélte:

-Képzéjétek! Az este felhívott magához a legújabb barátom és nem tudta lehúzni a cipzáramat. Mondtam neki, hogy akkor inkább dominózzunk.

A mukaidő kezdetét és végét viszont szigorúan be kellett tartani. Az utcai kaputól néhány méter betonjárda vezetett a főbejárathoz. Az elnök, név szerint Zalavári elvtárs reggel nyolckor odaállt az irodája ablakához és figyelte, hogy ki késik el. A későnjövők miatt a házi vonalon felhívta az illető főnökét, aki felelősségre vonta a későn érkezőt.

Sándor Peti, az örök ironizáló, bizalmasan meg is jegyezte mikor Bélával már közvetlenebb kapcsolatba kerültek, mondván:

-Kérlek, ez a mi munkahelyünk olyan hivatal, ahol muskátli helyett főnök van az ablakban.

Később közös vidéki útjaikon is csak Muskátli elvtársként emlegették az elnököt, s jókat kuncogtak ezen.

A főosztály kihívóan öltözködő titkárnője is gyakran késett, s ez bosszantotta Bélát, mert ilyenkor neki kellett megtöltenie a szódás szífont és megfőzni a kávé. Pirikét bárhogy megfegyelmezték, mégis rendszeresen késett napi tíz percet. Ezért elnöki beleegyezéssel úgy döntött a főosztályvezető asszony, hogy Pirinek kivételesen nem reggel nyolckor, hanem nyolc óra 10 perckor kezdődik a munkaideje. Pirike ezután minden reggel nyolc húszra érkezett meg.

-Na, de itt most még csak hathúsz van-nézett az órára Béla, kilógatva jobblábát a paplan alól, de mindjárt vissza is húzta azt. Szétlebbentve az emlékképeket, úgy döntött, hogy még egy kicsit szunyókál, de ismét eszébe jutott az író.-Vajon mire vitte azóta?

Mert Fátray Elemérről többé nem hallott, pedig Elemér felesége nagyra tartotta a férjét. Érthetetlen büszkeséggel mesélte, hogy az mennyi konyakot fogyaszt el írás közben. Megegett, hogy fel is puffadt tőle. Ő meg akkor, ijedtében a fürdőkádba ültette. Ott aztán rendbe jött a hideg víztől-mondta nevetve.

Egyszer a Béla kezébe adott egy antológiát, benne az Elemér írásával.

-Elofvasta?-kérdezte két nap múlva az asszony.

-Ühüm-felelte Béla és köszönettel vissza adta a könyvet.

-Na, hogy tetszett a novella? -várta kíváncsian a választ.

-Háát, jó-válaszolta kényszeredetten.

Olga csalódott, mert dícsérő szavakat várt, amit nem kapott meg. Ez is hozzájárult a fokozódó ellenszenvéhez, amit a féltékenysége táplált. Riválisnak tekintette Bélát, a karrierhez vezető lépcsőkön. Ahol lehetett, burkolt megjegyzéseket tett a kollégájára, lecsapott az apró tévedéseire. Fullánkossal megjegyzésekkel kommentálta azokat, lehetőleg a főosztályvezető jelenlétében.

Nyomasztó volt a napi semmittevés, az alibi telefonhívások, a látszatomunka. Egy alkalommal végre lett volna valóságos is. Az elnökség soron következő ülésére készült jelentés szövegének helyesírását és betűhibáit kellett ellenőrizni. Ezt Bélára bízta a főosztályvezető asszony, de Olga kikapta kezéből a kéziratot, hogy majd ő. Mert elvégre ő itt a magyarszakos.

Béla ekkor nevezte Olgát először szemtől szemben kígyónak.

-Minek? -szörnyedt el a nő és rohant a főnökasszonyhoz, aki úgy tett, mintha békítgetné őket, de titokban inkább örült, mert jobbnak tartotta, ha a kollégák közt van némi ellentét, amit ő versenynek vélt magában. Azért, hogy Bélának is legyen dolga ha már erre vágyik, azt a feladatot adta neki, hogy terjessze elő kitüntetésre Vankó bácsit, a sportbizottság társadalmi munkás elnökét.

Ez a Vankó bácsi is különös alakja volt a szakmának. Sportszervezőként valamiféle jópont szerzés lehetett a célja, mert ahogy akkortájt fogalmaztak, a régi világ embere volt, s most csak a hivatalsegédnél egy-két fokkal számított többnek a munkaköre egy kerületi hivatalban.

Egyszer önkéntelenül ki is fakadt Béla előtt, aki elvtársnak szólította.

-Nézze Nagy úr! Én pártunknak és államunknak hű alattvalója vagyok, de nem vagyok elvtárs.

Béla meg hallgatott, nem szólt rá semmit, s másnak sem említette történeteket. Mit sem sejtve készítette el az előterjesztést.

-Jól van-hagyta helyben a főosztályvezető asszony. -Most akkor vigye be az elnökhöz aláírni.

-Az elnök éppen telefonált mikor elé tette az iratot, s az gépiesen aláírta. Csak két hét múlva vált kékre-zöldre mérgében, mikor a sportszövetségtől megérkezett a meghívó. Vankó bácsit ugyanis ki nem állhatta Zalavári, s ezt tudván Marjainé, ezzel a kitüntetéssel direkt fel akarta bosszantani, mivel állandóan viszálykodtak egymással.

Ettől kezdve Béla igyekezett minél többször vidékre utazni, amit mindig csak a különböző szövetségi tagozatok munkatársaival tehetett meg, mert azok kényesek voltak az önállóságukra. Ezek a kiszállások mindössze abból álltak, hogy a megérkezéskor elfogyasztották a tízórait, amivel a kirendeltségen kínálták őket. Rövid, másfél órai beszélgetés után egy étterembe mentek ebédelni, ott is diskuráltak egy keveset, majd mikor a gépkocsivezető az órájára nézett, a kiszállás első embere azt mondta: -No, akkor induljunk haza, nehogy nagyon ránk esteledjen.

Bélának egyszer sikerült végigülnie egy megyei moziüzemi vállalat úgymond termelési tanácskozását. Az értekezleten keményen megbírálták Ilonka nénit, aki az egyik kis faluban moziüzemvezető és egyben takarítónő is volt.

-Nem sikerült teljesítenie a féléves bevételi tervet. Kicsi a forgalma-vetették a szemére.

-Azért nincs nekem forgalmam, mert maguk mindig A- filmet küldenek- panasolta indulatosan Ilonka néni. A kulturpolitika ezt a kategóriát tartotta legfontosabbnak a tűrhető B, az elfogadható C kategóriás kommersszel szemben, amelyért tódult a közönség, míg a kiemelten ajánlott Á-kategóriába sorolt film alig érdekelte néhány szotyolázó, vagy a terem homályában csókolózni óhajtó tinédzseren kívül a publikumot. Ilonka néni tehát nyomatékosan követelte: -Küldjenek nekem C- filmet. Akkor garantálom, hogy lesz forgalmam.

Kitört a nevetés, mert a korabeli fogamzásgátlót is ezen a néven jegyezték.

Két nehéz esztendő az országos szövetség központjában-émlékezett vissza a pillanatra, amikor végül azt mondta a személyzetis protektorának: -Kilépek. Engedjete el.

-El akarsz menni?-döbönt meg a pártfogója. -Nade, miért mennél?-.

-Nem nekem való ez a hely.

-Nem értelek. Jó fizetést kapsz..

-Nem érdekes.

-Innen mehetnél nyugdíjba.

-Az még nagyon messze van.

-És a munkában sem kell megszakadnod.

-Hát, abban nem.

-Nem értelek. Nem értelek. -csóválta a fejét a személyzetis, akinek azért is kellemetlen volt Nagy bejelentése, mert ő ajánlotta két éve az elnöknek.

-Mégis, mi a búbánat a legfőbb okod?

-Harminchat éves vagyok. Még néhány év, és itt szépen elfelejtek dolgozni. Mihez kezdek, ha egyszer itt is felborul a szekér?

-Borul a fenét- háborodott fel a személyzetis, de pár perc múlva mintha elbizonytalanodott volna.

-Legyen úgy, ahogy akarod. De tudd meg, hogy az elnöknek tervei voltak veled. Hol fogsz ezután dolgozni?

-Ahol tudom, hogy fontos az, amit csinállok.

-Alkotó munka. Mi? Világmegváltás. - jegyezte meg a személyzetis, most már gúnyosan legyintve. -Megyek bejelentem az elnöknek -mondta és magára hagyta Bélát.

-Jól tettem- nyugtázta magában Béla és most már abbahagyva az emlékezést, kimászott az ágyból. -Egy pillantra még a kis Piri alakja villant fel előtte az emlékezés vetítövásznán. Rövid blúzt viselt. A szoknya és a felsőruha között izgalmas, fedetlen mezőt hagyva hasikáján, meztelen köldöke élesztett erotikus érzéseket.

-Hm.-gondolta Nagy Béla. -Attól a kívánatos kis fruskától azért kérhettem volna némi romantikus elégtételt a sok kávéfőzés miatt. Őt kár volt kihagynom.

SZŰK BALÁZS

IKON A HÓBAN I.

Ablak mögött fájdalom. Kint is, bent is szomorú tél ez.
Nem lesz itt ébredés. Nyersen nyeljük le félbemaradt mondataink.
Üres teán élünk, hajnali kelések verítékében, a 40-es villanykörte
Homályában, dohos, sáros előszobák ismétlődéseiben.
Sohasem ismertük az esendő pompát, ami mindenkinek jár a
Kifáradó lélegzet után, mint ahogy Isten minden virághoz közel hajol,
Mint ahogy a lányok mosolya táncol a szoknyasuhogáskor,
Az apró cipellők kopogó sóvárgásában.
Minket elárultak, s árulói vagyunk magunknak is.
Megereszkedtünk, májusi fánkról elszálltak a versengő szalagok,
Itt a sárban hervadunk...

IKON A HÓBAN II.

Elment a gyorsvonat. Az utolsó kanyarban császári-pávásan dudál.
Minket nevet. Egy fényes ruhájút sem látsz itt az ócska peronon,
Csak a szél köröz, mint egy katonai helikopter, pöröl a sínek fölött.
A mi Uraink elhagytak.
Fél évszázadonként történik itt valami: nyüzsgés támad,
Néhány hurrá, vér, gyakrabban az se, aztán megint csend.
Csak a rongyosok, kifosztottak maradnak. Vágyakozón néznek
Az óvatos ködbe, a sínekre, a rozsdás vasakra, amint a vizes testbe fúródnak.
Isten valahol ott lakik. Volt itt valaha remény?
Minden félévszázad között marjuk egymást, pezsgőspoharak lágy vonala helyett
Gázcsöveket, késeket simogatunk, kihányjuk a holnapi vacsorát is,
Öntudattal számoljuk csomóban hulló éveink.
Minket elárultak, s árulói vagyunk magunknak is.
Maradékból, kenyérvégből szőjük gondolatainkat,
S néha egy elröppenő fényes sóhajra várunk:
„Szökevény év volt ez is”.

SZÉTTÉPETT ZSOLTÁR

Tiborc vagyok.
Nincs más utam.
Pontosan tudom, kik, mire szánták hátralévő életem.
Én vagyok az egyetlen és igazi vesztes.
Mit is tudják azok, akik naponta meglopják lelkem meleg dzsungelét,
s elúzik a fehér oroszlánokat a tengerpartról,
bele a tenger gyilkos kései közé,
mit is tudják, ki vagyok s ki lehettem volna?
Lettem egy üres szám, lettem egy kicserélhető doboz.
Lettem, aki mindenben vétkes, mert büntelen.
Már évezredek óta ismétlődik ez a gyilkos harc, velünk,
akik valahogy mindig alulra osztatunk.
S ez már mindig így lesz: a tenger mohó torka sötétre nyílik...
Őrületem az egyetlen tisztesség. Temetőket hordok magamban.
A fehér papír kemény telében botladoznak fáradt szavaim.
Egyedül kell lemosni minden hazugságot magamról,
Amit nem én követtem el. Egyedül mosom jézusi lábam...
Tiborc vagyok. Félbehagyott Dávid, lefejezett szonett,
Vízbefúlt szerelem, kudarcok hűvös katakombája.
Tibor vagyok
Meghalok
Vakok
Maradnak az évek
Utánam nem jön semmi,
Fehér kopogás...

IMA HELYETT

Bízom az „Isteni Szélben”: a szétkergetésben.
Mert az egész túltenyésztett politikus nyáj
Gyáva körtáncban örvénylik egy sötét magaslati
Kastély összeérő tükörtermeiben,
Lent pedig a korgó hasú nép baltákkal
Hasogatja szét egymás fejét.

CSÁKY KÁROLY

Reménykedés

Tékozlók közt
már
mért
tékozolnátok magatokat?
(Kérdik,
kik tisztának látszanak.)
Hisz zárva
a kapuk, és hiába
döröm-
böl-
tök.

Ám
zörgetni tán
szabad
(Mondják a megbocsátók.),
s ha kattann a zár,
még van remény.

Átrepülnek
árnyékukon
az angyalok is,
ha meghasad
az ég.

2010. 3. 17.

Keserves bizakodás

Könnyeimet viszem
foly-
vást
kínok tengerébe,
így enyhülök
fájdalmamban.

Már
csor-
dogál
belőlem
kifelé az
élet,
s csak a lelket
nyugtatom:
teljesedni valahogy
mindig le-
het.

2011.10.5.

ÁCS BÓDOG

KARÁCSONY FÉNYEI

A kelő nap olyan mérges - vörös ábrázattal nézett szét a keleti égről a téli világban, mintha valami szebbet, jobbat szeretett volna látni a hóban, fagyban megdermedt városnál.

Aztán erőlködve feljebb kapaszkodott, szétkergette maga elől az útjában álló felhőket, miközben csalóka sugarai kékes árnyékokat festettek a vastag hópaplan alá húzódott háztetőkre, a síkosra járt utakra, gyalogösvényekre, és a járdák mellett felhalmozott hókupacokra.

A házak hidegen csillogó ablakszemeikkel szigorúan nézték a fagyos világot, miközben kéményeikből olyan egyenesen eregették a fehér füstöt a mélykék ég felé, mint az magyar táltosok áldozati máglyája tette volt a száznegyolc nemzetség előtt Ópusztaszernél, a Hadúr tiszteletére, még valamikor, nagyon - nagyon régen.

A templomkertben, a vadgesztenyék kopasz ágain, az orgonabokrokon szürke kis tokgombócokként verebek gubbasztottak csendesen, és a téren, az utakon, csillogó fekete tollruhában komótosan ballagva, csapatosan keresgéltek a távoli vendégek, a tél éhező zsellérei, a varjak.

A reggeli napsütésben szaporán szedegettem lábaimat, „srégen”, át a téren az iskola felé.

Hideg volt az éjjel, és hiába kelt fel a nap, mert bakancsom talpa alatt még mindig élesen csikorgott a nemrég leesett hó, orrcimpáim minden lélegzetvételre összefagytak, s leheletem párája fehér füstként kanyargott utánam.

Vászontarisznyám unottan lődörgött oldalamon, mintegy jelezve mélységes megvetését az iskola intézményét illetően, bár... az ilyen haszontalan elfoglaltságokról teljesen egyezett véleményünk.

Az iskola mellett, a tér sarkában a gázlámpa díszes oszlopa körül kisebbfajta csődület, ahogy láttam, csupa magamfajta, akik versenyt csúszkáltak az előző napon már síkosra „alakított” gyalogösvényen.

Természetesen azonnal csatlakoztam hozzájuk, szigorúan mellőzve jó atyám komor figyelmeztetését bakancsom talpát illetően:

- Csak csicsonkásszál*... aztán majd elkopik a bakancsod talpa... és akkor én úgy megnadrágollak...

Hogy mennyire, azt fantáziámra bízta.

Tarisznyámat oldalam mellől hátra igazítottam, hogy ne akadályozzon, és miután kellő hangoskodással felhívtam magamra a figyelmet, nekilódultam:

- Majd ééén... majd most... meglátjátok...

Aztán a nekifutást követően bakancsom patkós sarka kicsúszott alólam, és én - hanyatt estem.

A mutatvány leírhatatlan sikert aratott cimboráim körében, főleg azért, mert „menet közben” fenéken csúszva sikerült párat az örvendezők közül is elsodorni.

- A radai rosseb... hogy ette volna meg... a patkóját – fejeztem ki véleményemet a veszedelmes jószágról közérthetően, aztán még hozzátettem a havat veregetve magamról:

- Minek álltok ti is az útba... ilyenkor...

Mivel gyorsan közeledett a becsengetés ideje, már csak rövid csúszkálásról lehetett szó, az iskola ablakai is aggasztóan közel voltak, és ha édesanyám kinéz valamelyik ablakon...

Mert ő is az iskolában tartózkodott – mégpedig tanítónői minőségben!

A nagykapu döngve csapódott be hátunk mögött, pontot téve az élvezetes szórakozásra. Viszont, a folyosón már ajánlatosnak tűnt a komoly, megbízható nebuló ábrázatát felöltöni, mielőtt összefutunk valamelyik „diákok réme” tanárunkkal.

Akad belőlük egy, kettő...

Aztán az osztályba érve megnyugodva láttam, amint a táblára a bűvös szó utolsó betűjét pingálja fel Városi Gyuszi az osztályelső nagy igyekezettel, miközben szépreményű osztálytársaim tőlük merőben szokatlan csendben, nyugalomban figyelték a nagy mű elkészültét:

VAKÁCIÓ!

Az egy hete, naponta egyesével szaporodó betűket összeolvasva a szó nekünk szabadságot, a vakáció kezdetét, de mindenekelőtt a karácsonyt, az igazi, nagybetűs karácsonyt, és az ünnep ragyogását jelentette.

Igaz, ezt a ragyogást kissé beárnyékolta a közeledő félévi bizonyítványosztás réme, de ez még olyan távoli volt az időben, hogy jelentősen nem befolyásolta kedélyállapotunkat.

Az utolsó nap gyorsan elszállt, tanáraink sem vették komolyan, és a kicsengetést már csak az iskolakapuból hallottuk meg - futás közben hazafelé! És végre megkezdődött a szünidő!

Ám benne minden nappal nagyobbra nőtt titkolt, vagy alig titkolt óhajtasaink beteljesülésének reménye, mert a szürke hétköznapiok végén ott várt ránk ragyogó fényeivel a - karácsonyeste!

Azért a szülői intelmeket megszívlevélve – ha nem leszek jók, nem hoz az angyal** semmit - megpróbáltunk „jók” lenni. De ez a nemes, ám kissé megkésett igyekezet egyáltalán nem gátolt meg sem engem, sem derék cimboráimat abban, hogy a téren áthaladó járókelőket korra és nemre való tekintet nélkül meghógolyózzuk, kiemelt célpontként kezelve a fiatalabb nőnemű egyéneket. Aztán elfutottunk.

Ami a találati pontosságot illeti, veszedelmes távolságbecslésre, és dobókészségre tettünk szert rövid idő alatt, ám ez egyáltalán nem használt a környéken amúgy sem makulátlan hírnevünknek. Főleg nem az enyémmek!

- A tanítónéni fia vóóót... - állapították meg mérgesen a kárvallottak.

Talán egy-két nap volt még karácsonyig, és baráti körömmel a téren rontottuk a levegőt, komoly szakértelemmel csúszkálva a jeges gyalogösvényen, miközben azt lestük, rátéved – e valami figyelmetlen felnőtt is a veszedelmes kis ösvényre.

Ha igen, rövidesen következett egy – két remekül kivitelezett jégtáncfigura - akrobatikus elemekkel tarkítva!

Viszont a mutatvány pontozását - tisztes távolságból - mi végeztük!

Ez nem volt éppen veszélytelen vállalkozás, mert előfordult, hogy a nagy hahotával és térdcsapkodással is kifejezett tetszésnyilvánításnak futás lett a vége, csak azért, mert nem mindenki fogta fel olyan humorosan a dolgot, mint mi.

Utol ugyan nem értek, de néhány férfias tartalmú felszólító mondatban megemlékeztek rólunk. Sőt, szüleinkről is!

- A tanító néni fia is köztük vóóót... a' vóóót... én láttam... a tanító néni fia... - ismertek fel megint páran a környékbeliek közül.

Remekül szórakoztunk! Így aztán nem csoda, ha figyelmemet elkerülte derék atyám váratlan érkezése, aki egy formás fenyőfa társaságában megállt mellettünk megszemlélni csemetéje ténykedését:

- Gyer' ide te...

Cimboráim felismerve a helyzetet, azonnal kámforra változtak, ismerve a családfő tettekre-készségét némely dolgokban, míg jómagam torkomban dobogó szívvel ballagtam ítélő bírám elé:

- Mit mondtam... ha elkopik a bakancsod*** talpa... jársz bocskorban!

Ezt még nem is vettem volna zokon, mert lám, hajdan milyen sokan jártak bocskorban... Hiszen olyan szép, kényelmes viselet... Hej, ti régi szép idők!

Mindenesetre véleményemet megtartottam magamnak, mert már akkor is ismertem az ősi közmondás bölcsességét:

- Hallgatni – arany!

Atyám több szót nem is pazarolt rám, hanem hóna alá kapva a fenyőfát, lakásunk irányába távozott.

No lám – gondoltam megkönnyebbülve – a fenyőfa már megvan, a többit meg... majd meghozza az angyal.

Amiben nem is tévedtem, mert édesanyám hamarosan elkészítette a szaloncukrot,**** az ünnepi diós és mákos „bejglit”, atyám a töltött káposzta főzését vállalta magára, „ilyet még nem ettetek” felkiáltással, és átestünk egy jókora nagytakarításon is, szóval a család minden tekintetben felkészült a háromnapos ünnep túlélésére.

Az utolsó nap különösebb izgalmat aztán már nem is hozott – szüleimnek!

Némi színt ugyan vitt a szürke délutánba jó atyám nem éppen ünnepi viselkedése, aki a fenyőfát akarta beilleszteni tartójába

és ez okból sikeresen rászózott bal keze hüvelykujjára.

Körülötte téblábolva a folytatásra vártam, ám ökelme térdei közé szorított kezekkel, összeszorított szájjal csak tipródott egy darabig. Aztán megeredt a nyelve, és egy rövid, de férfias megemlékezést tartott kalapácsról, karácsonyfáról, mialatt én biztonságos távolságra húzódtam keze ügyéből. Bár a háta mögött vigyorogva annyit rögtön megállapítottam, feltűnően mértéktartóan „nyilatkozott”.

Délutánra megint beborult. Észak felől szürke felhőket sodort a város fölé a szél, s csendesen esni kezdett a hó. Esett, esett, s miután ismét szép fehér takarót borított háztetőkre, utakra, kertekre, ritkult, aztán megszűnt a hóesés, elpihent a szél, s az ünnepi várakozásban lassan elhalkult a város.

Az utcákon már nem loholtak feltúrt gallérral, sietősen dolguk után az emberek, nem berregtek, dudáltak az autók, még a villamos is halkabban csengetett a főtéren, a házfalak mentén végigcsont a szürkület, és a borongós decemberi délutánban egyenként gyújtotta meg a gázlámpákat hosszú botjával az ismerős, lámpagyújtogató ember.*****

Valahol, a barátok temploma környékén misére hívott a harang kondulása, és a távoli zengés olyan lágyan szállt a város felett, mint a békesség, az ünnep, a karácsony ígérete.

Korán sötétedik karácsonykor. A téli alkonyatban kigyulladtak a város fényei, és mi, szüleimmel nekiláttunk feldíszíteni fenyőfánkat.

A karácsonyi titkokkal, az „angyaljárás” mibenlétével már nagyjából tisztában voltam a felnőttek jóvoltából, de azért maradt valami halvány reményem az angyali segédletet illetően. . .

Nem úgy kishúgom, aki a boldog tudatlanság állapotában talán jobban izgult, mint én.

Buzgón segédkezünk hát a fa feldíszítésben, de hiába törtem el közben sikeresen egy csillogó üvegdíszet, mert az idő így is csak ólomlábakon ballagott.

Végre felkerült az utolsó gyertya is, majd szüleink szelíden kitereltek minket a szobából.

Aha - gondoltam, - mégis itt voltak eldugva az ajándékok?

Hogy hol? Azt ma sem tudom. . .

Kevés idő múltán végre megszólalt a kis csengő, és a nyíló szobaajtón túl, az égő gyertyák lágyan derengő világosságában teljes ünnepi díszben ott állt a karácsonyfa, s alatta a várvavárt ajándékok!

A gyertyák szelíden lobogtak, csillogtak-villogtak a díszek, szikráztak a csillagszórók, és az ünnep meghitt hangulatában mi csak álltunk földbegyökerezett lábakkal, míg szüleink beljebb nem tereltek minket. De a pillanat áhítata őket is megérintette. Talán egy régi-régi emlék jutott eszükbe hajdanvolt karácsonyokról, azokról a boldog időkről, amikor még ők voltak gyermekek és valahol messze – messze, egy nagyenyedi házban szólalt meg a csengő, jelezve:

- Megjött az angyal. . .

Aztán elmúlt az ünnepi pillanat varázsa. Egy újabb csillagszóróval szinte sikerült felgyújtanom a karácsonyfát, pedig a szobában így is akkora volt már a füst, hogy neki lehetett volna támaszkodni. Szerencsére jó atyám, az ünnepre való tekintettel csak szemöldökét vonta össze rosszállóan.

Az estébe hajló alkonyatban, a városban sorban kondultak meg a templomok harangjai, a gázlámpák köré sejtelmes fátylat vont a sűrűsödő köd, a kihalt utcákon egy-egy elkésett járó-kelő léptei koppantak sietősen, és a házak ablakaiból egyre több helyen szűrődtek ki a karácsonyfagyertyák békés, szelíd fényei. . .

Sok éve már hogy a „zöld szoba”***** ajtaja megnyílt a kis csengő szavára. . .

Azóta gyermekeimmel, unokáimmal számtalanszor átéltem az ünnep, az „angyaljárás” meghitt pillanatait, de a hajdani karácsonyi gyertyák szelíd fényét, a csillogó - villogó díszeket, a csillagszórók szikrázását ma is látom. Fényük szívemben, emlékezetemben világít. . . s amikor végre megnyílik „az” a szobaajtó, édesapám kezét érzem vállamon, kishúgomat édesanyám teregeti szelíden:

- Bemehettek, édes fiam. . .

* A csúszkálás székelly megfelelője. ** Erdélyben nem a Jézuska, hanem az angyal hozza az ajándékot

*** A bakancsvásárlás komoly érvágást jelenthetett volna a családi kasszának! **** Szaloncukrot akkoriban az üzletekben lehetetlen volt venni, magunk főztük! ***** Az utcai gázlámpákat, menetből, bicikliről gyújtotta be egy hosszú bottal az „illetékes.” ***** A bútorzat zöld festése miatt neveztük el „zöld” szobának.

KŐ-SZABÓ IMRE

Eltérő páros

A pokrócot árnyékba vitte és újból lefeküdt a strand egyik gyepén, távolabb a medencétől. – Aludni akarok! – mondta önmagának Zalai Károly, nőtlen, aki nemrég töltötte be harmincadik életévét. Nem jött álom a szemére. Gondolatait sem tudta összefogni. Hiába volt minden igyekezete. Aztán kitalált egy jó játékot. Sokan járkáltak körülötte. – Figyeld a női lábakat, de csak térdig szabad! – mondta egyszerűen. – Ki kell találni, hány éves, csinos vagy nem? Izgalomba hozta Zalai Károlyt ez a játék. Kezével megtámasztotta homlokát úgy, hogy csak egy bizonyos magasságig látott a földtől. – Az első láb! – állapította meg. Figyelte és összegezte a látottakat. – Formás, kicsit lúdtalp gyanús, nem valami szép járású, huszonnégy körüli, csinosnak mondható! Elvette a kezét, illet rá a megállapítása. – Nézzünk még egyet! – buzdukt fel a sikeren. Újból felkönyökölt. Üres volt a látómező. Egy görbe szőrös láb haladt keresztül, kitaposott papucsban, maga mellett lóbalva egy nagy kockás táskát. – Nagy hasú öregúr! Elvette kezét és elmosolyodott. A megállapítás pontos volt. – Kérem a következőt! – szólította önmagát, mint egy orvosi rendelőben. Egyszerre öt páros láb mozgott a látómezőben. Egyet kiválasztott. – Nagyon vékony, formátlan is. Sok a tyúkszem! Szereti a csinos kicsi cipőket! Csinosnak akar látszani, tehát harminc év körüli, szépnek nem mondható hölgy! Megnézte. – Eltévesztettem! Hosszú, szőke hajú fiatal lány volt. Arca szép, a teste is formás, csak a lábai voltak ilyen agyongyötörtek. – Gyakorolni kell! – mondta Zalai Károly. Ismét kiválasztott egy lábat. Ez most szembe jött vele. – Így nehezebb! Hosszú, formás lábak, szép egyenletes járás. Érezte, ez a lány ügyel minden mozdulatára. Magabiztosan ment. – Közel lehet a harminchoz! Leeresztette a kezét. Egy napszemüveges lány jött vele szembe. Csodálatosan szép alakja volt, így fürdőruhában egyértelműen kitűntek hosszú combjai, szépen domborodó mellei, kecses válla. – Olyan ismerős. Hol láttam én? – tette fel a kérdést önkéntelenül. Zalai Károly elfeledkezett mindenről, nézte a lányt. Gondolkozott. Semmi eredmény. – Pedig láttam valahol! A lány elhaladt mellette. Zalai csak nézett utána. Láta, amint fellép a medence beton szélére, és ott megy tovább. Ismerősnek tűnt, de mégsem az. – Hasonlít valakire! – mondta egy kicsit lemondóan. – De kire? – tette fel az izgató kérdést. Még egyszer a lány után nézett. Már a medence túlsó sarkánál járt. Még mindig a betonszegélyen ment. A végénél leugrott a járdára. – Igen, ez az ugrás! Hollós Klári! Együtt érettségiztünk. Mennyire megváltozott! Izgalom futott végig rajta. – Beszélni kell vele! – biztatta önmagát és felállt. Gyorsan összehajította a pokrócot, majd a fűre terítette és a lány után sietett. Szeme elől vesztette. Elkezdett szaladni. Néha beugrott a csekély vízbe, hogy elkerülje az embereket. Nem találta. Lassan, detektív módszerrel nézett végig az embereken, de hiába. A hullámba sem volt. – Bemondatom a megafonba! – döntött Zalai és a kijárat felé indult. Hollós Klári ott állt az ajtónál és egy magas, göndör hajú, izmos, napbarnított testű férfival beszélgetett. Nem akarta zavarni őket. Lemondott a találkozásról. – Pedig jó lett volna pár szót váltani. Mi van a sráccokkal? Ő biztosan többet tud. Mikor lesz a tízéves találkozónk? Mindegy már! – legyintett lemondóan. Megindult visszafelé, az árván hagyott pokróchoz. Menetközben leült a kismedence szélére, nézte a gyerekeket. – Nekik a legjobb! Szeretnék még egyszer gyerek lenni! – ábrándozott egy kicsit. A gyerekek vidáman pancsoltak. Zalai Károly hosszú percekig ült a kismedence szélén, gondolatai elkalandoztak, de ezek a gondolatok nem kötődtek semmihez. Később egy kisgyerek labdát dobott feléje, leesett előtte és a felcsapódó víz felriasztotta. Felállt, visszadobta a labdát és megindult az otthagyt cókmojkájához.

Már félúton volt, amikor önkéntelenül megfordult. Láta, hogy Hollós Klári egyedül jön a kijárat felől. A göndör hajú férfit Zalai nem látta sehhol. – Klári! – szólt Zalai a lányhoz. A lány a hang irányába fordult, ahogy meghallotta nevét. Csodálkozva nézte Zalai Károlyt. – Nem ismersz meg? – kérdezte mosolyogva a fiú. – Nem! – volt a határozott válasz. Talán egy kicsit úgy tűnt, mintha zaklatásnak venné Zalai kérdését. – Zalai Károly, negyedik-cé osztály! – vágta ki határozottan. – Te vagy az? Nem ismertelek meg, ne haragudj! Egy kis szünetet tartott. – Komolyan nem ismertelek meg. Nyugodtan elmehettél volna mellettem. – El is mentem! – mondta mosolyogva Zalai és nézte a lány fürdőruhás, szédítő alakját. Nem tudta szemét levenni róla. – Ma? – kérdezte Klári és érződött, hogy zavarja a fiú merész tekintete. – Igen. De én sem ismertelek meg először. – Miért? – csodálkozott a lány. – Még kérde? Ez a napszemüveg megzavart. Meg alaposan megváltoztál – szögezte le Zalai és ismét végig nézett a lány formás alakján. – Pedig elégszer láttál négy éven keresztül – tette hozzá Klári egyszerű természetességgel. – Tudod, miről ismertelek meg? – ...?! – a lány szótlánul, tágra nyílt szemmel nézett Zalaira. – Leugrottál a medence széléről. Erről az ugrásról! – mondta Zalai. – Emlékszel, volt egy lyukas óránk és azzal

szórakoztunk, ki tud átugrani egy árkot. Mennyit neveltünk rajtad. - Emlékszem. Azt mondtátok, olyan rosszul ugrom, mint egy kiöregedett olimpiai bajnok. - Régen volt az, legalább tíz-tizenkét éve – nyugtázta Zalai Károly, és merész tekintettel legeltette szemét a lány alakján. - Szalad az idő! Öregszünk! – mondta Klári, mintha már túl lenne a középkoron. - Te nem! Szép vagy és fiatal! – Zalai széttárta a karját, mintha azt mondaná, vagy kérdezné inkább, hogy beszélhet így egy ilyen csodálatosan szép alakú, formás lány, aki divatlapba kívánczik? Aztán szerényen megkérdezte: - Mikor végeztél? - Tavaly! – mondta egyszerűen. - És most? Hol vagy? Mit csinálsz? – érdeklődött Zalai. - Keszthelyen vagyok, gyakorló orvos. - Hol végeztél? – tette fel a rutinkérdést. - Pécsett. Általános Orvostudományi Karon.

Zalai Károly tovább faggatózott: - Férjhez mentél? - Nem! Még nem! – szerénykedett Klári. - Pedig neked volt az egyetlen komoly udvarlód akkor! – erősítette meg Zalai a régi tényeket. - Diákszerelem! – legyintett a lány lemondólag. - Úgy érzed? - Biztos vagyok benne! Nem állta ki a próbát. - Péter! Így hívták őt. Már szintén végzett, ugye? - Igen. Ő Pesten járt. Állatorvos lett belőle – összegezte. - És mi lett veled? A szerelemmel? – kíváncsiskodott Zalai és megfogta a lány karját, hogy egy kicsit arrébb húzza az útból. Ugyan nem kellett volna, de jó volt megérinteni ezt a széplányt. Érezte, a vére megmozdul egész testében, olyan volt, mintha áram ütötte volna meg. Egy pillanatra jó érzéssel megremegett. – Vagy rossz, ha ilyet kérdezek? – próbált kicsit mentegetőzni. – Nyugodtan! Nem jelent már semmit! – válaszolt Klári. - Szakitottatok? - Nem lehet szakításnak nevezni. Nem is beszélünk mi róla, csak úgy egyszerűen megszűnt minden! – ezt a lány szinte tényszerűen közölte. Érzelmi hullám nem követte. Egy kis szünet következett, majd Zalai leszögezte:

- Nagy szerelem volt!

- Igen! Szép is volt, de csak diákszerelemnek. Ebben a minőségben őrzöm magamnak – húzta össze a száját és ajkát egy kicsit lebiggyesztette. - Az emlékek... - sóhajtott Zalai, olyan érzéssel, akinek szintén lehetett egy ilyen élménye valamikor. – Azóta nem is láttad? – kérdezte aztán. - Párszor! – mondta Klári és a kezében fogott szatyrot, megigazította. - Ő is arra dolgozik? - Igen! - Keszthelyen? - Nem, valami közeli faluban. - És mi van vele? – érdeklődött élénken Zalai, mintha ebből egy különleges történet alakulna ki. - Megváltozott! - szögezte le egyszerű határozottsággal Klári. - Hogyan? Rendes fickó volt – Zalai nem értette ezt a változást.

- Fejébe szállt a dicsőség. Nem érdekli más, csak a pénz. Kapott lakást, vett kocsit. A bőre alatt is pénz van, szokták mondani! – tette még hozzá. - Szóval ilyen lett? – merengett el a hallottakon Zalai Károly és az jutott hirtelen az eszébe, milyen jó lehet ennek a Péternek. Mindennap más nő, nincs unalom, talán cserélne is vele, vagy kitudja? - Igen. Alig akart megismerni, pedig többször láttam. Bejár a városba. Egyszer sikerült vele találkoznom. Nem mintha szükségem lett volna rá, vagy más, de szerettem volna beszélgetni vele. Nem sok időt szakított rám. Sietett! Egy csinos nő várta a kocsiban. Mindig más nővel láttam! – összegezte Klári a dolgokat, amit Péterről tudni illett. Ahogy beszélt, kissé zaklatottabb lett. Zalai megérezte, hogy az a bizonyos diákszerelem nem volt közömbös, és paraszai még most is perzselnek.

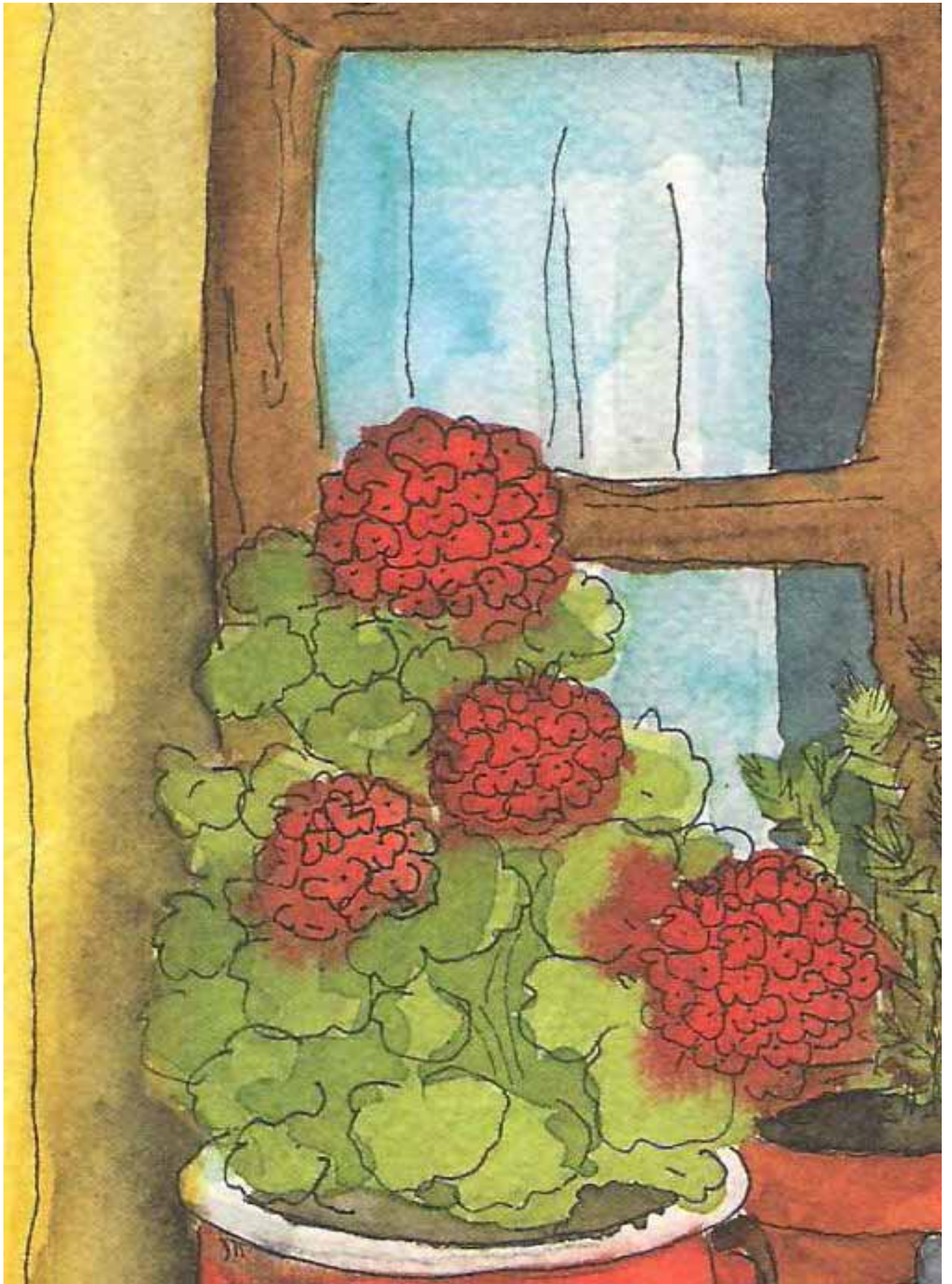
A beszélgetés itt megakadt. Zalai gondolkodott, Klári is szótlán lett. Percekig tartott ez a csend, melyet csak a furdózók lármája tarkított. Zalai érezte, kérdezni kell, folytatni a beszélgetést, mert akkor olyan sutává válik ez a helyzet. – A többiekről mit tudsz? – tette fel a kérdést, hogy folytassa a beszélgetést. – Nem sokat. Cseh Andrist nem vették fel az orvosira. Elment műtősnek egy kórházba. Ott dolgozott pár évig és most hallottam, hogy sikerült bejutnia! – mondta Klári. - Pedig apja, anyja is orvos volt! – szögezte le határozottan Zalai. - Számára úgy látszik, itt volt meghúzva az árok, melyet át kellett ugrania. Elsőre nem sikerült, csak egy ilyen kitérővel – filozofált egy múltbéli példával Klári, majd folytatta: - És most jól kapaszkodj meg! - Miért? - furcsállotta Zalai. - Emlékszel a Kovács Annára? - Arra a nagyon csúnya lányra? - Igen! - Mi van vele? – tette fel a kérdést Zalai és hirtelen nyugtalan lett. - Másodéves orvostanhallgató Pécsett! – tényként szögezte le Klári. - Elájulok! Pedig csak úgy csúszott át az érettségim. – hitetlenkedett Zalai és a csodálkozás egyértelműen kiíródott az arcára. - Akarat kérdése! Kitartás! Szorgalmas tanulás! – összegezte rövid meghatározásokkal Klári, mintha azt mondta volna: - Sosincs elveszve semmi!

Zalai Károly hallgatott. Erre a mondásra minden olyan tisztán és gyorsan kapcsolt a fejében, mintegy mobil telefon központja. A kis memóriakártyák tisztán továbbítottak mindent. Elgondolkodott: - Akarat kérdése! Kitartás! Vagy elhatározás? A kis Kovács Anna később kapcsolt rá! Neki sikerült! Én is megpróbáltam. Nem sikerült! – emlékezett vissza az elmúlt évekre. – Igaz leálltam! Mostanában nem erőltettem meg magam! – korholta önmagát, félve, titkon, szótlánul. Aztán folytatta a megkezdett gondolatokat. – Ők mégis előbbre jutottak! Tényleg akarat kérdése. Kell tenni valamit! Igenis kell! – erősítette a gondolatot. A lányra nézett és ekkor rögződött benne ténylegesen, milyen szép és csinos ez a teremtés. – Valami kitűnő, jó fickót érdemelne, persze nem olyat, mint én. Nekem csak a fogam fáj most is rá, de sohasem lenne az enyém! – zárta a sort, amikor Klári feléje fordult és megkérdezte: - És veled? – Velem? Nincs semmi különös.

Élek és dolgozom! – mondta egyszerűen. – Fizikait? – Így is lehet mondani! Műszaki rajzoló vagyok! Ma az érettségi mire elegendő? Semmire! – legyintett. – Valami mást nem próbáltál meg? – kérdezte Klári. – Felesleges! – mondta Zalai Károly és szégyellte önmaga előtt is, hogy kihalt belőle a törekvés. Klári csodálkozva állt a kismedence szélénél. Ingatta fejét, mert korábban nem ezt a Zalai Károlyt ismerte meg. Ő úgy emlékszik, tele volt tervekkel, elképzelésekkel. Ezt a dinamikát irigyelték is többen tőle. – Úgy érzed, jó így? – kérdezett egyszerűen. – Nem tudom – mondta bizonytalanul Zalai. – Egyenlőre igen! Kényelmes! Nem megerőltető! – tette még hozzá, de nem hitt ebben egy percig sem. Nem akart magyarázkodni, minek is? Klári érezte, itt már nem lehet folytatni ezt a beszélgetést. Évek múlva ébredünk rá, ennyi volt a régi kapcsolat, amely mára fényét veszítette.

- Ne haragudj, megyek! – mondta a lány. – Jön értem a vőlegényem! – és a kijárat felé mutatott.

Ott feltűnt egy harmincöt év körüli, alacsony, köpcös, barna hajú férfi, aki apró kezével integetett a lány felé, hogy jöjjön. Egy nagy színes csíkos szatyor volt a kezében, melyből a piacon vásárolt zöldségek zöldjei lógtak ki. Klári elköszönt, és az apró emberhez sietett. Megölelte, a férfi átfogta ennek a nagyon szép és csinos lánynak a derekát és kiléptek az utcára. Zalai még látta, amint beszálltak egy öreg, szürke Mercédészbe és a kocsipipáló kipufogógázzal elfordult a sarkon.

PETROZSÉNYI NAGYPÁL

Egy tiszta lelkű ember 6.

KÍSÉRTÉSEK

Otthon, lefekvés előtt szokás szerint megnézte a postáját. Hat levelet is kapott, többek között Olgától és Amytól.

Kedvesem János!

Először is tudatom veled, hogy édesapád és én is jól vagyunk. Nemrég jártam nála, és megbízott azzal, hogy adjam át atyai üdvözlését, plusz egy üzenetet. Lemásoltam, szóról szóra így hangzik: Sokat gondolkoztam rólad, melynek során a köv. elhatározásra jutottam: vásárolok neked egy autót, idővel pedig akár egy házat is, ha Vadkertre költözöl. Egyetlen feltétellel, de ezt nem részletezem, mert nagyon jól tudod, mire gondolok. Amennyiben elfogadod, elég, ha egyetlen szóban, igennel válaszolsz, és én leszek a világ legboldogabb édesapja. Ha nemmel, legyen nem, de akkor többé látni sem akarlak. Quod dixi, dixi: ez a végleges döntésem.

Nem tudom, miről van szó, de nagyon komolyan tűnik ez az üzenet, ezért fontold meg jól, mit válaszolsz. Az édesapád, még ha skót is, jó ember, az meg, ugye, számodra is világos mennyire örülnék magam is, ha ideköltöznél.

Olga

Világos, menne is ő szívesen. De hát nem lehet, rá itt van szükség – állítólag. Úgy meg végképp nem menne, ha cserébe feleségül kéne vennie Soós Olgát. Édes Olgi, bocsáss meg, de Margitot még náladnál is jobban szeretem – írta be a *nemet* az e-mailbe, és Amy levelébe kukkantott. Ebben meg az állt, hogy 7-én meglátogatná, ha nincs kifogása ellene. Vagyis holnap – pánikolt be a fiatalember. Dehogyan van! Ellenkezőleg: alig várom, hogy lássalak – válaszolta sebtében, és elkezdte lázasan rendbe hozni a szobákat. Először is a könyveit szedegette össze a földről, sarokból, aztán a ruháit, itt-ott egy-két dísz tárgyat, melyek szerteszét heverték a legelképzeltetlenebb helyeken. Így tett-vett éjfélig, még porszívózott is, amit legjobban utált a világon. Utána végigzuhant az ágyon, és öt perc alatt elaludt.

Másnap délben érkezett egy gyönyörű, opálszínű kocsival. Elegáns kocsi, elegáns nő! Nem túl nagy falat ez neked, öregfiú?

– Csak így, egyedül? Hát a bátyád merre van?

– Halódik, tudniillik náthás, és ilyenkor egész nap ki sem teszi a lábát hazulról.

– Kerülj beljebb, és érezd otthon magadat!

A lány kíváncsian járta végig a szobákat.

– Szép nagy szobák, csak a berendezés elavult. Modernizálni kellene. Meg az asszonykéz is hiányzik, bár a te esetében lehet, hogy bakot lőttem, más szóval el vagy te nélküle is – élcelődött Jánoska.

– Nem, vagyis igen, hiányzik. De ami késik, nem múlik.

– Konkrétabban?

– Hamarosán megönsülök.

– Frankó! – rezzent össze a karcsú, barna szemű ifjú hölgy. – Aztán mikor, és kit veszel el, ha nem vagyok indiszkrét?

Nyilván Olgát. Milyen hülyeséget is kérdezek!

– Egy kecskeméti tanítónőt.

– Vagyis egy harmadikat – gyújtott rá egy cigarettára.

Már nem akart rendezkedni, és a bútorok, kert sem érdekelték, csak ült, ült, és eregette a füstkarikákat, egyiket a másik után.

– Most haragszol rám? – köhintett a tiszteletes.

– Rád? Magamra, amiért ilyen lökött vagyok. Nem is értem, mi a francot keresek itt!

– Hogyhogy mit? Végeredményben mi változott? Elvégre még barátok vagyunk, szeretjük és tiszteljük is egymást. Legalábbis én így gondolom.

– Ne, ne, ne, közhelyekkel tele van a hócipóm. Akkor nem is zavarlak – ált fel a lány a fotelból. – Kívánom, legyetek

nagyon-nagyon boldogok.

– Várj, kérlek, maradj még! Nemrég harangoztak. Bizonyára éhes vagy. Gyere, ebédeljünk meg a vendéglőben!

– Nocsak, itt ilyen is van? Nem kocsmának hívják véletlenül?

– Nem, de ha neked alkalmatlan, el is hozhatom az ebédet.

– Nem alkalmatlan – vett erőt rajta önkénytelenül a macacsság.

A csudába, csak nem ijed meg egy kecskeméti pipitól! Azért is itt marad, és ő megy férjhez Jánoshoz.

– Most pedig sétáljunk egyet a faluban – javasolta ebéd után a férfinak. – Lássuk, milyen helyen él az én mélyen *tisztelt barátom!*

Fél óra múlva azonban nemcsak elunta, bele is fáradt a sétába.

– Szóval itt vegetálsz. Szörnyű! Öt perc és bejárod a főutcát, színház nuku, se strand, se plaza, se múzeum... – pihegte, és már nem is akart olyan nagyon férjhez menni a lelkészhez.

– Ez van. Nekem sem tetszik, de amint látod, itt is élnek emberek.

– Hogyne. A sivatagban is, meg a jéghegyek között is, mindenütt, amíg csak elvagyunk, de semmit sem teszünk ellene – csúszott ki belőle ironikusan. – Különben mellékes, ez most már kizárólag a te gondod. Ott és úgy élsz, ahogy neked konvenial.

– Én tettem, ha rám célzol, még annak érdekében is, hogy ne vágyjunk el a faluból. De ki hallgat rám, na, ki hallgat? Hisz még azt sem bírtam kijárni, hogy felszámolják, bocs: *megreformálják* a postánkat. Lehetne itt minden: termálfürdő, multiplex mozi vagy akár múzeum is, mint akármelyik városban, csak persze kicsiben, ha a kormány...

– Hány éves a menyasszonyod, Jánoska?

– Huszonhárom.

– Kis csitri, és... és mennyivel tud ő többet nyújtani neked, mint én tudok? Passz, felejtse el! Már itt is a parókia, és akár el is búcsúzhatunk egymástól.

– Ilyen hamar? Pedig jóformán még ki sem beszélgettük magunkat. No, majd legközelebb, ha én látogatlak meg a *cívisvárosban*.

– Már miért látogatnál? Megnősültél? Agyó! Te mész jobbra, én balra. Ilyen az élet. De ha akarod, ismétlem: csak ha te is akarod, még itt maradhatok éjjelre – nézett sokatmondóan János zöldesbarna szemébe.

– Maradjak?

A fiatalember nagyot nyelt.

– Mint barát, vagy...

Kínosan hebegett-habogott, sehogy sem találta a megfelelő szavakat.

– Mint barát – segítette ki zavarából végül is Amyke.

Beballagtak hát a házba, és úgy elbeszélgették a délutánt, hogy észre sem vették, milyen öreg este lett aközben.

– Köszönöm a társalgást. Rég nem beszélgettem ilyen jóízűt – csókolt kezét a férfi Amynek, bevetette az ágyakat, és mindketten külön szobába mentek aludni.

Alig telt el fél óra, amikor nyílt az ajtó, s a következő pillanatban máris egymás mellett feküdtek. A fiatalember szíve a torkában dobogott.

– E...erről nem volt szó. Kérlek, drága barátnőm, vedd figyelembe, hogy már elköteleztem magamat.

Nem folytathatta, mert a nő vércseként csapott az ajkára.

– Uram, bocsásd meg a bűneit, és szabadíts meg a kísértéstől! – kapkodott lélegzet után Jánoska, és kiugrott az ágyából.

A lány elcsodálkozott. Tudta, hogy a férfi már hivatásánál fogva is mélyen vallásos, ezenkívül hűséges típus, ami csakis a különlegesen tiszta lelkű férfiak sajátja. Hacsak nem impotens vagy homokos! – sandított gyanakodva a lelkészre.

– Nem tetszem neked?

– Dehogynem, sőt: kívánatos, tündéri leány vagy.

– Még Margitnál is tündéribb? – vetkőzött meztelenre a pap előtt.

A lelképásztor tekintete forrón simult a hegyes cicikre, onnan a hasára, majd még lejjebb, a bársonyos combok közé.

– Nem tudom. Még sohasem láttam meztelenül.

– Engem sem, de most itt vagyok. Utoljára, mert holnaptól... Na, mi lesz? Leszakítod a rózsát, vagy igazából nem is érdekel?

János ráborult az ágyra, és, szégyen ide, szégyen oda, úgy elsírta magát, mint egy kisgyerek.

– Na, nyugalom, semmi baj, barátom! Ha nem megy, nem megy, ettől még nem dől össze a világ – simogatta meg a lány

a hangtalanul könnyező fiatalembert.

– Kérlek, bocsáss meg! Annyira szégyellem magamat.

– Fölösleges, ez bármely férfivel megeshet. De ne búsulj, majd én kikezellek orvos nélkül is, meglátod – szorította János arcát a melléhez.

– Kikezelsz? Miből?

– Az impotenciából, mi másból?

– De hát én... Honnan veszed, hogy én az vagyok? – nyitotta szemét tágra Madaras.

– Nem vagy az? Akkor meg mit szégyellsz?

– Hát a gyöngeségemet, amiért azt kívánom, amit nem szabad. Tudom, hogy bűn, és megver az Isten, ha engedek. És mégis kívánom, Isten bocsássa meg a bűneim!

Amy elhűlve meredt a fiúra.

– Oké! Ha így áll a helyzet, rajtam ne múljék. Nehogy még én legyek az a bizonyos kígyó az Édenből. Aludj jól, további kellemes *álmokat!*

Visszament a szobájába, és lefeküdt. De még sokáig nem jött álom a szemére. Ez lenne az a fiú, akit ő úgy öt éve megismert? Nem, mintha azelőtt istentelen vagány lett volna, de ennyire mintaférfinak sem látta mostanig. Ez nyilván a vallás, teológiai tanulmányok hatása. De hány ember jár templomba, olvasgatja a Bibliát anélkül, hogy különb lenne a Deákné vásznánál! Nos, egy dolog mindenképp bizonyos: ez a férfi megérdemli, hogy tiszteljék – restellte el ezúttal ő magát, miután nem a legtisztább szándékkal osont be este Jánoshoz. Azt akarta, hogy... Mit is akart tulajdonképp? Egy csöppet megkínózni, icipicit megalázni ugyanúgy, ahogy őt is megkínózta, -alázta, amikor felcserélte egy pisis nőcskével. Igen, ezt akarta. És most? Legjobb, ha erre alszik még egyet. Amikor végre elszunnyadt, szinte meg sem moccant délelőtt fél tízig.

– Mamma mia, de sokáig durmoltam! – botorkált ki ásítva akkor a szobából. – Miért nem ébresztettél fel hamarabb?

A lelkész sután mosolygott. Nem volt egyedül.

– Engedd meg, hogy bemutassam az... unokatestvéreimet, Amykét. Amyke, ez itt a menyasszonyom, Margitka.

– A kecskeméti tanítónő? Örvendek – fogott kezét vele fesztelenül Pék Amy.

Csinos fruska, és alighanem ügyes is, hogy ilyen simán kiverte őt a nyeregből. Viszont a papocska szépen feltalálta magát, annyi szent, más szóval tud ő hazudni is, ha szükséges.

– Nem tudtam, hogy unokatesód is van.

Mekkora bumm lenne itt, ha leleplezné most Jánuskát! Csakhogy minek? Megéri, ha egyszer úgyis *belé* szerelmes? Másodsorban mégiscsak barátok, és nagyon hálátlan dolog lenne őt ilyen csúnyán hátba támadni.

– Nem beszélt rólam? – sietetett a férfi segítségére nagylelkűen. – Pedig én sok szép dolgot hallottam ám mag..., terólad. Mi hír a suliban? Hallom, nagyon fogatkoznak a gyerekek.

– Még szép! Ilyen életkörülmények között kinek van bátorsága családot alapítani?

– Jó kérdés. Mit szól ehhez, tiszteletes úr?

– A gyermek Isten áldása, úgyhogy ne engem, hanem az illetékes urakat kérdezd meg inkább – kerülte el Amy tekintetét a lelképásztor.

– Oké, majd legközelebb – nevetett a debreceni –, de most sajnos mennem kell. Debrecen messze van, és nekem még el kell intéznem egy-két ügyecskét.

– Szimpatikus leány – jegyezte meg Margitka, miután Amy eltűnt autójával egy kanyarban.

– Figyelj csak! Szeretnék bevallani valamit.

– Örülsz nekem? – ölelte át Jánost viharosan a tanítónő. – Ugye, nem haragszol, amiért így rád törtem a házádban?

– Kis buta, hát lehet rád haragudni? Azért értesíthetél volna, mikor és hol várjalak.

– Meg akartalak lepni. Sikerült?

– Maximálisan.

– Ó, de jó! Úgy szeretem, ha meglephetek valakit.

– Mit szóltak a szüleid a gyűrűhöz? Vagy nem is szóltál a gyűrűről?

– Szóltam. Tudomásul vették, és persze hallani sem akarnak rólad. Főleg a mama, de én azért is kitarok melletted.

A fiatalember szeme úgy ragyogott, mintha gyémántokkal lett volna kirakva.

– Te? Margitka, nem ismerlek rád, komolyan. Mégis hogy volt kurázsid szembeszállni az édesmamáddal?

– Képzeld, volt. Talán nem helyesled?

– Elvileg nem, a körülmények ismeretében azonban nemcsak helyeslem, hanem gratulálok is hozzá.

– Köszönöm – jutalmazta meg a lány egy csókkal a vőlegényt.

– Ne itt, könyörgöm. Slisszoljunk be, mert meglátnak.

Mint a tegnap Amy, később a kecskeméti is kíváncsi lett a községre. Semmi kifogása, menjenek, végső soron ez a falu lesz a munkahelye meg az otthona is hamarosan! Útközben jobbra-balra hajlongott. Ismerte itt őt mindenki, meg is süvegelték illően.

– Hogy tetszik a községünk? Városnak ugyan nem város, de minden alkalmazkodás kérdése, és csak rajtunk, pontosabban rajtunk *is* múlik, milyenné válik ahhoz, hogy jól érezzük benne magunkat.

– Tetszik – hagyta rá a pedagógusnő savanyúan. – Úgy nézem, tisztelnek. Itt van becsülete a papoknak.

– Ahogy vesszük. Mint mindenhol, vannak itt hívők meg ateisták is szép számmal. Hogy van a nagyatád? Még mindig visszavágyik a faluba?

– Még. Már elég szépen beszél magyarul, de szerintem csak falun lehet élni viszonylag boldogan. Tisztelettel üdvözöl. Azt üzeni, szívesen meglátogatna egyszer, ha nem zavar.

János fokozódó érdeklődéssel hallgatta a kedvesen csicsergő tanítónőt. A lány, most érezte először, végre megnyílt előtte. Mintha felszabadultabb lenne itt, ugyanakkor derűsebb, őszintébb, mint otthon, a cifra, de árgus szemekkel őrzött kalitban.

– És most: Isten veled, Jánoskám! Jöttem, láttam, és... hazamennék.

– Máris? Miért nem maradsz itt éjszakára? – rohanta meg két napon belül immár másodszor a buja testi vágy, a benne lapuló ősállat, aki egy darab friss húsért naponta gázol át istenen és emberen.

Csak a szerepek cserélődtek fel annyiból, hogy a tegnap még Amyke kezdett volna ki vele, most ő Margittal, akit eddig még sosem látott pucéron – képzelte maga elé a kacér, formás Pethő-lányt. Hogy milyen a lelke, esze, nagyjából tapasztalhatta már, de a szívük eddig még egyszer sem dobogott csak úgy, ruha nélkül, egymáson. Hű, ennek fele sem tréfa! – lazította meg a nyakkendőjét ijedten.

Jobb is, ha visszatér, még mielőtt teljesen megfélemedkezne magáról.

– Majd, Jánoska, csak türelem, türelem! Ha jegyesek is vagyunk, az esküvő még hátra van. Addig pedig mindent a szemnek, semmit a kéznek, ugyebár – kacarászott a tanítónő.

– Persze, persze, én sem úgy gondoltam. Hát akkor induljunk, elkísérlek a buszodig.

– Remélem, legközelebb te látogatsz meg bennünket – borult János nyakába, mielőtt felszállt volna az autóba. – Még csak azt áruld el, mit akartál bevallani a délelőtt!

– Bevallani? Ja?! Később, majd a Skype-on. Erre most nincs idő.

– Annyi még van – nézett a karórájára. – Csak röviden! Hátha két mondatba is belefér.

– Esetleg – kapott ismét a nyakkendőjéhez Madaras.

Őszinte legyen? Gyónja meg, hogy hazudott, amikor Amyt unokatestvérenek nevezte? De akkor a körülményekre való tekintettel egyből azt hiszi, le is feküdt a leánnyal.

– Öt perc.

Ha viszont hallgat, az első hazugságát még eggyel tetézi, és akkor ő is ugyanolyan hamis próféta, mint akikkel tele van a Szentírás.

– Négy és fél perc. Érdeklődéssel hallgatlak.

– Csak azt szeretném veled töredelmesen közölni...

– Töredelmesen? Elég rosszul kezdődik. Hogy?

– Hogy Amy meg én nem vagyunk unokatestvérek.

A lány elsápadt.

– Tehát füllentettél. Te. Egy pap, egy... Hihetetlen! Ilyenformán megcsaltál.

– Hogy feltételezhetsz rólam effélet? Tény és való, hogy barátok vagyunk, de csak barátok, nem szeretők, ami egészen más dolog.

– Attól függ. Egyesek szerint a kettő egy és ugyanaz. De tegyük fel, hogy hiszek neked, mint ahogy első szóra is hittem volna. Ennek ellenére hazudtál, amit viszont nem értek, ha olyan patyolattiszta vagy, mint állítod.

A tiszteletes nekidurálta magát a válasznak, de idő híján erre már nem kerülhetett sor. Sem akkor, sem később, ugyanis Margitka eltűnt a számítógépről egyelőre. Ez sajnos várható volt. Bizonyos dolgokra minden nő hasonlóképpen reagál.

– *Halló!* – hívta fel telefonon, miután hiába várt a leányra. – *János vagyok Tázlárról.*

Katt. Letették. Ez csak Margit lehetett. Fél óra múlva megint felhívta. De most okosabb volt, hagyta, hogy a másik szólaljon meg először.

– Halló! Ki beszél?

– Szia, Margit! Csakhogy megtaláltalak! Engedd meg, hogy elmagyarázzam. . .

Újabb csattanás. Egyértelmű: a tanítónő persona non gratának, azaz nem kívánatos személynek minősíti. Ez úgy szíven ütötte Jánoskát, hogy alig aludt, evett bújában. Pedig lehet, hogy még sincs minden elveszve! Csak fel kell keresnie a jegyesét, hiszen még ki sem magyarázhatta magát jóformán. Felkeresni, de hogyan, hiszen Pethőék kitiltották a házukból?

– tanakodott sokáig magában anélkül, hogy rájött volna, mit tegyen.

– Ennél semmi sem egyszerűbb – oldotta meg a gordiuszi csomót Ákoska, akivel szintén rendszeresen levelezett. – Majd én beszélek a kisasszony fejével.

– Megtennéd? – szivárgott vissza a remény lassan Jánosba. – Ez bizony jó lenne. Bárcsak sikerülne őt meggyőznöd! Ha sikerül, ígérem, te leszel a násznagyom.

– Szerintem menni fog. Csak egyre ne számíts: hogy a mamát is meggyőzzük.

Egy hétig várt a válaszra, végül Ákos helyett Margit kapcsolta rá a kamerát.

– A minap beszéltem Ákossal. Nem akarok kertelni, belátom, kissé elhamarkodottan ítélt meg a helyzetet. Béküljünk ki! Ami történt, megtörtént, szerencsére nem az, amire saccoltam. Azért egyet ígérj meg: máskor ne hazudj nekem, Jánoskám! Megígéred?

– Sem neked, sem másnak – emelte kezét János ünnepélyesen a magasba. – Nem is igen szoktam egyébként. Most kivételesen megesett, bár magam sem értem, hogy feledkezhettem meg így magamról. A szüleid? Még mindig berzenkednek ellenem?

– Az nem kifejezés. Amióta megláttak az újságban, csak Ámokfutónak becéznek. Mikor látogatsz meg, alig várom, hogy lássalak.

– Máris? – örvendezett a tiszteletes. – Hát mégsem haragszol rám annyira?

– Hohó, nehogy elbízsd magadat! Tudok én ám dühös is lenni, de akkor isten irgalmazzon magának Madaras úr.

– Égszakadás, földindulás, fejemen egy koppanás, ezt ajánlatos megjegyezniem – húzta válla közé a fejét komikusan. – Jövő héten találkozhatunk, utána jössz te, és így tovább, felváltva, amíg végleg hozzám nem költözöl.

– Legyek őszinte? Nem ugrálok ezért az ötletért. Na, puszi, puszi, most mennem kel! Viszlát, holnap, ugyanitt!

A fiatalembernek ezután mindjárt megjött az étvágya meg a kedve is, és békében, szeretettel folytatta mindennapi munkáját. Egyik nap éppen az irodájában üldögélt, amikor káromkodásra és furcsa sikoltozásra lett figyelmes. Már megint mi ez a randalírozás odakint! – csörtetett ki felpaprikázva az udvarra. Hát persze, a Tatár testvérek! Szokás szerint a húgukat, a süketnéma Marcsit egzecírozatták.

– Te nyavalyás nebáncsvirág, majd megmutatom én, ki parancsol a mi házunkban! – ráncigálta Marcsit hajánál fogva a testvére, egy lapátkezü és -fülű kistermelő.

– Vágd kupán, nehogy megsántuljon! – kontrázott rekedt hangon bibircsókos orrú testvére.

A tiszteletes elszörnyedve vágatott hozzájuk.

– Engedjék el! Engedjék el! De hát ez gyalázat! Nem szégyellik magukat? Hiszen a testvérük, és, Úristen, még csak nem is hallja magukat.

– Magát ki kérdezte? Ez magánügy, ne avatkozzék a dolgunkba! És ti se! – ripakodott arra a néhány atyafira, aki vigyorogva stoppolt le mellettük. – A cirkusznak vége. Hazamehetnek, uraim. Úgy, úgy, hálásan köszönjük.

– Nincs olyan magánügy, amibe belefér egy ember megalázása, verése. Ez semmibe se fér bele, egyáltalán semmibe, ezért nagyon szépen kérem magukat, ne bántsák tovább Marcsikát.

– Ez ártatlan? – nevetett gúnyosan a kispap. – Előbb nézzen a hasára, utána beszéljen! Tudja, mit jelent itt ez a cipócska, tisztelendő úr?

– Tiszteletes.

– Felőlem lehet a dalai láma is. Sipirc haza az uradhoz! – szótagolta lassan, tagoltan, hogy a süketnéma is megértse.

– Nneem mmegek.

– Dehogynem! Odamész, ahova tartozol – emelte rá az öklét fenyegetően.

– Kérem, nagyon kérem, állítsa le magát! – fogta meg a karját a fiatalember. – Ha megengedi, beszélek vele, sőt, akár segíték is, ha nem bánják.

A két férfi kérdően nézett egymásra.

– Nem bánjuk. Próbálja meggyőzni ezt a féleszűt, hogy az ura nélkül nulla, és a pulyának is apa kell. Hozzánk meg ne jöjjön. Van nélküle is elég bajunk, a kurva ist... Szóval menjen haza, és béküljön ki az urával!

– Min vesztek össze?

– Hát izé... Frici! Mi baja a Marcsinak?

A bibircsókos vállat vont.

– Kérdezze meg tőle, mert nekünk egy szót se mondott mostanig. Csak... csak úgy hazaállított, azóta hallani sem akar a férjéről.

A tiszteletes, miután újfent megnyugtatta a két testvért, karon fogta az asszonykát, és bevezette a paplakba.

– Kávét?

Marcsi mélabúsan bólintott. Egy darabig csendben iszogatták a frissen főzött feketét ki-ki saját gondolataiba merülve. Az asszony férjén, testvérein, János Marcsin tűnődött. Miután falun mindenki ismer mindenkit, mi sem természetes, hogy a lelkész Tatárékat is ismerte. Ott laktak a falu közepén, nem messze egymástól. Az öregek és Marcsi az egyikben, Frici, Gazsi meg egy-egy másikban, amíg fel nem tűnt a színen Vas Gábor, egy Soltvadkertre ingázó villanyszerelő. Szép szál férfi volt, emellett özvegy, ami ugyancsak nem elhanyagolandó körülmény. Azért a leány sem nézett ki akárhogy. Darázsderékú, hamvas bőrű leány volt, nagy őzike szemekkel. No de kuka, akivel bárki szívesen lefekszik, csak ne kelljen feleségül kérnie. Igaz, az özvegy se kérte meg, mindössze összeköltöztek, és még ma is együtt lagnának, ha a lány fejébe nem veszi, hogy otthagyja. Az öregek rezignáltan vették tudomásul a lány döntését. A testvérek azonban majd szétpattantak dühükben. Azon még szemet hunytak valahogy, hogy a kishúguk vadházasságban él egy férfival. Ma már sokan élnek így, és már nem is vadházasságnak, hanem élettársi kapcsolatnak nevezik. De hogy csak úgy otthagyja egy poronttyal a hasában... Na, ezt a békát sehogy sem bírták lenyelni.

A fiatalember bekattintotta a PC-jét, és a következő szöveget írta a Wordjébe:

– *Segítenék rajtad, de ez csak úgy lehetséges, ha te is akarod.*

A lány gyakorlott kézzel pötyögtette be a válaszát:

– *Nem akarom, nem lehet. De azért köszönöm.*

Nem is tudtam, hogy tud gépelni – örvendett Jánoska, és a továbbiakban a képernyőn folytatták a diskurzust.

– *Hogy érted azt, hogy nem lehet?*

– *Szó szerint. Rajtam, tiszteletes úr, már csak az Úristen segíthet.*

– *Nem biztos. Ha megtisztelsz a bizalmaddal, és megismertetsz a részletekkel, talán találunk a te sebedre is valamilyen kenőcsöt.*

– *Nem hiszem, és az az igazság, hogy nem is nagyon szeretnék róla beszélni.*

– *Hm. Pedig egy „gyónás” is ér annyit, mintha jól kisírhatnánk magunkat. Megkönnyebbülünk tőle, és ez sem semmi, Marcsikám.*

– *Egy gyónással igen, de a reformátusoknak nem gyónnak.*

– *Dehogynem, csak mi beszélgetésnek nevezzük, és persze feloldást sem adhatunk, mert bűnbocsánatba a reformátusi dogmák értelmében csakis Isten részesíthet bennünket. Ettől azonban nyugodtan rám bízhatod a titkaid, mert a titoktartás minket is köt, mint a bírót, orvost vagy katolikus papokat.*

– *Kérdezzen! Magában megbízom, de aztán senkinek sem egy szót, mert elemézssem magamat.*

– *Ennyire nagy a baj?*

– *Nem elég nagy baj az, ha egy apa megtagadja a gyermekét?*

– *Megtagadott az apád, Marcsika*

– *Engem nem, csak itt bennem ezt a porontyot, és nem is az én apám, hanem a gyerek apja, tiszteletes úr.*

– *Hát ez szomorú. Jó firma lehet ez a Vas Gábor. Tehát ezért akarod otthagyni.*

– *Nem akarom, de elküldött, és most már sehova sem mehetek.*

– *Így már mindjárt más. Viszont akkor miért állítod, hogy te szakítottál Gabival?*

– *Mert... Lehet, hogy nem tetszik elhinni, de én még mindig szeretem, és ha bevallanám az igazat, a tesóim azonnal kinyírnák.*

Madaras tiszteletes felpattant a székéből, és fel-alá kezdett járkálni a lakásban. Milyen nemes lelkű leányzó! Még nem is találkozott soha ilyenekkel! Inkább eltűri, hogy megverjék, minthogy megbántsák a szerelmét miatta. Ő meg azt nem tűrheti,

hogy elrakják, és hol az egyik, hol a másik lökje ki az utcára, ezért az lesz a leghelyesebb, ha befogadja magához. Egyelőre, aztán meglátja.

Marcsi figyelmeztetően mutatott a képernyőre:

– *Ne tessék, idegeskedni! Én most elmegyek, és Isten áldja meg a jóságát!*

– *Szó sem lehet róla! Itt maradsz!*

A lány azonnal válaszolt:

– *Nem akarok több galibát okozni.*

– Megértette! – csodálkozott el a tiszteletes. – Hát te szájról is tudsz olvasni?

A lány előkotort egy noteszt a zsebéből, s ezúttal odafirkantotta a válaszát.

– *Nagyjából, de csak, ha lassan, tagoltan és rövid mondatokban tetszik beszélni.*

– Nagyszerű! Figyelj ide, kedves... Hogy is hívnak? Fehér Tóth Marcsi. Úgy döntöttem, hogy befogadlak a paplakba.

Te leszel a házvezetőnőm, mint Aranka néni volt valamikor. Emlékszel rá?

– *Emlékszem. Legyen szíves, lépjen az árnyékba, és nézzen mindig a szemembe! Úgy jobban megértem.*

– Főzni tudsz?

– *Főzni, varrni, mosni, vasalni...*

– Gratulálok! Isten hozott a parókián! – ölelte át a fiatalember. – Már kezdem pedzeni, mire kellettél te a Gábornak. Jaj, bocsáss meg, nem akartalak megbántani.

A lány ajka megrándult, ergo érzékeny pontra tapintott. Az kétségtelen, hogy szép leány, de akkor is! Még ha főzött, mosott is rá, kell legyen itt még valami, amiért az özvegy annyira „megbecsülte” – vizsgálta át a lányt János reflexszerűen.

– Nem tartozik rám, csak úgy kérdezem: egyáltalán jól kijöttetek egymással? – fedezte fel legnagyobb megdöbbenésére a lány nyakán, arcán, legfőképp a szeme alatt a fizikai erőszak nyomait. – Látom, elagyabugyált – simított végig a kék foltokon. – Talán még élvezte is az a szadista. Naná, hogy élvezte! Most már minden világos! – tottyant a számítógép előtti karosszékre, és azon melegében kapcsolatba lépett Margittal. – *Szia, Margit! Milyen jó, hogy éppen online vagy.*

– Te meg felindult, úgy tűnik. Halljuk, mi történt? Felrobbantották a református templomot?

– Ne viccelj! Csak azt szeretném közölni, hogy felvették egy házvezetőnőt, ha nem zavarna.

– Felőlem! Vedd fel, és kész, ezért hívtál fel ilyen sürgősen?

– Nem kellett volna? Mindegy, el akartam kerülni, hogy újra félreérts. Tudod, mint Amy esetében a jó múltkor. A lány dolgos, tisztességes stb. A részleteket hagyjuk későbbre.

– Lááány? Itt van nálad? Hadd lássam!

– Marcsikám, gyere, mutakozz be, légy szíves, a menyasszonyomnak!

– Fehér Tóth Mária.

– Milyen furán beszél a védenced!

– Sajnos süketnéma, azonkívül hajléktalan és állapotos, akivel az emberek nagyon csúnyán elbántak.

– Milyen megható love story, de engem nem ejt át, és ha rám hallgatsz, ebben a percben kirúgod.

– Egyszóval nem tetszik – ugrott ráncba Jánoska homloka. – Nekem meg az, hogy ilyen érzéketlen leány vagy.

– Nem érzéketlen, csak óvatos. Ismerem én jól ezeket az áldozatul esett barikat. Sírnak jobbra, illegetik magukat balra, aztán mire észbe kapsz, már te vagy a következő áldozat.

– Bízunk benne, hogy nem így lesz, és ki segítsen ezen a megesett „barikán”, ha nem Isten szolgálja? – kereste tekintetével Fehér Tóth Marcsit, aki éppen abban a pillanatban készült kisurranni a szobából. – Te meg hova mész? Meggondoltad magadat?

– *Nem akarom, hogy összevesszenek miattam* – mutatta meg Marcsi a noteszébe írt válaszát.

– Nem veszünk össze, ne aggódj – kapcsolta ki János a computert. – Ha elfogadod az ajánlatom, menj máris a holmidért! Elég nagy a parókia, elférünk benne ketten is.

A lány megindultan csókolt kezét Jánosnak.

– Ne, Marcsika, ez nálunk nem szokás – húzta el a kezét gyorsan a fiatal lelkipásztor.

A lány boldogan szaladt a cuccáért. János csak most ébredt rá igazán, mit cselekedett. Hogy Margit megorrol ezért, az előre megjósolható. És ha ehhez hozzáveszi a Tatar testvérek bosszúját meg a falu nyelvét, mert erre is számíthat, az lenne a legbölcsebb, ha semmibe se avatkozna. No, ez vitathatatlan, ám semmilyen szempontból sem etikus, következképp azért is azt teszi, amit a szíve, hite parancsol.

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Eltűnő szigetek

Különleges olvasói élményt nyújt az olyan könyv, amelynek néhány szereplője, vagy annak leszármazottja ismerős. Azokról a helyszínekről is többet lehet megtudni, melyekről a szerző ír, hiszen ott jár az ember szinte naponta.

A Vác fölött magasodó Naszály-hegy oldalára épült sejcei lakótelep irányába kapaszkodó autóbusszon is megkérdezhetem a mellettem ülő idős építőmestertől:

-Mondja már, kedves Kosdi bácsi! A háború előtt, hol állt a maguk háza?

-Hát, az ott volt kérem, a Pincevölgy felső részén, egészen a Kopasz-hegy alatt. Még az apámé volt az a ház. De kisajátította a Cementgyár, mikor a kőbányáját kiépítették.

-Na, és úgy volt, ahogy most olvastam? A Gánti órásmeister tanyája a házuk fölött állt, ahonnan a maguk udvarára lehetett látni?

-Úgy hát. Nagy szőlőskertje volt a szomszédunknak. Sokat járt át mihozzánk.

A nagy tekintélynek örvendő óramíves, aki a bazilika óráit is gondozta, javítgatta, időnként a fiát is bevonva a munkába, a természet kedvelője volt. Jó lenne most is emlékezni, melyik fiókban sárgul az egykori újság, amelyben a cikk írója a váci Gülbabának nevezi őt, mert oly sok rózsza pompázott a házikertjében. Ilyen környezetben nőtt fel tudóssá vált fia, aki írásaiban emlékezik vissza gyermekkorára, a rég még háborítatlan természeti környezetre, a Naszály magaslataira, ahonnan tiszta időben akkor a Magas-Tátrát is megpillanthatta. Meg persze a háború alatt Budapest bombázását, meg az éjszakai fényszórók eget pásztázó sugarait.

Gánti Tibor biológus, a tudós alkotó Vácott született 1933-ban. Fájdalom, már 2009 óta nincs közöttünk. Felnőtt korában Nagymaroson teremtett otthont a családdal, de az egész Dunakanyar élt a szíve közepében.

A Biográf és a Babits Könyvkiadónál 1997-ben megjelent Ki- Kicsoda lexikonjának szerkesztői *Az új chemoton elmélet megoldása, amely a fluid, (kémiai) automaták egzakt, karitatív elmélete és annak alkalmazása az élő rendszerre* - című alkotását tartják élete fő művének. Ezen kívül számtalan olyan tudományos munka fűződik még a nevéhez, mint például a lengyelül és angolul is megjelent; *Az Élet principiuma*, továbbá, a Kontra Crick, avagy az élet mivolta.

Számos olyan rangos szerepet munkakört töltött be, mint például a gyógyszeriparban üzem és fejlesztési vezető, 1974-ben az MTA-nál kutató, 1980—90 között *A Természet Világa* című ismeretterjesztő lap főszerkesztője. Ennél is több az, amit ki lehetne másolni az említett lexikonból.

A hosszú sorból arról is megbizonyosodhatunk, hogy a tudománynak élt, a népszerű ismeretterjesztésnek is áldozatkész művelője volt. Ilyen kitűnő ismeretterjesztő műve az *Eltűnő szigetek* című könyve is, melyet 1983-ban adott ki a Natura Könyvkiadó. A természetről, hegyek-völgyek állatvilágáról, barlangok keletkezéséről, felfedezéséről, nagyobb részt a Börzsöny-hegységről, és testvér-szomszédjáról, a Naszályról szól ez a kötet. A könyv *Emléktöredékek* című fejezetét már nekem is érdemes lett volna korábban elolvasnom, mert akkor talán nem a Pincevölgyben vettem volna telket. A panoráma ugyan páratlan, hisz a dombról látom az egész Dunakanyart, de még a pesti Gellért-hegyet, meg a Mátyástemplom kontúrjait is. Node, veteményezni? Már a szerző édesapjának is elmondták a környékbeli völgyek lakói, hogy sovány itt a föld, nem nő meg benne a búza, a krumpli is akkora, mint a dió.

A Naszály-hegy nevét a könyvíró édesapja következetesen Nagyszál-nak említette, mert ez volt a régi neve. Az Alföld felől érkező ember először egy nagy szál hegygel találkozik. Már I. Géza király garamszentbenedeki alapító oklevelében is így található meg. Illetve ott még Nazalnak van írva.

Nincs már meg a Nagy-sas szikla sem, amely mögött valóban sasok keringtek, a kőporos dolomitajtók alján finom dolomitport bányásztak, s vándor árusok „hátyiban” vitték, s házaltak vele a városban, mígnem VIM néven csomagolt gyári készítményként került forgalomba.

Ez már az „Egy esőcsepp elbeszélései” című fejezetből olvasható ki, mint az is, hogy a kőbányászat kezdetétől eltűntek a régi barlangok. Én még voltam fent a Násznép-barlangban, de már hiába keresnénk a Zsemlye-barlangot, a Sárkányjukat és még sok minden mást.

Gánti Tibor a Pincevölgyi kőfülke példáján említi meg, hogy amit a természet évmilliók során alakított ki, azt a bányatechnika néhány hét alatt ette meg. Ez azonban nem a magyar gazdaságpolitika jellegzetessége, hanem az egész viláé. Már a könyv írásának idején felhívja arra a figyelmet, hogy a Föld ásványi anyag készletei ilyen felhasználási ütem mellett előbb-utóbb kimerülnek. Am azt s megjegyzi: „... ma még ezt a rablógazdálkodást kell folytatnunk, mert ma ez a létünk alapja.”

A Szinlő-barlang felfedezése című fejezet is olyan érdekes olvasmány, mint egyáltalán a barlangok keletkezése.

A Túristaegylet című fejezet derűs diákkori élményeket elevenít fel, de itt Kitaibel Pál 1799. augusztus 27-én kelt naplóbeírását idézve azt is meg lehet tudni; az ő korában, de más források szerint a tizenkilencedik században is olyan tiszta volt a levegő, hogy 150 kilométeres távolságra is el lehetett látni.

Van ebben a könyvben arról is szó, hogy a népi megfigyeléseket nem kellene teljesen lebecsülni. A vízkereső varázsvessző ismerete például nem tudomány, de nem is babona. Nem mindig lehet vele kútfúrással alkalmas forrást találni, de a föld alatti nedvességet, vízjárásokat ki lehet mutatni, sokan pedig a kútnak való helyet is meglelik.

Érdekes részleteket lehetne még kiemelni a Vadászat nagyvadra című fejezetből, de mégsem írhatom ki az egész könyv tartalmát. Talán még a hozzám hasonló tapasztalatlanokkal osztanám meg azt, hogy a szerző szerint legintelligensebb nagyvadunk a vaddisznó, amely híre ellenére nem rosszindulatú. Én azért egy kicsinyeit féltő vadmamának nem szívesen kerülnék az útjába.

A könyv keletkezésekor még muflonok is járták a Pilis és a Börzsöny körzeteit. Jó lenne tudni, mekkora arányban vannak még jelen, mert igénytelen, mindenevő táplálkozásuk miatt kártékonyak, s ki tudja mekkorát kell ezért bűnhődniük a civilizáció közelségétől. Egyszer távoli vidékekről nagy barnamedve tévedt a Börzsöny lakott helyei közelébe. Le kellett lőni, veszélyes volt, mert már vért is kóstolt.

Közelebről ismerhetjük meg a könyvből a vadmacskák, a farkasok igazi tulajdonságait.

Van végül egy egészen más témájú fejezet, a Szent Péter bütykénél című. Ebben is sok a serdülőkori élmények emléke. Abban a korban édesapjának segítve a toronyóra javításában, odaszokott a bazilika kupolájába, s egyedül is felment annak zégét-zugát megismerni, ha tehette. Kedve szerint valóban a kőszentek lábainál üldögélt időnként.

Szóval, örülök, hogy levettem a polcra ezt a jó kis könyvet. Ajánlom másnak is, ha rátalál valahol. Antikvár könyvesoltban, vagy a váci könyvtárban esetleg. Ezzel az ismertetővel szűkebb hazánk szülötte, Gánti Tibor emléke előtt szándékoztam tisztelni.

CSÁKY KÁROLY

Óvári szakrális emlékek

Kis falutörténet

Óvár kis palóc falu a történelmi Nógrád megyében, távol a forgalmas utaktól; érdőkkel, dombokkal körülvéve. Zsély és Ipolykér szomszédságában települt, de hosszú időn át csak északkeletről, Kishalom irányából lehetett megközelíteni. Elrejtettsége ellenére is régóta lakott hely ez errefelé, hisz határában őskőkori települést, az Óvár-hegyen (Szőlő-hegyen) pedig –mely egykor „*felvigyázó helye*“ volt a vidéknek – népvándorláskori sáncokat tártak fel. (Csáky, 1992:59-60) A nyelvhatár kisközsége erősen küzd fennmaradásáért. Van plébániája, Szent Erzsébetről nevezett temploma és magyar tanítási nyelvű katolikus kisiskolája is.

A helység régi templomáról

A mai egyházi *Schematizmus* nem ír Óvár középkori templomáról. (Trnava, 1995:183) Az *Esztergomi Főegyházmegye* című kiadványban viszont megemlítik, hogy Mikszáthfalva hajdani filiájának temploma a *XI. században* épült, s *Krisztus teste* tiszteletére szentelték. (Hegedűs-Tóth, 2000:129-130) Erről a templomról találunk feljegyzést a példásan vezetett *Historia Domusban* is. **Erhardt Viktor** óvári plébános (1883-1888) közölte az elődök feljegyzései, illetve az ugyancsak itt működött **Sántha Mihály** (1852-1868) plébános, egyházi író munkája alapján, hogy az 1731. évi *Canonica Visitatio* említést tesz a XI. századi templomról. Többek közt ez áll benne: „*Adhuc anno 1076.aedificata*“, azaz „*Felépítettett az Úr 1076. évében*“. Egy 1818. évi egyházlátogatási okmány viszont az **1275.** évet említi a templomépítés dátumaként. Ehhez a krónikaíró **Erhardt** az alábbiakat fűzi hozzá: „*Bármiképen vélekedjünk is az adatok hitelessége felől, annyi bizonyos, hogy az óvári templom, illetőleg annak szentélye (apsis) felett több század vihara vonult el. Góth stílusban volt építve s az evangéliumi oldalon, a középkorban dívó s ajtócskával ellátott szentségtartó fülke a falba volt vágva. A szentély mindkét oldalán góth ablakokkal birt, melyek egyike akkor falaztatott be, midőn az újabb keletű sekrestye épült./.../ Azonban a mondottak csakis a szentélyről értendők, maga a templom hajója és a sekrestye sokkal újabbi keletű. /.../ A hajónak semmi határozott stílje sem volt, sőt még a nemesebb egyházi ízlésnek sem felelt meg. Ezek alapján majdnem biztosra vehető, hogy a szentély a régebbi korban mint kápolna szerepelt, s csak később építette hozzá valamely értelmetlen mester a hajót az alacsony kis toronnyal*“. (6-7.l.) Nos, bárhogya is nézett ki a régi templom, jelentős szakrális helye volt ez a településnek, s az idő távlatából is kideríthető – elsősorban a megmaradt dokumentumok alapján –, hogy annak volt egy középkori magva s egy későbbi része. S azt is tudjuk, hogy *1738-ban* is történt egy **átépítés** (Hegedűs-Tóth, 2000:130), majd idekerült egy „*négy változatu, 1746-ban készült orgona*“. Amint pedig a *Historia Domusban* olvassuk: „*1795-ben új oltár készült két /.../ cherubbal, s ez szolgált 1884-ig...*“ (21.l.) A templom szentélyének szélessége egyébként 4,11 méter, hossza 4,74; magassága 5,05 méter volt. A hajó szélessége 6,32 métert, hossza 12 métert, magassága 5,69 métert tett ki. A torony mindössze 10,44 méter magas volt. (17.l.) Hosszú időn át őrizték azt a harangot, amely még a török időkből maradt meg. Oltárkép helyett egy szép faragású feszület állt a szentélyben, melyet 1835-ben az **Utolsó vacsorát** ábrázoló kép váltott fel, ám ezt a már említett kereszttel újból kicserélték. Híresek voltak egykor az óvári **Úrnapi vendégségek**, azaz a búcsúk. Mint a község honlapján is olvasható: „*Ilyenkor a falu lakosságának számát felülmúlták a vendégek. Ezt indokolja az is, hogy Luzsénszky László püspök és esztergomi vikárius Óvár község részére 7 évig tartó pápai búcsút eszközölt ki a Szentszéknél*“.

Közben Óvár önállósult Szklabonyától: **1787-ben** megalkakult az új egyházközség (a község honlapján tévesen az 1767-es dátum szerepel), amely először káplánság, majd 1810-ben plébánia lett. Az önállósulás után itt szolgáló papok, **Rosenbach Jakab** és **Végh Justinus** trinitárius szerzetesek voltak; őket **Ferenczy József** világi káplán követte, aki

aztán plébános lett Óvárban. A helybeliek márcsak azért is örültek az önállósulásnak, mert Szklabonyát, amely szlovák nyelvű hitközség volt, igen nehezen lehetett megközelíteni. Az út oda másfél óráig tartott. Amint a krónikában feljegyezték: „*Őseinket Szklabonyán keresztelték, oda jártak sz.misére; ott hallgatták a tót prédikációt, melyet nem értettek; ha beteg, ha halott volt a községben Szklabonyáról kellett papot hívni*“ . (121-124.1.)

Az óváriak régi temploma sajnos az önállósulás után egyre nagyobb veszélybe került. Árvizek, földcsuszamlások és tűzvészek igen gyakran rongálták Istennek itteni hajlékát. 1853-ban a hívek saját költségükön még kifestették a szentélyt, de egy év múlva bekövetkezett a nagy, mondhatnánk végső tragédia. Amint a krónikás feljegyezte: „*1854. május 1-jén a zápor mindent elhordott a templom mellől, csak a függő partok maradtak meg a lezuhanás elrettentő jeleiül. A község a vízmosást telehordta fával, czölöpöket vertek le a föld leomlásának megakadályozása végett; de ezeket is elhordta a zápor s a zöldelő rétekre mintegy L mérföldre a falutól rakta le*” -írja az akkori plébános, Sántha Mihály. (8.1.)

1863-ban már felmerült Óvárban egy új templom építésének a gondolata, de a terv megvalósulására még sokat kellett várni. Lassan a sekrestye főfalainak egy része is bedőlt, „*a szentély boltozata pedig – mint a Historia Domusban olvassuk – a körfallal együtt a közel leszakadásnak nézett eléje. Később ez is bekövetkezett. A főoltárt a templom hajójába kellett áthelyezni a padok közé; a szentély és a sekrestye pedig elzárattott*“ . (11.1.) Egyre inkább megfogalmazódott hát az a gondolat, hogy kifizetődőbb egy új templomot építeni, mint a régit felújítani. Erre az *1765-ben* épült tiszti lakás, a későbbi plébániaépület melletti terület lászott a legalkalmasabbnak, hisz ez a falu feletti magaslaton található.

Az új templom építését méginkább indokolta az a tény, hogy **1875-ben** a megyei hatóság a szerencsétlenség elkerülése végett a régit bezáratta. Az istentiszteleket megtartására az iskolát, majd a községházát jelölték ki, aztán a plébánia pajtáját alakították át ideiglenes templommá. 1879-ben kitűzték az építkezéssel kapcsolatos árlejtést. **Lipovniczky Károly** akkori plébános érdeme elsősorban, hogy Óvárban a templomépítés ügyében előrelépés történt. **1881-ben** a régi templomot lebontották, a még használható anyagot áthordták az építendő helyére. A régi templom helyét a lakók később egy kereszttel jelölték meg, melynek dedikációján ez olvasható: „*E helyen állott/ ősrégi/ templomunk/ itt imádkoztak/ őseink/ Legyen szent e hely/ az utódok előtt is/ Közadakozásból állítottuk/ 1894. évben*“ .

Óvár mai római katolikus temploma

Az *Esztergomi Főegyházmegye* című kiadványban írják, hogy Óvárban „*1883-ban új templomot építettek, és a régi titulust is megváltoztatták*“ . (Hegedűs–Tóth, 2000:130) A *Nagyszombati Egyházmegye Schematizmusa* is jegyzi a templomot, amely 1883-ból való, s titulusa **Szent Erzsébet**. (1995:193) A *Magyar Katolikus Lexikon* pedig annyit közöl, hogy az óvári plébánia, melyet 1810-ben alapítottak, a valamikori esztergomi főegyházmegye kékkői esperesi kerületében található. Templomát **Árpádházi Szent Erzsébet** tiszteletére szentelték, a mait 1883-ban építették. (Diós, 2005:282) Nógrád megye monográfiája érdekes módon 1878-ra teszi a templom építését. (Borovszky, é.n.:99)

Mint tudjuk, az óvári egyházközség 1787-ben önállósult, mint káplánság, de már évszázadok óta rendelkezett templommal. A természeti katasztrófák következtében a *Krisztus teste* titulusú Istenházát azonban 1875-ben be kellett zárni. Az új templom építésével kapcsolatos ténykedések valójában innen gyorsultak fel. Mint a *Historia Domus* lapjain olvassuk: „*Belátta a siralmas állapotot az akkori tevékeny plébános, Lipovniczky Károly, ki minden követ megmozdított, nem kímélte a fáradságot, hogy a vallásalap mint Kegyúr új templomot építsen. Fáradozásait végre siker koronázta: 1878. nov. 18-án 13889 sz.a. a vallás és közoktatási miniszter 14 048 frt. 18 krajcárban állapította meg az új templom építési költségeit, a hívek pedig 3985 kézi és 1481 ígás napszámra köteleztettek*“ . (Az 1878-as dátum tehát innen kerülhetett a megye monográfiájába.) A templomépítés azonban még nem kezdődhetett el: **Marossy Lajos** tervező munkájának megvalósítását ugyanis néhány dolog akadályozta. Tervét később módosították, s az építkezés **Lepeczky Béla** építőmester felügyelete alatt mégiscsak megindult: **1881. május 28-án** letették a templom **alapkövét**. A munkálatok szépen haladtak, s egy év múlva ez jegyzetett fel a krónikában: „*1882. május 22-én feltűzetett a kereszt a torony ormára a szokásos ünnepélyességgel*“ . (16.1.) Egy másik helyen már azt olvashatjuk, hogy *1883. július 7-én* két harangot felhúztak a toronyba, a kőművesek pedig befejezték a vakolást. (114.1.) Az óvári templom végül – mint a *Historia Domusban* írják – „*1883. szeptember havában* készen állott s Ő eminencijája **Simor János** hercegprímás érsek úr 4358. sz. rendeletére **Patak János** kerületi esperes, szklabonyai plébános **szept. 12-én** Moháry Gyula

varbói, Kanovich Károly nagyzeleői, Tanossy Géza bussai plébánosok és e sorok írója (Erhardt Viktor – Cs.K. megj.) segédkezése mellett a hívek jelenlétében megáldotta s a hívekhez intézett szóattal átadta a nyilvános istentiszteletnek“. (16.1.) Sajnos, a templomépítő Lipovniczky Károly ezt az örömnepet nem élhette meg; a szentmiseáldozatot az új plébános, Erhardt Viktor mutatta be.

Az új templom a már meglévő plébánia és katolikus iskola közelében, a falu szélén lévő dombon épült azon a telken, melyet *Ferencz János, Katyi Gergely, Erdélyi Sándor, Jancsó József, Benkocs István, Hegedűs Pál és Katyi Mihály* ajándékoztak az egyháznak. Az építmény 24 méter magas tornyával ma ékesen emelkedik a falu fölé. Az alapok kőből, a falak helyben égetett téglából és kőből készültek. Aránylag részletes bemutatást találunk róla a plébániatörténetben. Leírják többek közt, hogy *szentélye* „szabályszerűen kelet felé néz“, szélessége 5,5, hossza 6, magassága pedig 7,5 méter. A *bejárat*, „az oszlop nélküli egyetlen kapu a nyugati homlokzaton álló torony alatt van; a kabubéllet igen csekély mélyedésű; az ajtók feletti félkörű mezőt lécezett deszkázat képezi“. (19.1.) Az osztatlan *hosszhajót* a keskenyebb szentélytől a két pilléren emelkedő, félkörű *diadalív* választja el, rajta ma ez a felirat olvasható: „*Felismerték őt a kenyértöréskor*“. A szentély és a hajó közt egykor tölgyfakorlát is volt. A hajó sima, gerendás mennyezete fából készült, s amint a krónikás megjegyzi: „*Ezen elrendezés tisztán román*“. A templomhajó szélessége 9,4, hossza 17, magassága 8 méter. Déli és északi oldalfalait kívül és belül „három *falszalag* – benn lefele fordított fogazattal – három egyenlő mezőre osztja“. Ezekben a mezőkben hat darab három méter magas, egy méter széles ablak látható. Az ablakokat kívülről félkörű szalag veszi körül. A három ablakkal ellátott *szentély* belül félköríves, kívül sokszögzáródású. Az egyik ablakot később az oltárkép elhelyezése miatt befalazták. Ugyancsak később épült a hajó déli falához a sekrestye. Az új *oltár*ról feljegyezték, hogy az „*román stílusú, polychrom festéssel*“, s „*ugyanilyen az egyes oszlopon álló többszögű szószerű, mely a hosszhajó északi oldalán az egyik falszalaghoz támaszkodik a többszögű fedéllel*“. Néhány sorral odébb pedig azt írták, hogy „*A szintén román stílusú, kiválóan alkalmas berendezésű gyóntatószék a hajó déli oldalán az első ablak alatt áll, nem messzire attól a vörösmárvány keresztelőmedence van felállítva*“. A szószerűvel szembeni falszalagon, „*bársony mennyezet alatt a Szeplőtelen Fogantatás szép szobra*“ kapott helyet. A *padokat* 1885-ben készítette *Kratochvil Ferenc* kiszellői asztalos 180 forintért.

A *karzat*ról sem feledkezett meg a krónikáiró. Ezt olvassuk róla: „*A fából készült chorust négy faoszlop tartja, melyek két középsője kiszögellik*“. (19.1.)

A *toronyról is közöltek* adatokat, illetve leírást. Mint már említettük is, 24 méter magasságával ez messziről felhívja magára a figyelmet. A homlokzataból kiugró előtornyot „*2 egyszerű párkányzat 2 emeletre osztja, az első emelet nyugatra egy; a második a négy égtáj felé 4 nagy redőnyökkel ellátott ablakkal bír. A felső emelet négy szeglete kissé le van szelve, s így rendetlen (szabálytalan) 8 szöveget képez. A sisak is megfelelően 8 szögű alacsony gúla, horgannyal fedve*“. (20.1.) Hogy a kép teljesebb legyen, el kell még mondanunk: a karcsú toronyhoz a déli és az északi oldalon egy-egy bástyaszerű, bádoffedelű, két félkörű ablakmélyedéssel ellátott építmény kapcsolódik.

A templom külalakján és belső terén az idők folyamán nem sok minden változott. Annál inkább módosult egy s más a berendezést, a szakrális tárgyakat illetően. A krónikában még sok-sok erre vonatkozó feljegyzés található, s érdemes ezt összevetni a jelen állapottal. Isten itteni hajlékából is hiányzik már a szentélyt és a hajót elválasztó korlát, illetve a szószerű. Ír a *Historia Domus* egy nagy *olajfestményről* is, amely *Jézust a kereszten* ábrázolta. Ugyancsak említést tesz egy kis fekete *Mária-képről*, illetve egy bádogra festett képről, mely *Krisztus sírjátételét* jelenítette meg, s melyet még *Sántha Mihály* plébános ajándékozott az óváriaknak. Ma már ezek sem láthatók Isten házában. 1883 és 1887 közt került ide egy *faragott feszület*, egy *falikereszt* s egy *csengettyű* a sekrestyeajtóhoz. Ezek még megvannak ma is. 1884. március 1-jén jegyezte fel a plébános, hogy „*megjött a márvány keresztelő medence s a húsvéti gyertyatartó*“. (115.1.) Az előbbi természetesen megvan, bár a honlapon azt írják róla, hogy az a XVIII., illetve XIX. század elejéről származó márvány alkotás. 1884-ben Simor János egy szép *kelyhet* küldött a templomnak, s a kegytárgyak az új *monstranciával* és egy *cibóriummal* is gazdagodtak. (116-117.1.)

1884. március 15-én „*állítatott fel az új oltár*“. A főoltár alja és a tabernákulum még eredeti, felső részét *Janik József* helybeli asztalosmester újította fel. Az oltár restaurálását *Benkocs Irma* támogatta. A fa főoltár alsó részét egy keresztalakzat díszíti, melynek két oldalán ovális keretben két-két életfaszerű ábrázolás látszik. A *tabernákulum* ajtaján egy díszes kehely, szentostya, búzakalász és szőlőfürt látható. A szentségfülke felett háromszögcsúcsban végződő fulke, benne kereszt. Az egészet egy kék- és egy pirosruhás térdeplő angyal fogja közre. A háromszögcsúcsban végződő felső oltárrész magába foglalja a védőszent képét, amely félkörívesen végződő keretben látható, szélein oszlopdíszekkel,

alatta korlátbákkal.

Az *oltárképről* a község honlapján azt írják, hogy az 1887-ből való, festője Jakobeczy Károly. Ez egy kicsit korrigálásra szorul: a képet ugyanis **Jakobey Károly** festette, s **1885**-ben került Óvárra. Jakobey Károly (1825-1891) a XIX. század elismert művésze volt, főleg freskókat és oltárképeket festett akadémikus stílusban. Készített néhány képet Szent Erzsébetről is. Az óvári képről ezt jegyezte fel Erhardt Viktor: „**1885. szept. 23-án függesztetett fel a Jakobey Károly festette sz. Erzsébet oltárkép. 27-én az esperes benedikálta**“ (118.1.) Szent Erzsébet kékeszöld ruhában, piros vállpalástban, fején koronával, akörül glóriával, lépcsők magaslatán áll az emberek (betegek, szegények; férfiak, nők, gyerekek) körében. A kép felső részén angyalok láthatók.

A főoltár északi felén áll az a magas **korpuszos fakereszt**, melyet szintén *Janik József* készített, illetve újíttott fel. Először a régi, Krisztus teste templom oltárkeresztje volt ez, pontosabban az eredeti, mert maga a keresztfa új, csak a korpusz a felújíttott. A Szentkeresztnek mindig különös tisztelete volt Óvárban. Keresztjáró napokkor minden nap egy-egy kereszthez mentek prosocióval. Első nap a *Szilvoshídi keresztnél*, másnap a *Szérűs kertnél*, harmadnap az *Andorék keresztjénél* imádkoztak közösen. Virágvasárnap (mások szerint a feltámadási körmenet után) a templomajtó be volt zárva, bent sötét volt, csak a kántor énekelt, a többiek meg a kereszttel kintről kopogtattak az ajtón. (Tóth József, 1921) Feltámadáskor hajnalban az Úrjézust keresték az asszonyok. A régi templom helyén állított feszületnél jöttek össze (jönnek össze ma is): elmondják a *Dicsőséges rózsafüzért*, az *Irgalmasságnak Szent Anyja* kezdetű imát, s eléneklik a *Fájdalmas arcával felébredé* kezdetű éneket. (Vizi Mária, Kissné Zobál Piroska, 1948)

Erős a *Jézus Szíve-kultusz* is Óvárban. Korán megalakult itt a **Jézus Szíve Társulat**, melyről a Historia Domusban is találunk feljegyzést. Az *Ájtatos társulatok* c. fejezetben ezt írták többek közt: „**1883-ban főpásztorilag megalapított az élő sz. rózsafüzér társulat, mely 1885-ben Rómából nyert igazgatói kinevezés alapján újra szervezetet. Áll e társulat 9 rózsából 135 taggal.**“ (74.1.) Volt itt **Jézus Szent Gyermeksége** nevű társulat is. **1888**-ból pedig az alábbi bejegyzést találjuk: „*Október 14-én érsek helynöki felhatalmazással megáldottam Jézus Szent Szíve Szobrát, melyet a hívek 59 forint 51 krajcár adományából szereztem be. Készítette Runggaldier József gródeni szobrász.*“ A tiroli mester korának ismert templomi szobrása volt. Ő készítette például a csiksomlyói templom Szent István és Szent László-szobrát, de alkotott reneszánsz stílusú oltárokat is. Az óvári Jézus Szíve szobor a Jézus Szíve-mellékoltár felújítása után került ki a templomból. A faszobor ma a plébánián látható. Jézus arca fiatalos, sebzett balkezét aransugarakkal körülvevő szívén, nyitott vérző jobb kezét pedig maga mellett tartja. Fehér ruhában, aranyozott díszítésű szegéllyel ellátott piros palástban van. A **Jézus Szíve-mellékoltár** ma a diadalív északi oldalán áll. Az oltárszekrény oszlopdíszes, felkörös végződésű szentségházának ajtaját egy kehely díszíti. Két oldalán szülőfürtös és kalászos díszek láthatók. Az oszlopok által körülvevő és felújított felső rész szoborfülkéjében áll az új **Jézus Szíve-szobor**. Ez Lengyelországban készül, Vizi József ajándéka. Jézus arca kicsit különbözik az előbbinél, nem annyira fiatalos. Fehér ruhában, bordó palástban van; bal kezével lángoló szívét fogja, sebzett jobbkezét pedig áldásosztásra emeli.

A **Mária-kultusznak** szintén vannak szakrális tárgyi megnyilvánulásai Óvárban. Isten házában belűn, s azon kívül egyaránt. Most csak az előbbiekről szólunk. A fekete **Mária-képről** és a déli falon elhelyezett **Szeplőtelen fogantatás** szoborról már írtunk. Ma egyik sincs a templomban. Az utóbbi azonban még látható. Erről szintén ír a Historia Domus, mégpedig ezt: „**1885. november 14-én érkezett az Immaculata-szobor, melyre a hívek 61 forint 96 krajcárt adakozta.**“ (118.1.) Erről egy másik helyen is olvashatunk, mégpedig az alábbiakat: „**1885-ben végre egybegyűlt 70 frt egy Szűz Mária szoborra. A 105 cm magas szobor a Szeplőtelen fogantatást ábrázolja. Készítette Delago tiroli műfaragó. Érseki felhatalmazással nov. 22-én megáldottam...**“ (80.1.) A tiroli Delago cégtől abban az időben megannyi szobor került Közép-Európa templomaiba. A szobor ma a torony melletti kis sarokbástya felfülkájében áll egy földgolyón. Mária fehér ruhában, kék palástban látható széttárt karokkal; egyik lábával a kígyóra tapos, másik lába előtt egy rózsza látható. Van a Szeplőtelen Szűzanyának a falu határában is kápolnája, s a község belterületén szintén látni két Mária-kápolnácskát. Ezekről máshol szólunk részletesebben. A diadalív déli oldalán áll ma a templom másik mellékoltára, a **Lourdes-i oltár**. Ezt szintén *Benkocs Irma* újíttatta fel. Azelőtt sziklabarlang volt itt, s a Szentsír is itt kapott helyet. Az oltárszekrény félköríves bemélyedésében helyezték el a Szűzanya szobrát, melyet a magyarországi *Szentkútról* hozattak. Mária a szokásos ábrázolásban látható, előtte térdel a kis Bernadett. Ugyancsak a déli falnál látható a **Fájdalmas Anya** szobra. Ezt a mai polgármester nagyapja (Vizi) adományozta a templomnak, mikor hazajött a fogságból. A Historia Domusban erről a szoborról 1955-ben jegyezték be az alábbiakat: „*Február 27-én áldottam meg püspöki meghatalmazással a templomban a Fájdalmas Szűzanya szobrát, melyet Vizi András családja ajándékozott. A bratislavai Spolok S. Vojtecha*

kegytárgykereskedés szállította (1200 K-ért). “ (211.1.) Mária fehér ruhában és fátyolban, kék palástban van. Jobb kezével halott fia fejét tartja, ballal a kezét fogja.

A hajó falait **stációképek** díszítik. Ezek csúcséves végződésű fakeretbe foglalt színes nyomatok. A falsávokon (falszalagok) **Szent István, Szent Margit, Boldog Gizella és Boldog Apor Vilmos** színes portréja látható. (A templomot egyébként 1923-ben festették ki.) A kórus alatti falfülkében áll Szent József és Szent Antal szobra. **Szent Antal** fehér kordával átkötött barna szerzetesi ruhában látható, a jobb kezében lévő könyvön ül a fehérruhás Kisjézus, kezében liliumot tartva. **Szent József** kék ruhában, zöld és barna színű palástban van, jobb kezében liliummal, balján a fehérruhás gyermek Jézussal, kinek kezében kereszt látszik. A torony alatti részben látható **Szent Rita képe**, a torony melletti másik bástyaszerű rész falfülkéjében pedig **Szent Teréz** áll barna ruhában és fehér palástban, kezében rózsákat és feszületet tartva.

A templomban emléktáblája van annak a **Lestár Istvánnak**, (1899-1973) aki hosszú időn át plébánosa volt Óvárnak. Lestár a felvidéki magyar papok élő lelkiismerete, a hajdani komáromi Mariánium katolikus fiúinternátus és a felvidéki magyar küsszeminárium igazgatója, ipolysági címzetes prépost, a Jókai Egyesület társelnöke volt. (Diós, 2002:815-816) Óvárban van eltemetve, a szóbanforgó emléktáblán pedig ez olvasható: „... *Istenünk hálát adunk, / hogy szolgálhatunk neked / ThDr. LESTÁR ISTVÁN / címzetes prépost / Aranymiséje emlékére / Bécs 1922 – Óvár 1972*“.

A templom **sekrestyéje** 1887-ben épült a szentély déli falához. 1888-ban a krónikában feljegyezték, hogy május 19-én felállították az **új szekrényt** a sekrestyében. A díszes faragású bútordarab ma is megvan még. Ugyanitt látható az a **Feltámadási szobor** (Krisztus piros palástban van, jobb kezét felemelve tartja, bal kezében zászló és kereszt van, jobb lábát egy koponyán tartja.) és szép **körmeneti kereszt**, (Háromkaréjos szárvégű korpuszos fakereszt.) amit még a Budapesti Oltáregylet ajándokozott 1882-ben a templomnak. Ők ezen kívül még **2 piros lobogót**, egy **pacificálét**, egy **függő lámpát**, egy **füstölőt** és egy **tömjéntartót** is adományoztak az óváriaknak.

Az **orgonáról** több bejegyzést is találunk a Historia Domusban. *1884.március 18-án* azt írták, hogy „*megjött az új orgona egy része*“. Ugyanezen év ápr. 17-én „*egy szekér síp jött az új orgonához*“, május 24-én pedig a „*fiú szélláda*“ érkezett meg. Június 8-án **Kobza Ágoston** „*hozzáfogott az orgona felállításához*“. (Ő a kor ismert orgonaépítője volt.) Végül, mint olvassuk, a máig meglévő és működő hangszer 1886. jan. 17-re lett kész. (79., 119.1.)

A **harangok** Óvárban is kicserélődtek, mivel az eredetiek az első világháború áldozatai lettek. **1923. nov. 19-én** aztán több mint ezer ember jelenlétében **Polcsák Endre esperes** szentelte fel „*a hívek adakozásából beszerzett 3 új harangot*“. (176.1.) A harangok **Richald Herold** gyárából valók. A „*Cis hangú harang*“ súlya 210 kg. Dedikációja: „*Szent Erzsébet hintsd élő rózsáidat a szegényeknek*“, illetve: „*Ágyú volt azelőtt, s most lett a béke harangja*“. A harangon Szent Erzsébet képe is látható. A második harang „*E hangú*“, súlya 125 kg. Felirata: „*Magyarok Nagyasszonya könyörögj érettünk!*“ A másik oldalon: „*Mint ágyú, sírást okozott, s most sír a halottért*“. A 3. harang „*A hangú*“, 45 kg súlyú. Ezt olvashatjuk rajta: „*Szent József végy minket halálunk óráján oltlamadba!*“. Az 1. és 2. harangon még ez a felirat is szerepel: „*Öntötték a világháborúba elvitt harang helyett az óvári hívek közadakozásból 1923. évben*“. (179.1.)

Óvár község szakrális kismelékei

Óvár szakrális kismelékekben is gazdag település. Köztük keresztet, feszületet, szobrokat, szobárfülkéket (kápolnácskákat), emléktáblát találunk. Legtöbbjük kőből, műkőből, márványból épült, s a falu belterületén, illetve annak határában egyaránt előfordulnak. Ezek is az itteni katolikus lakosság mély vallásosságának egyfajta megnyilvánulásai.

Keresztek, feszületek

Óvárban mintegy nyolc köztéri feszület (korpuszos kereszt) áll. Valamennyi kőből, műkőből készült, s rajtuk öntöttvas korpusz látható. Különösen érdekes az óvári kereszték gazdag és tartalmas dedikációja. A szakrális emlékek legtöbbje a település és határ egy-egy pontján található: valamelyik dűlőben, falurészen, családi ház mellett, annak kertjében vagy olyan szakrális térben, mint a temető, a templomkert vagy a plébániaépület.

A **régi templom helyén álló kereszt** kékesszürkére festett kőből készült INRI-felirattal, kihegyezett szárvégekkel. A kereszt alsó lépcsőjét batonalapzatra helyezték, s ezt kereszt-, létra- és lándzsaalakzattal díszítették. A téglalap alakú

oszlopon olvasható az információs jellegű dedikáció, mely így szól: „*E helyen állott/ ősrégi/ templomunk/ itt imádkoztak/ őseink/ Legyen szent e hely/ az utódok előtt is/ Közadakozásból/ állítottuk/ 1894. évben*“. A dedikáció felett többlépcsős oszlopfő van, a kereszten pedig öttavas korpusz látszik. Krisztuson ágyéktakaró, lábfejei egymás mellett, arca az ég felé fordított. A húsvéti feltámadás utáni hajnalon ide jártak s járnak ma is a Krisztust-kereső asszonyok imádkozni, énekelni.

A **mai templomkerti keresztet** a magas toronytól délre helyezték el. Kétlépcsős műköalapzaton áll a sárgára festett, INRI-feliratos, háromkaréjos szárvégű kőkereszt. Téglalap alakú oszlopán a dedikáció felett egy ezüstözött Szűzanya-fej látszik. Feliratán ez olvasható: „*Isten dicsőségére/ és SARANKÓ MARGIT/ lelki üdvére állítottatott/ 1941/ Jöjjetek hozzám minnyájan/ kik fáradtok és terhelve va-/ gytok, megnyugtatlak titeket*“. Az oszlopfő négylépcsős, a korpusz ezüstözött öntöttvas. Krisztus feje jobbra fordított, lábszárai egymáson vannak.

A **Katyi Gabiék keresztje** a falu déli részén, s *Pap agácsosánál* (Korábban a plébános szérűskertje volt itt.) áll, 1936-ban emelték. Már ezt megelőzően is volt itt egy fakereszt, melyről a *Historia Domusban* is megemlékeznek. Ez olvasható róla: „*1863-ban a bánya bejáratánál álló keresztet nevezett grófné (Forgách Sándorné – Cs.K. megj.) szül. Gyürky Eleonóra az óváriaknak ajándékozta. Áll jelenleg a plébános szérűskertjével szemközt.*“ (95.1.) A falu akkor arra kötelezte megát, hogy a keresztnek majd gondját viseli. 1885-ben azt meg is újították. Majd néhány évtized múlva ezt jegyezte róla be az akkori plébános: „*A kereszt később elkorhadt, és helyébe Tóth László Erdélyi és neje, Katyi Rozália műkőből a keresztet felállította saját költségén 1936-ban.*“ Az ötlépcsős oszlopon a következő dedikációt olvashatjuk: „*Üdvözlégyszent/ kereszt egyetlen/ reményem./ Krisztus keresztje velem/ Kereszt előtt mindig/ meghajlok./ Kereszt az én menedémem/ Kereszt az én üdvösségem./ Isten dicsőségére állította/ TÓTH LÁSZLÓ/ és neje/ KATYI ROZÁLIA/ 1936*“. A díszes, felfelé szélesedő, majd elkeskenyülő oszlopfőn álló szürkés, INRI-feliratos műkőkereszt csipkézett szárvégű, korpusza ezüstözött öntöttvas. Krisztus töviskoronás feje jobbra fordítva, lábszárai és lábfejei egymás mellett. A kereszt vaskerítéssel van körülvéve.

Az **Andor-keresztje** a *Szilvos-hídnál* áll. A betonalapzat kétlépcsős oszlopán két angyalfej és egy keresztjel alatt olvasható az alábbi felirat: „*Isten dicsőségére/ állítottatott/ Ó szentke-/ reszt Irgalomtár/ Vértől ázott arany oltár aki te-/ benned bizik/ Soha nem csalatkozik/ Alították/ SARANKO JÁNOS Andor/ és jene/ TÓTH ROZÁLIA/ 1949*“. A felfelé szélesedő oszlopfőn látható a legömbölyített szárvégű szürkés műkőkereszt az ezüstözött vaskorpuszal. Krisztus feje jobbra fordult, lábszárai egymás mellett vannak. A keresztet hat műköoszloppal kiképzett vaskerítés veszi körül.

A **Vízi-kereszt** a futballpálya közelében található. Műkőből készült ez is: egy betonalapzaton áll a kétlépcsős oszlop, felfelé szélesedő oszlopfővel, azon INRI-feliratos, legömbölyített szárvégű, vaskorpuszos szürkés kereszt. Az öntöttvasból készült Krisztus-test fehér színű, ágyéktakarója barna. A fej jobbra fordított, a lábszárak egymás mellett vannak. A második lépcsőn egy Mária-fej s ez a felirat látható: „*Fájdalmas Szűzanya,/ könyörögj érettünk!*“ A téglalap alakú oszlopon két angyalfej közt keresztábrázolás látszik, alatta ez a dedikáció olvasható: „*Jöjj ide, ó bűnös,/ tekintsd fel reája,/ mint haldokolt érted/ az Isten béránya!/ Az Isten dicsőségére/ állította/ VÍZI MIHÁLYNÉ/ 1950*“. A keresztet egyszerű vaskerítés veszi körül.

A **központi temetőkereszt** kékeszürkére festett kőből készült. Egylépcsős talapzaton áll a téglalap alakú dedikált oszlop, tetején felfelé keskenyülő fedőlappal. A dedikáció így hangzik: „*Mentsd meg Uram/ Minden megholt hívő/ lelkét a bűnök/ bilincsetől/ 1935*“. Az INRI-feliratos, háromkaréjos szárvégű kereszt korpusza öntöttvas; Krisztus feje jobbra fordított, lábszárai egymás mellett vannak, az ágyéktakaró barna.

A temetőben több régi sírjel, további vizsgálódásra érdemes kő- és fakereszt van. Itt említjük meg, hogy Óvárban olyanok is állítottak keresztet, aki a világháborúban esett el, s máshol van eltemetve. Előfordult az is, hogy a távolban elhunyt nevét hozzátartozói sírkeresztjére írták fel. Ilyen például a **Benkocs-család sírjele**: egy kékeszürke magas oszlopon álló fehér gipszkorpuszos kőkereszt. Az oszlopon egy térdeplő angyal s egy fehér Krisztus-fej relief is látszik, dedikációján pedig az elhunytak nevének kívül ez olvasható még: „*Itt van egy hősnek a képe/ BENKOCS ITSVÁN aki/ 1918 Trentnél hősi halált halt*“.

Családi házak közt, illetve a mellettük lévő kertben áll a **Kiss-Pityi-kereszt**. Ez egy kétlépcsős szürkés műkőkereszt, felfelé keskenyülő többlépcsős oszlopfővel. Keresztszárai egyenesek, a függőleges szárvég pedig csipkézett. Korpusza öntöttvas, Krisztus feje jobbra hajtva, ágyéktakarója barna. A téglalap alakú oszlopon ez a dedikáció olvasható: „*Isten dicsőségére állítá/ id. KISS ANDRÁS/ és/ neje PITYI TERÉZ/ 1936*“.

Szobrok, kápolnácskák, emléktáblák

Óvár szabadtéri szobrai kis „káponkákban“, kápolnaszerű szoborfülkékben található, legtöbbjük a falu belterületén. E tekintetben a *Szent János* és a *Mária-kultusz* dominál. A *Szeplőtelen fogantatás szobra* a *Katyi Gabi keresztyi* felé, a pap egykori szérűskertje közelében áll egy téglalap alakú, nyeregvetős oszlop félkörívesen végződő, üvegezett faajtóval ellátott falfülkéjében. Mária kék palástban, imára kulcsolt kézzel látható, amint egy földgolyón áll, a kígyóra taposva. Fején rózsakoszorú van. Az adatközlők csak annyit mondtak, hogy ezt egy család, Ignác bácsiék vették, s a földjük végében épített kápolnácskában helyezték el. Azelőtt májusban szoktak ide járni az imádkozó asszonyok. (Kissné Zobál Piroska, Tóth József)

Fennmaradt a Szűz Márai-szobrot állító család okirata is, melyből megtudhatjuk, hogy *Vízi Ignác és Katyi Mária 1924.szept. 27-én tett Szűz Mária-szobor Alapítványt*. Ennek 5. pontjában az a kikötés áll, hogy „ Minden év Május és Október hónap első Vasárnapján körmenet tartandó a Szűz Mária szoborhoz, de a papi, kántori és harangozói stóladíjat az alapító, illetve örökösök tartoznak fizetni“.

A 105. számú ház (Laczkó József) kertjében is áll egy *Mária-kápolnácska*. Ez valójában egy félköríves végződésű, téglalap alakú vasszekrény, oldalán üvegezett, elől ajtóval ellátott szoborfülke. Benne látható a fehér ruhás, kék palástos, kezeit széttárva tartó Mária-szobor, mögötte félkörívesen hajlított vaskereten villanyégők vannak.

A *Lourdes-i Szűzanya kis kápolnája* Vízi Józsefék házának kerítésfalán áll. A félkörívesen végződő, pléhvel fedett, üvegezett faajtóval ellátott szoborfülkében zöld háttér előtt áll Mária szobra. A Szűzanya kék övvel átkötött fehér ruhában van, rajta fehér fátyol, kezét imára kulcsolva tartja. Ez a szoborfülke is megvilágítható.

Óvár legrégebbi szabadtéri szoborfülkéje az itt *Jánoska-kápolnának* nevezett szakrális emlék. Írnak róla a Historia Domusban is, együtt emlegetve azt az 1863-as bányakeresztel. Leírják többek közt: a „község arra kötelezte magát“, hogy „a falu egyik hidjánál álló szt. János kápolnájának allandóan gondját fogja viselni“. 1864. okt. 28-án az erre szóló „kötelezvény kiállított“, s a kápolna 1886-ban „megújított“ (95.l.) Azóta sajnos a szent építmény újra tönkrement, a kovácsműhely előtt álló, hársfákkal körülvett, „Jánoska rossz minőségben vót, a kápolna átt lett építve“. A faluban *Nepomuki Szent Jánoskaként* is emlegetik a helyet. Lehet, hogy eredetileg az ő szobra állt itt? A Historia Domusban viszont csak Szent Jánost írnak, s Tóth József adatközlőm (1921) is *Keresztelő Szent Jánosként* emlegette a benne lévő szobrot. Elmondta azt is, hogy a kápolnát *Kopniczky János* kispap állította az 1920-as években meghalt fia emlékére. A sárgára és szürkésfehérre festett építmény egy beton alapra helyezett kétlépcsős talapzaton áll. A második lépcsőn ez a didikáció olvasható nehezen: „Isten dicsőségére építette/ KOPNYICZKI PÁ/ a harctéren elesett fia emlékére/ 1920“. A lépcső falsávvá van elkülönítve a szoborfülkétől, amely téglalap alakú, közepén üvegezett faajtóval ellátott, félkörívesen végződő alkotás. A fülké felett keresztalakban végződő falsáv van. A homlokzat is felkörü falsávdíszben végződik, felette bádogtetővel és vaskeresztel. A benne lévő szoboralak jobb kezét a szíve felett tartja, bal kezében könyv és magas vaskereszt látható, a keresztben eme felirattal: „*Ecce Agnus Dei*“ (Íme az Isten báránya). Ruhája fehér, palástja kék. Nos, Keresztelő Szent Jánost a leggyakrabban rövid teveször ruhában ábrázolták mezítláb. Kezében gyakran ott a szoborfülkékben is látott kereszt, s van olyan ábrázolás is, melyen hosszú piros palástban látható. Az óvári szoboralak (melyet később is átfestettek) azonban jobban hasonlít magára Jézusra.

A templomkertben, a bejáratától északra áll egy szürkés márvány, négyzetes *emlékkő*, rajta az alábbi felirattal: „*Szent ERZSÉBET év/ 1207–2007*“. A XVIII. században épült klasszicista, oszloptornácós plébániaépület homlokzatán látható a *Lestár-emléktábla*. A fekete márvány táblán a következő szöveg olvasható: „*Az igaz élni fog hűségéért/ községünkben/ lelkipásztorkodott/ húsz éven át főtiszt./ PhDr. Lestár István/ c. prépost/ 1899-1973*“. Van emlékműve, illetve emléktáblája Óváron a *világháborúk* áldozatainak is.

Irodalom:

- Borovszky Samu, szerk.
é.n. Magyarország vármegyei és városai. Nógrád megye. Budapest
- Csáky Károly
1992 Nógrádi tájakon. Pozsony
- Diós István, főszerk.
2005 Magyar Katolikus Lexikon V. Budapest
- Erhardt Viktor
1887 Az óvári róm.kath. plébánia története. Összeállította Erhardt Viktor
Óvári plébános, a plébánia önállósága 100. évfordulójának emlékére.
Kézirat. Óvári Plébániahivatal Levéltára.
- Hegedűs András–Tóth Krisztina, összeáll.
2000 Az Esztergomi Főegyházmegye II. L-Z. Esztergom
- Mocsáry Antal
1926 Nemes Nógrád vármegyének historiai, geographiai és statisztikai
Esmértetése. Pest
- Óvár község honlapja ([file:///c:/Documents and Settings/pocitac/ Documenty/Obec Olovary](file:///c:/Documents%20and%20Settings/pocitac/Documenty/Obec%20Olovary))
Schematizmus
1975 Bartislavsko-Trnavskej arcidiecézy. Trnava

A Fűjdalmas Anya szobra

A Jézus-szíve szobor

A régi templom helyén álló kereszt dedikációja

Kereszt a régi templom helyén

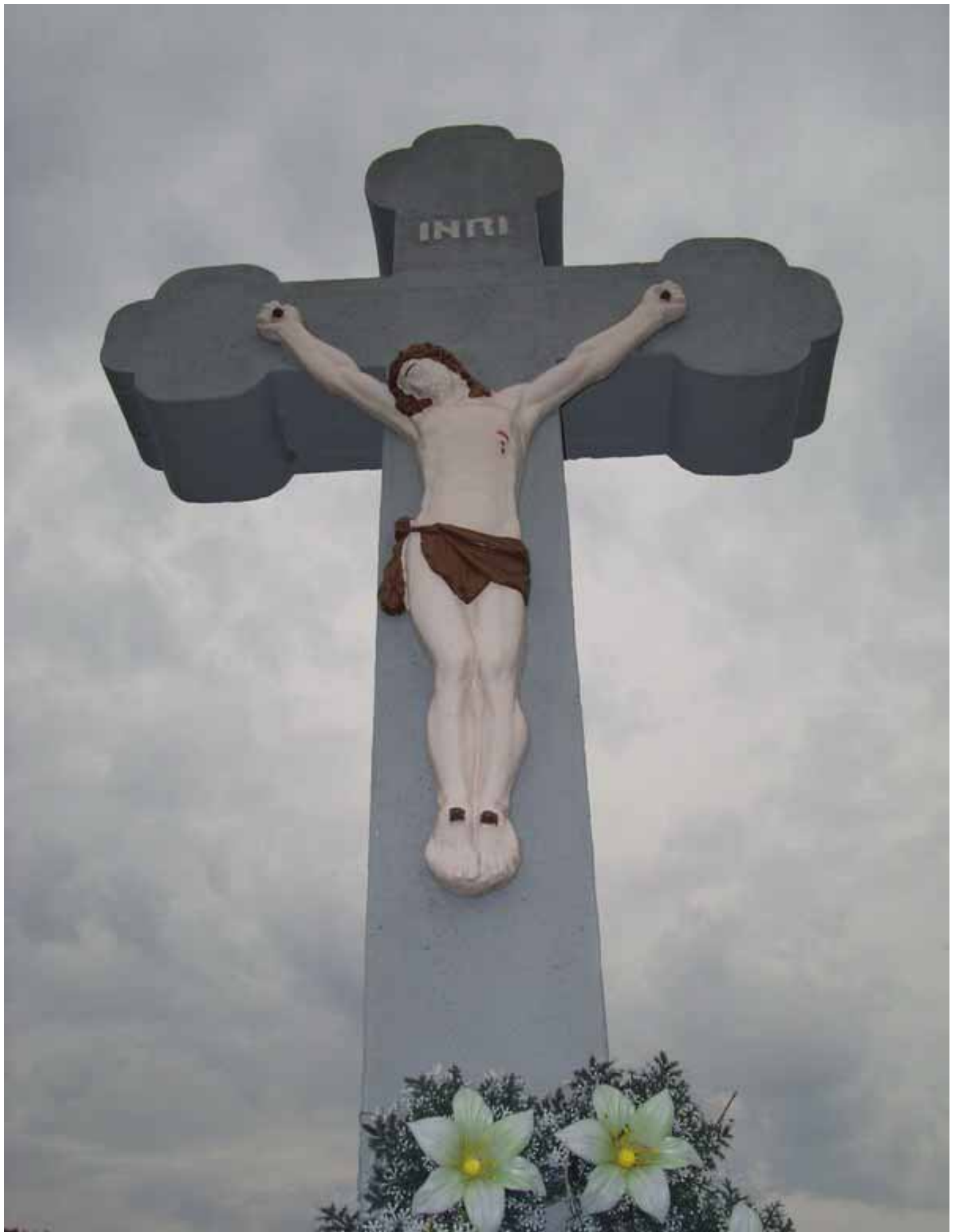

A templomkerti kereszt

Vízi-kereszt, 1950

Temetőkereszt korpusza

Az óvári templom tornya

**Szűzanya szobor a templom külső falfülkéjében
A fotókat készítette Csáky Károly**

VÉGH JÓZSEF

A nyugat-nógrádi orszázaszlók történetéből

Nógrád várán 1936-ban állítottak orszázaszlót. Az emlékmű hetvenöt évig állt a vár legmagasabb pontján. Az elmúlt év telén azonban a víz alámosta és megdőlt. Újra kellett tehát állítani. Ez adott indokot arra, hogy utánajárjunk az orszázas mozgalom és a nógrádi emlékmű történetének.

Egy olyan helyszínen került újraszentelésre, mely nekünk nógrádiaknak mindig is nagy jelentőségű volt. Nem csupán azért, mert a település vára a századok során sokszor játszott meghatározó szerepet, hanem azért is, mert e vár, s ennek révén ez a település adott nevet a gyakorta hányatott sorsú megyénknek.

Az 1936-os ünnepség résztvevői

Szent István korában befejeződött a vérségi alapokon nyugvó törzsi szerveződések felszámolása és megkezdődött a területi közigazgatás kialakítása, a vármegyék szervezése. A vármegye egy egybefüggő terület volt, élén a megyésispánnal. Különböző birtoktípusokat fogott össze és a királyi várak köré szerveződtek. A megyésispán képviselte a megye területén a királyt: adót szedett, bíraskodott és szükség szerint hadba vezette a megye csapatait. Ilyen vármegyeközpont lett Nógrád is, nevet adva az egész közigazgatási területének.

A vármegye egészen 1918-ig fennállt. A trianoni döntés révén a vármegye területének több mint negyven százaléka Szlovákiához került. Számos család kettészakadt, s ennek hatásai máig égő fájdalmat okoztak. A tiltakozásnak sok helyütt hangot adtak. Bánk községben 1920. május 28-án népgyűlést tartottak, hogy egyhangúlag tiltakozzanak a trianoni békeszerződés ellen, mert azt a magyar nép öngyilkosságának tekintik. Egy sürgönyben fejezték ki álláspontjukat a külügyminisztérium felé.

Nem is lehet véletlen tehát, hogy a trianoni békediktátum elleni tiltakozásként elinduló országzászló avató mozgalom kiemelkedő megyei eseményére a nógrádi várfalak között került sor.

**ERKLYÉS ORSZÁGZÁSLÓ
NAGYBIZOTTSÁGA.**

VI. KIADVÁNY.
(Az Országzászló címere és jelmondata.)

Az Országzászló címere a nagy magyar címer (egyesített címerpajzsok, u.n. középcímer), mely fölül az "Igy volt - így lesz" felirat kerül. A magyar történelmi gondolat, abba vetett szilárd hitünk jut kifejezésre a címerben, melynek az Országzászlón való alkalmazása kötelező. Ugyazintén a felirat, az Országzászló jelmondata a magyar jövő megjelölésében határozottságunkra, jövőnkben irányító magyar öntudatra mutat rá. (L. I. ábra.)

A nagy magyar címet Trianon után csak az Országzászló alkalmazta; az az Országzászlóban megnyilatkozó magyar jogfenntartás, Hagymagyarország jelképe. Ezért is kell alkalmazni, mert különben ez különbözteti meg a többi zászlótól, melyek címere a mai magyar hivatalos kis-címer (kis címer l. II. ábra).

Kívánatos, hogy legalább az ünnepi Országzászló rendelkezze a szabályszerű nagy címerrel és felirattal. Ez az Országzászló első-lobogója.

A címer feltüntetése a zászlón lehet nyomtatott címer alkalmazásával, vagy himzés útján, vagy ráfestéssel, ugyazintén a felirat is.

A nagy magyar címer
(I. ábra).

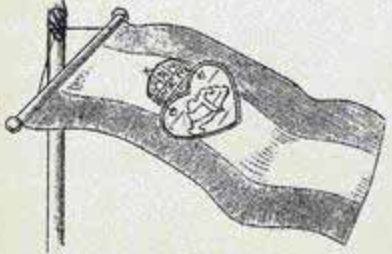
A nagy magyar címer alkalmazható angyalokkal vagy anélkül is.

Kis-címer (mai hivatalos ország-címer II. ábra).

A kis címer esetleg az Országzászló második-lobogón helytálló. Ezzel kapcsolatban kívánatos feliratként alkalmazni a Szózat első sorát "Haza-nak rendületlenül légy híve óh magyar", vagy a nemzeti Hisszekegy utolsó sorát.

Hétköznapi pótzászló az Országzászlón (III. ábra).

Hogy az Országzászlón az állandó zászlótartás mindenképpen biztosítottassék, az EONB. elnöksége gondoskodott egy oly szabvány-zászló bevezetéséről, mely pótzászlóból készült (ami általában véve a zászlóknál ma használatos), rajta címerként az Országzászló jelvénye van feltüntetve. A zászló hossza 1 mtr, igen tetszetős, időtálló. Teljesen megfelel annak a célnak, hogy olcsó, Országzászlóként megkülönböztethető zászló állandóan lengjen az árbócon, mely nem lehet soha Dresden.Költésége csupán 5 P 30 fillér (keresztirud nélkül, amit házilag is be lehet szerelni, arra feltéve a zászlót), - keresztirudal együtt kb. 9 P 50 fillér. Beszerzése kívánatos; mintegy hétköznapi helyettesse az "első" lobogónak, a tulajdonképeni Országzászló-lobogónak.

Az országzászlók leírása

Az országzászló-állítás az 1930-as években vált tömegessé Magyarországon. A mozgalom Urmánczy Nándor erdélyi születésű újságíró, parlamenti képviselő nevéhez fűződik, aki 1925-ben javasolta egy olyan zászlórúd felállítását, amelyen Trianon emlékére - az elvesztett országrészek miatti fájdalmat kifejezve - állandóan félárbocon van a lobogó. 1928. augusztus 20-án állították fel az első, úgynevezett ereklyés országzászlót Budapesten, a mai Szabadság téren. A magyar címerrel ellátott nemzeti színű lobogó talapzatába összegyűjtötték az ország összes vármegyéjének, településeinek, nevezetesebb történelmi helyeinek egy kis földjét.

Urmánczy Nándor

Molnár Ferenc tarcali főoktató terjesztette fel 1930 őszén azt a javaslatot, hogy a budapesti Szabadság téren felállított Ereklyés Országzászló mintájára minden községben a levették gyülekezőhelyén állítsanak fel egy magas árbocot és erre minden foglalkozás elején húzzák fel a nemzeti zászlót, s a foglalkozás végén azt ünnepélyes keretek közt vonják be. A társelnök megvalósításra ajánlotta a leventeegyesületeknek, kiegészítve azzal, hogy a zászló a nemzeti ünnepeken is felvonassék. Azután állították fel a többi országzászlót hazánkban. Az országzászló-akció vidéki elterjesztését az Ereklyés Országzászló Nagybizottság szervezte meg Urmánczy Nándor vezetésével. A mozgalom vidéken 1932 májusában Nagykanizsán indult útjára, a századikat 1934-ben Sátoraljaújhelyen, s 1941-ben már a hatszázadik országzászlót állították.

A budapesti emlékmű szolgált mintául, s összességében több mint ezer településen állítottak fel hasonlót a negyvenes évek közepéig. Ezek egy része ún. „ereklyés országzászló” volt, az ereklyék a budapestihez hasonlóképp a volt vármegyékből, városokból, és az első világháborús katonatemetőkből ideszállított földek voltak. Az utolsót 1944-ben emelték Erdélyben, visszacsatolt területeken.

Ezt követően el is kezdték az eltávolításukat. A nógrádi országzászló is ilyen sorsra jutott, hiszen 1951-ben a helyi politika képviselői lefűrészték a talapzatról, s csak a rendszerváltás tájkán kerülhetett vissza a helyére. Az emlékművek többségén, az alaptömb előoldalán szerepelt Nagy-Magyarország térképe, benne a csonka ország körvonalával. A többi

három oldalra különféle idézeteket véstek. Gyakran maguk a talapzatok színvonalas képzőművészeti-építészeti alkotások voltak, amiket a kor neves szobrászai készítettek.

A nógrádi ünnepség 1936. június 21-én történt. Nagypám, Végh Károly diósjenői kántortanító a rendezvény kulturális részének egyik főszervezője volt. A helytörténész szerencséjeképp így maradt meg a jeles esemény forgatókönyve. A program a Hiszekegy eléneklésével kezdődött. Közreműködött Diósjenő, Romhány, Bánk és Berkenye egyesített dalárdája. A rendezvény második része járási falunap is volt egyben, s a környékbeli települések népe népviseletben érkezett, s hozták magukkal bemutatni szép népszokásaikat, népdalaikat, zenéjüket. Fellépett a diósjenői Falevél zenekar, Kós József borsosberényi dudás, Boda István töktárogatóval szórakoztatta a közönséget, s voltak szavalók, harmonikások. A szünetekben a MÁV Turista Sportkör fúvós zenekara játszott vidám dallamokat. A színrelépők között egy máig ismerős név is feltűnik. Tizenhat éves kamaszlegényként már ott szerepelt Pál István, ki már akkor is régi kanásznótákkal varázsolta el a közönséget. S így van ez az azóta eltelt hetvenöt év során is minden fellépésén. Az Isten éltesse még sokáig Pál Pista bácsit, a Magyar Kultúra Lovagját!

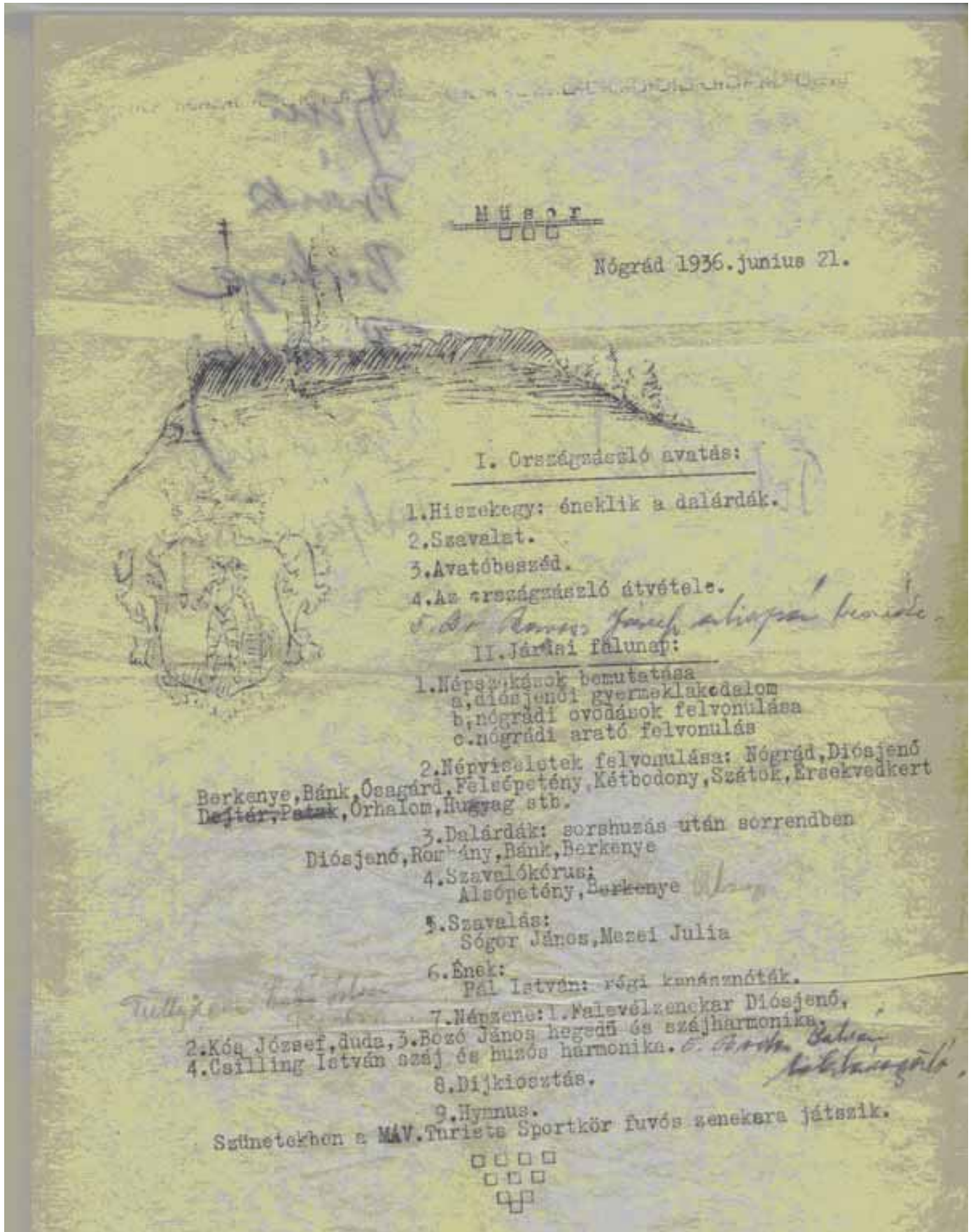
A diósjenői óvodások lakodalmas jelenete

Az országzászló avatás szónoka Dr. Baross József alispán volt, s a díszvendégek között ott volt a mozgalmat elindító Urmánczy Nándor, de köszönthették Prodam Guidót, a magyar repülés történetének egyik meghatározó személyiségét is. Felvonult az egész térség földbirtokos osztálya, ott volt szinte valamennyi lelkésze, tanítója.

Prodam Guidó

Az ünnep résztvevői megtapasztalhatják, hogy az örökségnek ma méltó ápolói vannak Nógrádban. Féltőn óvják a várat, s őrzik az országzászló szellemiségét. Csak gratulálni lehet hozzá.

A nógrádi ünnepség forgatókönyve

A rétsági országzászló-avató ünnepségre két évvel korábban, 1934. június 29-én került sor. Az ünnepség forgatókönyve ugyanazon forrásból maradt fenn. A program egy járási népművelési nap keretében zajlott, s mindjárt a templom bejáratával szemben felállított országzászló felszentelésével kezdődött. A kulturális részben fellépők sorát a tolmácsi tűzoltó zenekar nyitotta meg. Őket követte a berkenyei énekkar. A diósjenői lakodalmas menet 4-6 éves, népviseletbe öltözött gyermekek bemutatkozása volt. A forgatókönyvben szerepel ugyaninnen érkező mátkapárok, leányok felvonulása, ikrek bemutatása is. A kosdi énekkart a saját zenekaruk kísérte, majd őket követte a diósjenői római katolikus vegyeskar. A Börzsöny lábánál nyugvó faluból érkező ifjúság szavalókórusa előadta az „Asiagói Madonna” című darabot. Az alsópetényiek a „Falu végén kurta kocsmá” című dramatizált költeménnyel szórakoztatták a nézőket. majd a nagyorosziak adták elő magyar táncaikat. A program része volt egy énekverseny is. Felléptek Rojkovics Gábor Keszegről, Tuskó Sándor Diósjenőről, Pazsiczki Elemér Alsópetényből, Győri Zsigmond Kosdról, Dóra Magda és Hugyecz Marka Felsőpetényből, s végül a horpácsi Kós János juhászdalokat adott elő. Külön kategória volt a szavalóverseny. A diósjenői Sógor János három verset is előadott, „Hírös város”, „Kupaktanács” és „Magyarok” címmel. Szavallatot adott elő még Sívó Mihály Nagyorosziból, Rojkovics Zoltán Keszegről és Golyós István Romhányból.

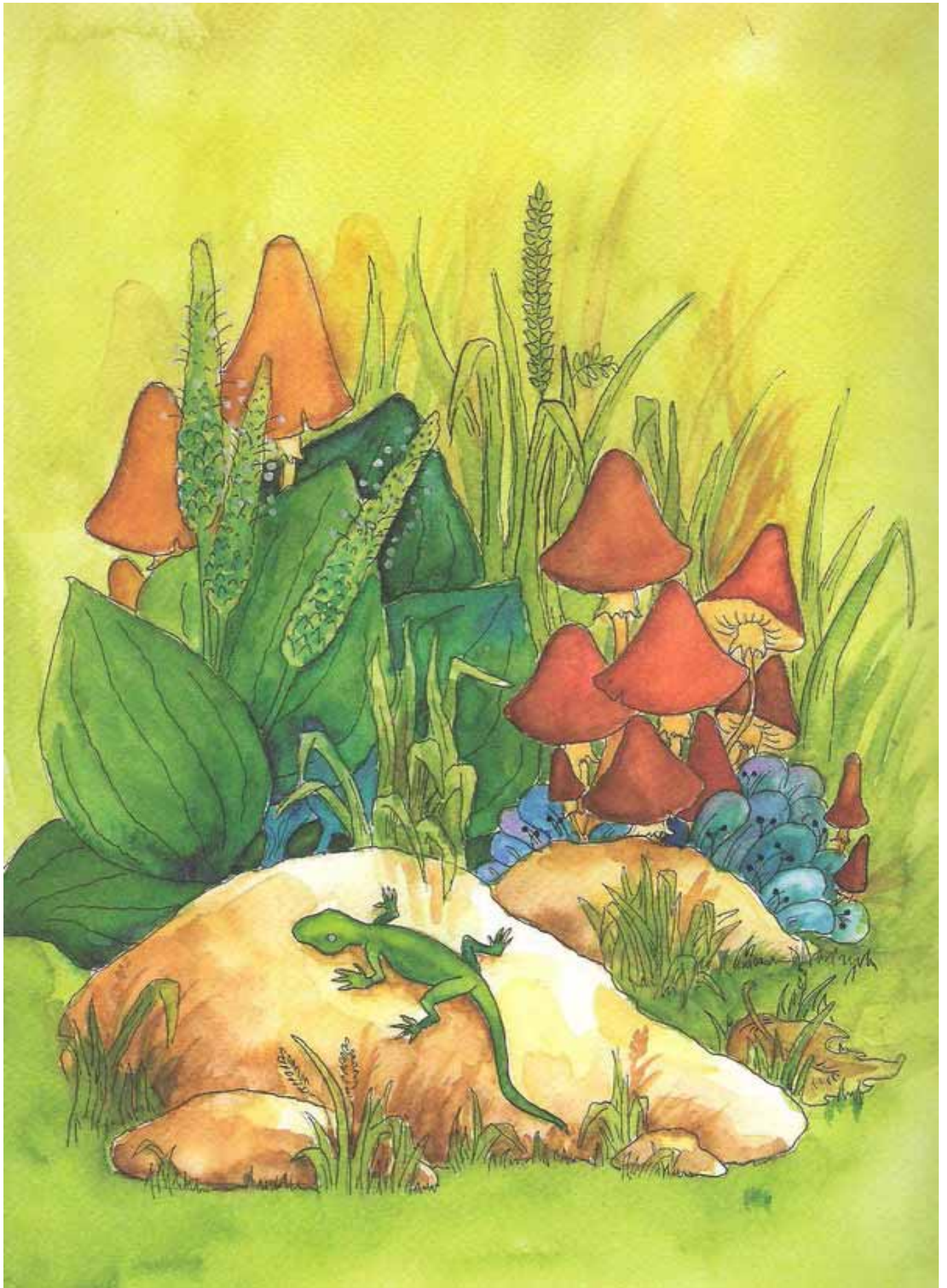
A „különböző hangszerek bemutatása” a program érdekes színfoltja lehetett. A rétsági Krausz Gábor furulyán, a diósjenői Tinich József tárogatón, Csilling Csurja István kézi harmonikán játszott. Nógrádsápról ketten is feléptek: szájharmonikával Berczeli Gyula, „harmonikautánzáttal” Solti János. Kézi harmonikán játszott a berkenyei Schmidt János a fiával együtt, majd következett a három romhányi fellépő: citerán Káposzta István, dudán Koczka Antal, tökdudán Boda István csalogatott elő szebbnél-szebb dallamokat. A díjkiosztás előtt felléptek még a szátoki és a romhányi énekkarok.

R. kath. templom és Országzászló

A rétsági országzászló egy képeslap részletéről

A rétsági országzászló is lebontása került, indoklása szerint az „irredenta felirata miatt”. Bizonyára a nyugat-nógrádi térségben is hasonló sorsra került még néhány. S ha így volt, reájuk már a helybeliek sem emlékeznek.

B. TÓTH KLÁRA

Sült krumpli gyertyafényben

A hajdani karácsonyok emléke úgy lengi be az eltelt időt, hogy szinte tapintható közelségben érzem a hatalmas karácsonyfát, hallom a csillagszórók sercegését, érzem a bejgli illatát, mindazt a varázslatot, titkot, amit a karácsonyvárás jelentett.

Szüleink az ötvenes évek legnagyobb nélkülözései ellenére is vigyáztak arra, hogy ne veszítsék el a humorukat, a játékos kedvüket. Hatgyermekes lelkészcsalád lévén jóformán nem is pénzből éltünk, hanem az Isten kegyelméből.

Mikor nem sikerült húst szerezni az ünnepekre (sem...), apukám készített egy helyes kismalacot krumpliból, hogy mégis legyen malac az ünnepi asztalon... Hurkapálcikából volt a négy lába, szalonnabőrből a fülei, kunkori farka kócból, és derűsen szemlélt minket az asztal körül. Míg jóllaktunk sült krumplival, remekül eljátszottunk a kismalaccal is.

Azok voltak a legizgalmasabb vacsorák, amikor már tényleg semmi nem volt a háznál, csak krumpli, mert azt megtermeltük a kertben. Amikor már olcsó Liga margarin sem volt, amit rákenjünk a krumplira, akkor találta ki a papánk:

- Ma különleges vacsora lesz: sült krumpli mesével!

Mindig új mesét talált ki, sosem untuk meg. A legizgalmasabb résznél váratlanul rámutatott valakire: Folytasd! Így alakult ki a körmese. Megtanultunk türelmesen figyelni egymásra, továbbfűzni mások gondolatait, és amíg kimentettük a törpelánykát a gonosz manók fogságából, vagy más, megoldhatatlannak tűnő helyzetből, észre sem vettük, hogy közben az önálló, felnőtt életre készülünk...

1957 karácsonyán a kis faluban nem lehetett fenyőfát kapni. Apukám nem esett kétségbe, vett egy seprűnyelet, fenyőágakat szerzett a szomszéd faluból, és szabályos lukakat fűrt a seprűnyélbe. Sosem volt olyan szabályos karácsonyfánk, mint akkor! Csodájára jártak a szomszédok.

Az ajándékkészítés volt mindig a legizgalmasabb. Kitalálni, hogy kinek mit készítsünk, amivel valóban örömet tudunk szerezni. Megérezni, kipuhatolni, mire vágynak a testvéreink, szüleink, barátaink. Hetekkel, hónapokkal előbb elkezdtünk puhatolózni, mert idő, míg beérik az ötlet, és tette nemesül. Így a karácsonyvárás időszaka aktív sürgés-forgásban telt. Ilyenkor a titkolózás bocsánatos bűn volt, persze azért voltak szövetségesek, beavatottak a testvérek között, hiszen csak az előtt kellett titkolózni, akinek az ajándék készült.

Mikor szüleink nem tudtak nekünk mesekönyvet venni, hiszen egyrészt nem telt rá, másrészt olyan volt a színvonala, hogy nem kértünk belőle, titokban, éjszakánként elkészítették a saját mesekönyvüket. Együtt találták ki a történetet, anyu versbe szedte, apu megfestette a képeket.

A fényesszemű manó története végigkísérte a gyermekkorunkat. Copfocskát, a kis törpelányt elrabolják a gonosz manók, és egy faodú-börtön mélyére vetik, ahol Fényesszemű manó vigyáz rá, aki beleszeret, és megszökteti. Változatos kalandok között jutnak el Törpeországba, ahol Fényesszemű őszinte szívvel törpévé akar változni, de ennek is megvannak a feltételei. Többször volt szó a kiadásáról, de a kiadónak az aktuális politikai elvárások szerint feltételei voltak: a jóságos törpekirály legyen inkább párttitkár, az öreg törpe pap, - aki összeadja Copfocskát és Fényesszemű manót - legyen anyakönyvvezető, a törpék legyenek sztahanovista gyári munkások... Így aztán szüleink letettek a kiadásról.

A sors úgy hozta, hogy ötven év telt el, mire mégis kiadásra került a mesekönyv.

Amikor végre eljött a várva várt karácsony estéje, átmentünk a templomba az ünnepi istentiszteletre, ahol a lelki felkészítés megtörtént. Otthon, mikor meghallottuk az első csengőt, átöltöztünk ünneplőbe, hiszen kívül-belül méltó módon akartunk ünnepelni. A második csengetésnél sorban álltunk a titkot rejtő ajtó előtt, mind a hatan, mint az orgonasípok, és elkezdtünk énekelni. A hosszú évek alatt kialakult a repertoár. Ez a várakozás, az összemosolygás volt a legnagyobb. Hiszen tudtuk, hogy ki mit készített a másiknak, vártuk, hogy fog-e örülni az ajándéknak?

Ilyen boldog együtt-várakozással telt az idő a harmadik csengetésig. Akkor aztán feltárult az ajtó, ott állt a karácsonyfa teljes pompájában, mint maga a Rejtély, a titokzatos égi lény, aki hosszú készülődés után végre kitérül az ámuló világnak.

A gyertyák imbolygó fényében alig kivehetően csillogtak az ajándékok, a szikrázva égő csillagszórók a Tejutat hozták le közénk, mint egy fényutat, amin járnunk kell, hisz megnyílt az ég, az Ige testet öltött, lejött a földre, beáramlott a szobába, fénykoszorút vonva apám homlokára, ahogy kezében a Bibliával ott állt teljes papi méltóságában, mégis gyermekien tiszta lélekkel, mintha egy picit elemelkedett volna a földről, szemében tükröződött a mennybolt, és én azt akartam, hogy ne múljon el a pillanat...

Azóta minden karácsony estén, mikor én olvasom fel Lukács evangéliumát, és körbeáll a család, ott látom őt fényglóriával a homlokán, ahogy kissé felemelkedik a földről, áldásra emeli a kezét, palástja, mint sötét angyalszárny lebben utána, égszínkéek szemében felfénylik az örökkévalóság.

BARNA KRISZTINA

A gazdagság átka

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy grófleány, akit Nárcisznak hívtak.

Nárcisz szép volt ugyan, és a birodalomban úgy tartották, ő a legkedvesebb leány hetedhét országban, ám ez nem így volt. Valójában a grófleány telhetetlen és rosszindulatú volt. De ezt az udvartartáson kívül senki sem tudta, mert még régen Nárcisz ördögös dajkája olyan bűbájt bocsátott a kastély minden kapujára, hogy ha az udvar népe annak küszöbét átlépte, elfelejtette a grófkisasszony zsarnokoskodását, s csak a jóra és szépre emlékezett.

Így történt az is, hogy a szomszéd ország királyfiának fülébe jutott az elbűvölő Nárcisz története. S mivel úgyis menyasszonyt keresett, feltette, hogy megnézi magának ezt a híres grófkisasszonyt. Ám ez a királyfi ravasz volt, s álruhát öltött magára, úgy indult háztűznézőbe.

Ment, mendegélt hetedhétország ellen, s sötétedésre be is ért egy sötét erdőbe. Mivel alig látta, merre is megy voltaképpen, egyenesen begyalogolt a kőénybokrokba, ahonnan csak alig-alig tudott kikecmeregni. Ráadásul a tövisek össze-vissza vagdosták. Már-már úgy döntött, visszafordul, ám ekkor a félhomályban megpillantott egy asszonyt, amint egy vizeskorsót vitt.

- Adjon Isten jó estét, nénémasszony! – köszöntötte.

- Fogadj Isten, fiam. Hát te mit keresel erre, amerre csak a mi macskánk jár?

- Én a grófhhoz igyekeznék, hátha szüksége van egy lovászfőura.

- Na, arra bizonyosan szüksége van. De ma már nem igazán érsz oda. Gyere velem, majd ellátjuk a sebeidet.

Hamarosan el is érték azt a kis házikót, ahol az asszony lakott. Mikor benyitottak, előkerült a konyhából egy fiatal leány is: bizonyosan az asszony lánya. Szőke fűrtjeit varkocsba fonta, kék szemeit pedig kérdőn édesanyjára emelte.

- Menj leányom, hozz a vendégünknek vacsorát, aztán kerítsd elő a kamrából a sebgyógyító fűvet.

A leány bólintott, s kis idő elteltével már hozta is mind a kenyeret, mind a növényt.

- Ez a kenyere van csak, édes fiam, de szívesen megosztjuk veled. – mondta az anya.

- Hát miért nem mennek a grófhhoz segítségért?

- Nem adnak azok, csak elvesznek. – legyintett lemondóan az asszony – De neked tán jó sorod lesz náluk.

Vacsora után a leány bekente a sebgyógyító fűvel a királyfit, majd aludni tértek. Másnap reggel, csodáknak csodájára egy karcolás sem volt a királyfin, így az újra dali szép legény lett fehér bőrével, zöld szemeivel, aranyszín hajával.

Elbúcsúzott a két nőtől, s tovaindult, ám a leány utánafutott.

- Várj még egy percet. – mondta neki – Tessék, adok neked egy piros cérnát. Ezt tekerd a csuklódra, s le ne vedd, bármi történjék is.

Mert mondanom sem kell, a leánynak erősen megtetszett az ifjú. A királyfi feltekerte a cérnát, és elindult a grófkisasszony kastélya felé.

Már délidő is elmúlt, míg végre megérkezett a kapuhoz. Mikor meghallották mi járatban van, rögvést beengedték, s az istállóhoz kísérték, ami rózsaszín kristályokkal és drágakövekkel volt kirakva.

A királyfi rögtön munkához is látott, ám hamarosan megjelent a grófi család, élükön Nárcisszal. Haját csigákba sütötték, arcát pipacsvirággal színezték. Mélykék szemeivel a ménest fürkészte.

- Atyám, végy nekem tíz fehér lovat! – szólalt meg végül.

- De drágám... Már van harminc fekete lovunk, húsz barna lovunk, s öt foltos. Miért kellene ide fehér ló is?

- Nekem akkor is az kell! – dobbantott türelmetlenül a lábával.

- Rendben, holnap megkapod. – egyezett bele a gróf.

Nárcisz szó nélkül beviharzott a palotába.

Másnap megérkezett a tíz fehér ló, s a királyfi felment a kastélyba jelenteni a hírt. Ám az egyik ajtó résnyire nyitva állt, hát odaosont és benézett: a grófkisasszony hálószobája volt. Nárcisz éppen a tükör előtt ült, az egyik szolgálólány pedig tüzes vassal sütötte be a haját.

- Olyan gyönyörű vagy, kislányom! – lelkesedett mellettük a grófné.

- Nem is igaz! Nézd meg: olyan görbe az orrom, mint atyámnak.

- Dehogy is, kincsem. Hiszen tudod: kiskorodban, mikor ki akartál szállni a hintóból, elestél és nekiütöted az orrocskád a kút kávéjának. De így is nagyon szép vagy...

A királyfi végignézett a hálóköntösben üldögélő Nárciszon. Tegnap mintha formásabb lett volna... Hamarosan erre is fény derült, mikor is a cselédlány két kisebb és egy nagyobb párnát hozott be, s a grófkisasszony elhelyezte őket úgy, hogy tökéletes idomai legyenek.

A királyfi alig bírta megállni, hogy az ajtó mögött el ne nevesse magát, ezért inkább felkereste a grófot.

- Remek, remek. – mondta az a hír hallatán – Akkor holnap lecseréltetem a hintót egy nagyobb újra.

Így is lett. Másnap délre már egy hófehér, gyémántberakású hintó állt az udvaron.

- Édes uram! Nem került sokba... Ugye? – hüledezett a grófné.

- Hát... eladtam a ménes felét érte. De a tíz fehér lovat megtartottam. Majd azok húzzák a hintót.

- Atyám! Hogy adhattál el annyi lovat?! Mostmár vegyél nekem öt táltoslovat. – mondta ingerülten Nárcisz.

- De szépségem! Azokat először be kell törni...

- Majd betöri a lovászegény. – nézett a királyfira a grófkisasszony – Be tudna az törni mindent...

- Rendben, Karácsonyra megkapod az öt táltoslovat. – egyezett bele végül az apa.

Este a Nárcisz szobájának ablaka alá lopózott hallgatózni.

- Nekem a szomszéd ország királyfia kell férjnek! – hallotta odabentről – Az aranyhajú. És az esküvőmre három ruhát akarok: egy fehér csipkét; egy vörös bársonyt; meg egy zöld selymet.

- Meg lesz drágám, meg. – bólogatott örömmel a grófné – Már a másik kastély is épül a szemben lévő hegytetőn.

A lakodalomra készen is lesz.

- Hétszázhetvenhét szobás, ahogy mondtam?!

- Persze, kislányom.

- Akkor hívjátok meg a jövő heti bálra a királyfit. – mondta Nárcisz – Bár úgyis olyan szép vagyok, hogy rögtön belémszeret.

- Meg olyan kedves és okos. – toldotta meg a gróf.

A királyfi visszaosont az istállóba, s áldotta az eszét, hogy álruhába öltözötten jött el.

Hamar elnyomta az álom, ám reggel éktelen sikoltás verte ki az álmot a szeméből. Felült a szénában és körülnézett. Hirtelen az egyik ajtón egy szolgálóleány szaladt ki, mint akinek a szemét vették. Egyenesen a királyfihoz futott.

- Kérlek, bujtasd el gyorsan! A grófkisasszony le akar fejeztetni, mert nem jól sütöttem be hátul a haját.

- Bújj be a szalmába! – mondta neki a királyfi, s amennyi szalma csak volt, mind rászórta.

Akkor ért oda Nárcisz a két őrral.

- Lovászegény! Nem láttál erre futni egy ostoba libát?

- Dehogynem. Éppen az ön szépséges tava felé igyekezett.

- Akkor utána! – mondta neki a grófkisasszony.

A királyfi elkullogott a tavacska irányába, s lehasalt a fübe. Kisvártatva egy csoport lúd totyogott arra. Egyéb sem kellett a királyfinak! Már meg is fogta az egyiket, s vitte is Nárcisznak. Az majd megpukkadt mérgében, mikor az érkezőt meglátta.

- Mi ez?!

- Alázatosan jelentem: liba.

- Nekem nem kell liba! Nekem a cselédlányom kell!

- De hát nekem libát mondott a kisasszony! – erősködött a királyfi – Nézze csak meg: olyan szép ez a lúd, mint kishagyasod. Szép nagy a melle, nagy a fara búbja... Csoda, hogy a nagyságos grófkisasszonynak még nem nőttek szárnyai.

- Elég! – kiáltott dühösen Nárcisz.

- Még a hangjuk is olyan hasonlóan cseng...

- Száműzlek! – veszekedett a grófkisasszony – Száműzlek még az országból is!

- Végre! – ujjongott fel a királyfi – Mehetek haza!

Azzal fogta összes motyóját, és átsétált a kapun sértetlenül, mindenre visszaemlékezve.

Fütyörészve haladt lefelé a hegyről, mikor a csuklójára nézett, a piros cérnára, s eszébe jutott a két magányos nő az erdőben, akik utolsó kenyérkéjüket is megosztották vele, az idegennel. Hirtelen oldaltfordult, s az erdő belseje felé vette

az irányt.

Útja egy kis tisztás mellett vezetett el, ahol megpillantotta a két gyógynövényt szedő alakot. A királyfi az asszonyhoz lépett.

- Édes néném! Szeretném megkérni a leánya kezét.

Mert már első találkozásukkor megtetszett neki a csendes, segítőkész leány.

- Rendben, fiam. Én beleegyezem, de a lányom szava a végső.

Ebben a pillanatban az eddig csöndben álldogáló szőke leány a királyfi nyakába ugrott.

- Te az enyém, én a tiéd. Ásó, kapa, s a nagyharang válasszon el minket egymástól. – válaszolta.

- Amim van, odaadom nektek, éljetez boldogan. – mondta az asszony.

- Arra nem lesz szükség, néném... Van nekem annyi, hogy inkább én adok maguknak. De nem kenyeret, hanem gyémántpalotát fűrsülttel.

Azzal elmesélte, hogy ő a szomszéd ország királyának fia, s hogy hogyan is került ide.

Na de csaptak is akkora lakodalmat, hogy Hencidától Boncidáig folyt a mindenféle értékes nedű.

Egy hét múlva pedig az újdonsült király a legszebb gúnyáját felöltve ment el Nárccisz grófkisasszony báljára. Nárccisz minden báját elővette, hogy a királyfit elkápráztathassa. Kedvesen cseverészett:

- És mond csak: mi a véleményed a grófságunkról? Itt tudnál élni?

- Igen, itt. – válaszolta a király mosolyogva – Ugyanis az egész grófságot megvettem, s ezentúl itt fogok élni elragadó feleségemmel. – s az ajtó felé mutatott.

Ekkor kinyílt a kétszárnyú ajtó, s világoskék ruhában, kontyba fűzött szőke hajjal megjelent a fiatal királyné, és a termen keresztüllépkedve férjéhez ment.

- Számúzzuk őket a birtokról? – fordult feleségéhez a király.

- Nem. Mi mindenkinek adni fogunk munkát: a grófné varrónő lesz; a gróf a ménesre fog felvigyázni; s Nárccisz lesz a libapásztorlány.

- Ezt nem tehetitek velünk! – siránkozott Nárccisz.

- A hangod még mindig olyan, mint a libáé. – nevetett a fiatal király.

Nárccisz ekkor ismerte fel a királyban a lovászlégényt, akit száműzött. Ezek után szüleivel együtt szégyenkezve távozott.

A királyné édesanyja feloldotta a kapukra szórt bűbájt, de e nélkül is elégedett és boldog emberek léphettek volna ki rajtuk ez után is. S a királyi pár azóta is boldogan él az ország népével, ha még meg nem haltak.

HÖRÖMPŐ GERGELY

Huszonharmadik zsoltár

“Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm”

-de bizony, rettenetesen szűkölködünk,
és értjük mi félig, hogy lelkileg
nem szűkölködünk, gazdagok vagyunk,
ám mikor elveszett minden, csak a
csont-vér ember
siráma marad, -eltűnik, elfoszlik
a magasabb rendű gondolat.

*“Füves legelőkre nyugtat engem és csendes
vizekhez terelget engem”*

Uram, a füves legelőket tönkretették
az ipar által termelt savas esők,
és a csendes vizekből csináltak lármás
olajszagú, nagyhangú kikötőt.

*“Lelkemet megvidámítja, az igazság ösvényein
vezet engem”*

Uram, elfogytak az ösvények.
Még a földutak is tönkrementek.
Aszfalton suhan a mai ember,
jó dolog ez, de meghal minden
normálisan “közlekedő” és a hatalom
összevissza csipog, nem tud mit
csinálni...
őrületeket nincs megfogni alkalom.

*“Asztalt terítesz nékem az én ellenségeim előtt
elárasztod fejemet olajjal, csordultig van poharam”*

Az már biztos, hogy tele van a poharam.
A munkahelyen, vagy ha segítő munkába
Jártam, ez volt a fő dolog. Igyál magyar!
Erő és feledés van a pohárban.
Terített asztal, körötte üres fejek,
egyszer csak valahogy fölébredtek.

*“Bizonyára jóságod és kegyelmed követnek
engem életem minden napján”*

Ha végignézem az egészet,
sok mocskot, az enyészet
büdös szagán túl egy mennyei illat
ami örömet ad és vigasztal,
mint a lilium júniusi estén adhat
egy Isteni vigasztalást, évszázadok
hosszú, hosszú során át... üvölt a vallomás-
fehérfalú templom, fekete világban
az ősi zsoltár színpompásan szárnyal,

-Az Úr énnekem őriző pásztorom,
azért semmiben meg nem fogyatkozom.
Megtartott eddig, megtart ezután is,
távol lesz tőlem minden hazug frázis.
Boldog vagyok én egyszerű étellel,
mert engem az Úr szépségre vezérel,
csodásan lakok jól égi eledellel,
őriző pásztorom ellát jól mindennel.

VÉGH TAMÁS

Huzatban II.

I.

Múlik, hasad, árad szakadatlan.
Halljuk mindannyian változásainkban
Gyönyörű nyögéseit, ívvé feszült időnk
Felettünk lüktető szív-sóhajait.

Mennyi öreg eső, és még hány ezer év
Csendes megtöretés, bányamély ráncok,
S ősi körtáncok emléke kell, hogy megvénhedt
Álmaidból végre ifjúságodra ébredj?

És a lányok földreigézett, gyöngysoros,
Gyönyörű áradása káprázatossa ölelt
Hajnalokon. Emlékké őrlődtek mind.
Csendmagad állsz, s nézed az esőt.

Már nem hajt a kényszeres tettvágy,
Fényét veszítette rég az értelem.
Még egy távoli cél, újabb ezer év,
Míg kibontja új kontúrjait a szél.

II.

Újabb, s újabb trónbitorlók torlódnak
Nyakadon. Szűkölve, sziszegve hágnak át
Minden szabályt, szigorodó szavukat hallva
Szűkül élet-keresztmetszeted.

Áttekintesz a hídon, át a túlsó partig.
Csendszegélyű homály oszlik talán,
De addig maradék csontod megtöretik,
S korhadt ajtó az időnek ellent nem áll.

Egyik napot a másik után, csak túl,
Nem át, s egyszer csak beleroppan,
És a küszöbre kushad a tető. Cserépvörös
Pora arcodra keményszik. Pazar idő.

Pazar idő. Csupa báj és kellem.
Az egyenes gerinc s a jellem
Pislákoló tűzhöz nem közeledhet,
S a ház kiment az ablakon át.

III.

Belejajdul e tápos televénybe
Ronggyá gyötört szerszám-sikoly,
Mit az örök szabályok kényszere,
Kínja tol. Tovább miért is kellene

Húzni, vonni, nyaggatni, nyúzni
Vasat a vasra, betonra, fára más
Ruhát adni, hogy puszta csontja
Rongy-ruháján ne látsszon át?!

El sem kerülhetem ebben a korban
Attilát, ki most magában ódöng
Gondjainkra hajoltan, s leírja
Újra meg újra „édes hazám”.

Fogadj be, fogadj be végre már!
Buxsi medvék láncukon taposnak,
„máma már nem hasad tovább”,
S rozsdás sínekre rossz arcok hajolnak.

IV.

Zajgunk, zörgünk, vonagló vergődéseink
Csörömpös hangja az égig ér. Kezdő és
Végsebességünk alapjázat. Lélegző vakolat
Alatt szöszmötöl, majd elalszik a gyík.

Rebben a szem, hullik a hályog. Hajnalra
Riad a test, s azonnal gyötörni kezdi
A keserédes öntudat. Sóhajt, lemondón
Legyint az egészre. Megint másoké a béke.

Hiába motorizáltak, gyalog vannak ők is.
Bár begyömösölték a félelem minden
Lóerejét karcsú dobozokba, hiába zárnak
Jól a szelepek, valaki hiányzik a táncból.

Maradsz, aki voltál.”Szem a láncban”,
Olcsó, szabad préda, akit a süket éj
Szeldel, cakkoz darabokra. Bár őrvjögő
Luddita lennél, nem ily sült hal- néma!

Maradsz, aki voltál. Mindened romlik,
Porlad a kezekben. Nem munka ez már,
Csak vonagló reflexeid vitustánca.
Nem érdem, dicsőség. Csikorgó kényszer.

Maradsz, aki voltál. Untalan olvadó egek
Izzadó kovácsa. Nem a holnapok kovásza.
Kínzószerszámaid magaddal viszed a sírba,
Hogy zajongj, árván az örökkévalóságban.

H. TÚRI KLÁRA

Ficánka ütemek

1. Könyvem hogyha ember volna
s olvasni is megtanulna
összecsukva egy kötetbe
nem betűzné minden este
- fecni hátán fecni -
mint lehetett egy kisasszonyt
fordítva le három nyelvre
- csókra csábos indokokkal –
regényhőssé tenni
Fecni hátán fecni –

2. Hol az Úr boldog kentaurja
passzióból lódoktort kerget
s rám egy holt mint megboldogultra
léleklátón helyezne nyeret: -
lasszózatlan kerge kentaurok
gyűlnek körém a holdbéli csendben
- ülnek nyereggel, még nyergeletlen
s furán alfelükre ülve bután...
- fogukra nem fül semmi dolog –
lesik mint köt Pszychém nyakán a hurok
Nincs...velem valami nincs rendben

3. Elém tett egy papírt csellel
csetlett-botlott egy kisördög
felém firke-farkat öltött
jött s hogy pénzem mire költöd
nevemben ötlötte el

Majd mint postás eléd
repedt tükröt tartott
névalírásra blazirt
bírt s míg eloldalgott

jelentékeny segélyemre
pattintott s rá kölcsönt
távkölcsönt javallott
s ily danákat költött

Vadászból lett üldözött
egy se vezet hatökröt
mind peches az APEH-es
s te se vagy kivételes

ELBERT ANITA

A karácsonyi maszk

A nagy gondolkodókat mindig
Gyötri a kételkedés, ellenben
A nép mindent elhisz. Mégsem
Lehet megítélni egyiket sem,
Mert karácsony éjjelén minden
Ember egyenlő, s az ajándék is
Csupán máz, ugyanis amint
A szeretet bontogatja szárnyait,
Rögvest feltűnik az emlékezés.
Lágy muzsika száll, estvéledett
Az idő, s a karácsony maszkját
Felvéve az emberek, értelmet
Nem keresnek benne, csak
Bontogatják a szép csomagokat,
S potyognak arcukról a gipszdarabok...

SZÁJBELY ZSOLT

Megismételt pillanatok

Ha egy test, legyen bár ember, vagy tudat és akarat nélküli tárgy, valamilyen belső kényszer, vagy külső ráhatás következtében mozogni kezd, vagy elmozdítják, akkor annak a helyzete, mind térbeli, mind időbeli tekintetben megváltozik.

Tehát a mozgás folyamatának végbemenetele után már nem érkezhetsz vissza ugyanúgy, ugyanabba a helyzetbe, vagy ugyanabba a pillanatba.

Ha egy követ eldobunk egy hajnal-harmatos rét felett, akkor az a kő nem zuhanhat a lábaink elé, vagy nem érkezhetsz vissza a kezünkbe sem.

Bár úgy vélem, ijesztő történetem talán megcáfolhatja a fentebb írt törvényszerűségeket, s rávilágít arra is, hogy mennyire nem ismerjük még azon világ működésének a folyamatát, amelyben élünk...

Tételezzük most fel, bármennyire is abszurdnak hat a gondolat, hogy az Idő nem csak egy elvont fogalom, hanem egy tapintható, kézzel fogható anyag, amely sokkal selymesebb, sokkal puhább, mint bármelyik értékes keleti selyem. Ha ez a selymes, puha anyag úgy végzi a mozgását, hogy minket embereket, és a világ valamennyi élőlényét megmásíthatatlanul körbeöleli, mint a hatalmas tengerek vize a szigeteket, akkor minden egyes kis változását érzékelnünk kellene a bőrünkön, az elménkben, a szervezetünkben, mint ahogyan a távoli vidékek felé suhanó hintók, vagy a forró Afrika felé szálló madarak mozgását is érzékeljük. Természetesen bizonyos formában érzékeljük is... Az arcunkon mély barázdák jelennek meg, melyekben halkán csobogó könny-patakok dallama csendül, a fák lehullajtják egykor még zöldellő lombjukat, s az ős minden lehulló levéllel kiharap sajgó szívünkéből egy darabot.

De a Természet képes a megújulásra, ezért a halála sem végleges, más szóval: az Idő képtelen győzelmet aratni a Természet ősi erői felett. A világ működésének minden egyes törvénye örök érvényű és megmásíthatatlan...

Vagy mégsem?

A ház, ahol már hónapok óta élttem, s ahová azért érkeztem meg London színes forgatagából, hogy nyugodt körülmények között befejezhessem készülő értekezésemet az aveburyi kőcsopotról, azon csodálatos házak egyike volt, amelyek szinte életre keltették a gótikus rémregények nagyszerű világát.

Minden nap friss, gőzölgő tea mellett ücsörögtem a fehér asztalka mellett, és írtam.

Az aveburyi kőcsoport egyébként egy neolitikus kori emlék, a világ egyik legnagyobb kiterjedésű kőcsoportja. Ez a különös építmény valaha száz tömbből állt, de mostanra sajnos már véstesen megfogyatkozott, mindössze huszonhét darab maradt belőle. Maga a kőcsoport rituális ünnepek helyszíne lehetett a régmúlt időkben. Legvalószínűbb az a feltételezés, hogy az aveburyi kőcsoportnál rituális állatáldozatokat mutattak be, így kérve az istenek segítségét, hogy a termés bőséges legyen, a jószágok és az asszonyok pedig termékenyek, s az embereket ne sújtsák a járványok.

A ház mellett volt egy hatalmas kert is, telis-tele szépséges virágokkal. Hajnalonként friss rózsá-illat ébresztett, és azok a dalos ajkú madarak, akik boldogan csiviteltek a kertben, amelyet faragott kerítés és egy kétszárnyú, rozsdamarta kapu választott el az udvar többi részétől.

A kapu tetején két-két vízköpő figura üldögélt, mozdulatlanul szemlélve az évszakok váltakozását...

Gyakran kijártam a kertbe, céltalanul bókásztam a sövények és a virágok armadáik között, s mindig úgy éreztem, pár röpké óráig visszatérhetek az Édenkertbe. Olykor elhevertem egy bokor árnyékában és sokat olvastam, leginkább régi szellemhistóriákat, különös történeteket elátkozott kastélyokról, szellemjárta otthonokról, kísértethajókról, melyek némán szelik a hatalmas óceánt.

Legkedvesebb történetem a „Barna hölgy” története volt.

Ez a szellem Anglia keleti partjainál, a Norfolkban lévő Raynham Hallban, Townshend örgrófnő kastélyában kísért. Sokan meséltek már róla, hogy látták fel és alá sétálgatni a fölépcsőn.

A kísértet a beszámolók szerint fodros nyakú, sárgával szegélyezett barna szaténköntöst visel, arca természetellenesen sápadt és a szemei helyén csupán éjsötét lyukak ásítanak.

Különös népség lehet ám a szellemvilág! Egyesek hisznek bennük, mások pedig elutasítják a létezésüket...

Több fajta szellemet is meg tudunk különböztetni.

A történelmi szellemek általában régi, ódon házakban kísértének, ilyen például a norfolki Blicking Hall könyvtára, ahol időnként feltűnik Boleyn Anna, VIII. Henrik szerencsétlen sorsú, második feleségének a szelleme.

A légköri szellemek (nevezik őket képzelt kísérteteknek is) gyakran egy tragikus kimenetelű eseményhez kötődnek. Ilyen típusú kísértet lehet Catherine Howard, VIII. Henrik ötödik felesége, aki gyakran feltűnik a London melletti Court palotában. A ciklikus, vagy visszatérő szellemek szabályos időközönként jelennek meg, s felbukkanásuk összefüggésbe hozható bizonyos emberek, vagy személyiség típusok megjelenésével. Ilyen ciklikus szellem a „fehér árnyék” amely a londoni Towerben lévő Véres Torony szomszédságában szokott megjelenni, minden év február 12-én. Ez a nap az évfordulója lady Jane Grey kivégzésének, aki 1553-ban tíz napig Anglia királynője volt...

Egy kora nyári napon történt a dolog, melyet most el kívánok mesélni, s amely megdöbbentő történetem valós esszenciáját képezi.

Talán délután volt, az azúrkék égen unottan vándoroltak a fátyolos felhők, s én szokásomhoz híven úgy döntöttem, kicsit sétálni indulok a hatalmas kertbe. A kapu kulcsát belesüllyesztettem barna mellényem zsebébe, és fűtörészve elindultam. Nem kellett nagy távot megtennem a kertig.

Mikor megérkeztem a kapuhoz, elfordítottam a kulcsot a zárban, s lenyomtam a kilincset. Ekkor tapasztaltam az első furcsaságot! A kilincset ugyanis vastagon befedte egy áttetsző, zselatinhoz, vagy még inkább ektoplazmához hasonlatos anyag.

Lassan az orromhoz emeltem a kezemet, hogy megszagoljam: őszi avar szaga volt. Felemeltem a kezemet és a Nap felé fordítottam. Az anyag csapdába ejtette a Nap fényét! Úgy ragyogott, mintha folyékony gyémánt lenne! Elbűvölt a látvány, hiszen mindig is csodálattal adóztam a természet jelenségeinek. Csak néztem, csak néztem a furcsa matériát, egészen addig, míg be nem itta magát a bőrömbe. Ekkor szörnyű émelygés kerített hatalmába! A végtagjaim zsibbadni kezdtek, az érzékeim betegesen élessé váltak!

Hallottam a pillangók szárnyrebbenéseit, hallottam a fűben motoszkáló rovarok neszt, s kardcsapásként visszhangoztak fülemben a szökőkútba visszahulló vízcseppek. Szívem dobbanásai pedig ágyúüdöjként robajlottak bennem.

Majd hirtelen forogni kezdett velem a világ és elájultam...

Mikor magamhoz tértem - nem tudom mennyi időt tölthettem az öntudatlanság szarkofágjában raboskodva - frissnek és üdének éreztem magamat. Semmire sem emlékeztem, csupán egyetlen érzés kavargott a lelkemben, mint egy tébolyult örvény: be kell mennem a kapun.

Nagy levegőt vettem és beléptem a kertbe. Hirtelen ismételen forogni kezdett velem a világ, most már sebesebben, majd minden elsötétült a szemeim előtt, s csupán néha-néha villantak fel előttem vörös foltok, melyek mintha viharlámpások lettek volna.

Majd megláttam önmagamat, ahogyan a földön fekszem, mint egy élettelen fadarab. A lelkem talán kiszállt a testemből pár pillanatra, mintha levegőhöz akart volna jutni, igen, pont úgy emelkedett fel, mint a víz alatt úszó emberek, ha levegőért jönnek a felszínre.

Aztán magamhoz tértem...

Furcsa mód ugyanott voltam ahol pár perccel előtte. Nem hittem a szemeimnek, ezért még egyszer beléptem a kapun, de ismételen ugyanaz történt! Akárhányszor csak beléptem a kapun, mindig visszazuhantam a múltba, mintha valami megnevezhetetlen erő bezárt volna egyetlen pillanatba.

Tehetetlennek éreztem magam, és rettentően megijedtem! Párszor nyakon csíptem magamat, hátha álmodom csak az egészet, de végül bizonyosságot nyert a szörnyű tény: ébren vagyok!

A kert innenső oldalán, mintha megállt volna az idő...

A szellő mindig ugyanúgy fújdogált, a madarak ugyanúgy és ugyanazt a dallamot csiripelték...

Ó, jajj! Bizarr! Bizarr börtön rabja lettem!

Nem kívánom részletezni hogy hányszor próbáltam meg - sikertelenül - átjutni a kapun. De higgyétek el nekem! Higgyétek el: ostoba egy kívánság az, hogy meg szeretnék állítani az időt, bizony ostoba!

Mert drága barátaim, én most is itt ülök, ebben a megdermedt idő-börtönben, a kert innenső oldalán, s tébolyult gyorsasággal írom hihetetlen történetemet.

A leírt szavak pedig rendre a semmibe vesznek, s mire a végére érek mondandómnak, a papírlap oly fehérre változik, mint a decemberi hó, s gyermeteg szavaimat elrabolja róla az Ismeretlen.

Ez volna hát a Pokol? A folytonos ismétlődés pokla?

Ó, jajj! Kérdéseimre csak az örökös némaság felel, s úgy érzem, az Idő most újra megismételni készül börtönbe zárt pillanatait...

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

Kultúrreform

A miniszter újabb fejfájás-csillapítót vett be, és ismételten elátkozta a pillanatot, amikor elvállalta a kultuszárca vezetését, ráadásul éppen azt, amihez a legcsekélyebb érzéke volt. Soha, semmilyen formában nem volt köze a kulturpolitikához, sem hivatalosan, sem a magánéletben. Fiatal korában, diákként azért szakított élete első szerelmével, mert a lány folyton érthetetlen, modern verseket duruzsolt a fülébe, még csókolózás közben is azt akarta, hogy inkább hallgassa meg frissen tanult versét, amivel egy diák szavalóversenyre készül. Mondjon véleményt róla! Ekkor szó nélkül faképnél hagyta a lányt, az hiába futott utána sírva, többé nem állt vele szóba. Énektanárának kérését is határozottan megtagadta, hiába fenyegette buktatással, amikor arra szeretne volna rábeszélteni, hogy lépjen be az iskolai énekkarba. Inkább a hegymászó szakkört választotta. Az új kormány alakulásánál minden előzetes egyeztetés nélkül a miniszterelnök csak úgy, félvállról bejelentette, hogy őt szánja a kultuszárca élére. Tiltakozni próbált, de a miniszterelnök azt válaszolta, ha nem vállalja, megy Ugandába nagykövetnek. A miniszter erre gyáván megalkudott önmagával, no meg neje, Rozália is győzködte, vállalja el, majd lesz valahogy, ott lesznek a beosztottai, mégis kényelmesebb életük lesz itt a magyar fővárosban, mint egy eldugott, forró, afrikai nyomorgó világban, ahol semmi kultúra, még egy rendes pletykapartit se lehet összehívni. Mit tehetett hát, beleegyezett, s próbált úgy tenni, mintha értene hozzá, mintha érdekelné. Az államtitkárok szabad kezet kaptak, s csak negyedévenként kellett beszámolniuk utólag, mit csináltak. Egész kellemesen teltek a napjai, reggel bevitte a szolgálati autót a hivatalba, ott kedvére szunyókált, s unaloműzőnek időnként nagy vidéki ellenőrző utakra ment, mert szeretett autózni. A határon túli magyarokhoz soha nem ment, mert tapasztalatból tudta: mindig kellemetlen kérdésekkel hozakodnak elő az ottaniak.

Eddig nem is volt semmi probléma, sőt a felesége nem kis bosszúságára, még fel is szedett vagy 15 kg. többletsúlyt, holott orvosbarátai éppenséggel fogyásra biztatták, folyton ingadozó magas vérnyomása miatt.

Mostani rendkívüli ingerültségét a ma reggeli tájékoztató megbeszélésen a miniszterelnök váratlanul éles támadása váltotta ki. Az utóbbi hetekben nap mint nap folyton pironogatta, miért nem hozakodik elő új, sőt izgalmas törvényjavaslatokkal. Felháborodottan vitatkozott: Nem volt elég az iskolareform? - Végre csökkenni látszanak a tiltakozások, egyre kevesebb a tüntetés, a pedagógusok belerázódtak az új rendbe, lassan megszokják, s ahhoz formálják a napi életüket. Minek újra felzaklatni a társadalmat? Megint kezdődnek majd a tüntetések, zúgolódások! Kell az nekünk? Mi szükség van rá?

- Hadd zúgolódjanak, hadd tüntessenek! Majd megunják, és szépen hazamennek! - legyintett cinikusan mosolyogva a miniszterelnök - Legalább addig se foglalkoznak a valódi problémákkal, el lesznek foglalva a saját gondjaikkal. A választóknak éreznük kell, hogy a kormány a helyén van, bátran cselekszik, kőkemény kézzel, igazságosan kormányoz, teszi a dolgát. Új, s egyre újabb törvénytervezetekre van szükség, akár hetenként. Folyamatosan mozgásban kell tartani a társadalmat. Nem szabad időt hagyni a gondolkodásra. Bezzeg az ellenzéknek vannak ötletei! Jószerével naponta hozakodnak elő jobbnál - jobb javaslatokkal. Vegye át tőlük ami használható, adjon neki új formát, fogalmazzassa át és terjessze be! Egy hetet kap új törvényjavaslat benyújtására!

- Egy hét kevés. Tanulmányoznom kell a jelenlegi állapotokat!

- Rendszerben van, legyen tíz nap! - enyhült a miniszterelnök. - Egy órával sem több!

A tíz nap holnapután telik le, s a miniszternek még semmi ötlete nem volt. Keze a csengőre tévedt, mire belépett Jolán, a titkárnő.

- Kerítse elő Hárosy szakállamtitkárt. Gyorsan!

- Igenis, azonnal intézkedem!

Megérkezett az államtitkár, hóna alatt koszlott, elmaradhatatlan vaskos dossziéját szorongatta. Ez a dosszié mindig vele volt, noha senki sem sejtette, mit tart benne, a saját titkárnője se tudta. Olyan volt ez a dosszié Hárosynak, mint valamiféle személyi ismertető jel. Aki nem ismerte őt név szerint, elég volt annyit mondania: A dossziés embert keresem!

- Parancsoljon, miniszter úr! - hajlongott az államtitkár, rosszat sejtve.

- Mi újság, Hárosy?

- Semmi rendkívülről nem tudok beszámolni. A dolgok rendben mennek. A statisztikák folyamatos fejlődést mutatnak, a diákszínjátszó csoportok száma napról-napra növekszik. Minden hét végén rendeznek valahol versmondó, népdaléneklési versenyt helyi, és körzeti szinten egyaránt. Különösen a kórusmozgalom növekszik erőteljesen.

- Számokat! -a miniszter agyában felvillant egy gondolati szikra.

Az államtitkár kinyitotta híres dossziéját, onnan olvasta:

- Nos, mintegy 1200 - 1250 énekkar működik jelenleg az országban, de ebben nincsenek benne az iskolai gyermekkórusok, s a falusi népdalkörök, a kórusművészet terén élen állunk az Unióban.

- Nem sok ennyi énekkar? Hiszen mindössze 19 megye van! Számoljon! Indokolatlanul sok!

- Lehetséges, talán igaza van, miniszter úr, de vannak városok, ahol több énekkar is működik egymástól függetlenül.

- Minek ennyi kórus?

Az államtitkár egy pillanatig zavarba jött, a miniszter arca viszont kezdett felderülni, mert hirtelen rájött, miről fog új törvényjavaslatot írni. Végre egy használható ötlet! - örvendezett magában.

- Legalábbis nem káros. Az emberek szeretnek közösségben lenni. Barátságok születnek, figyelnek egymásra. Hetenként egy-két este próbálnak.

- Olyan sűrűn? - hökkent meg a miniszter.

Az államtitkár kissé csodálkozva meredt a miniszterére - akiről ugyan köztudott volt, hogy nagyon műveletlen, no, de hogy ennyire! Ezt még ő sem gondolta volna, pedig naponta találkozott vele.

- Természetesen, néha még ez is kevés.

- És mondja, a próbán folyamatosan énekelnek?

- Nem lehet előre kiszámítani, attól függ, melyik szólam hogyan következik, ezt a mű jellege dönti el.

- S amikor ráérnek, folyik a pusmogás, politizálnak, szidják a kormányt. Így van?

- Nincs azoknak erre idejük, mert figyelniük kell a karnagyra, mikor int be.

- S mindig beint?

- Az a kottától függ!

- Akkor olyanokat kell énekelni, hogy sokszor beintsen.

Az államtitkár kínosan nevetett:

- Olyan mű nem létezik, miniszter úr. Sehol a világon.

- Ha nincs, hát csináljanak. Mire valók a zeneszerzők? Adja ki rendeletben! Vagy várjon, hadd gondolkozzam, találunk jobb megoldást is. Még ma este kidolgozom. Holnap reggel jelentkezhetsz az anyagért. Egyelőre végeztünk, köszönöm. Elmehet!

Az államtitkár fejcsóválva, gondterhelt arccal kivonult az irodából. A miniszter utána kiáltott:

- Küldessen be egy kávé!

A titkárnő pillanatok múlva hozta a kávé.

A miniszter sok cukrot kanalazott bele, majd egyszerre felhőrpintette az egészet, aztán tarkóra kulcsolt kézzel elégedetten hátradőlt a fotelben.

- Igen, itt rejlik a megoldás, milyen egyszerű! Túl sok a kórus, túl sokat próbálnak, ezért heti több alkalommal feleslegesen pazarolják a fűtést, a villanyt, vagyis az energiát. Bőven elegendő lesz hetenként egy próba. Így kevesebbet kell takarítani, kevesebb vegyszer fogy el a takarításra. Lám, környezetvédelem! Gyúlt ki agyában a szó. S persze, energiatakarékosság! Kevesebb takarítás, kevesebb takarító. Létszámleépítés, vagyis költséghatékonyság. Nem kell annyi őrző személyzet a próbahelyiséghez. Biztonságnövelés! Ez már négy szempont! - gondolta egyre lelkesebben. Jó szövegezéssel össze kell húzni a négyet: Hát persze! Hiszen egyszerű: a karnagnál kell kezdeni, náluk kell előírni a megszorítást. Minden karnagy csak megszabott ideig vezényelhet. Havonta kell lebontani, megállapítani az okvetlenül szükséges vezénylési időt, meg kell állapítani a még éppen feltétlenül elégséges teljesítménykorlátot, ami ezen túl elkerülhetetlen, - a szereplések számának függvényében - a karnagy pályázaton kérhet többletidőt a fenntartótól, de azért már neki kell fizetnie, esetenként 300 Ft - karnagyi pótlékot! Majd meggondolják, mennyit kalimpálnak!

Este, otthon Rozália asszony csodálkozva látta, hogy szorgalmas párja kivételesen nem a tévé elé vágja le magát, hanem bezárkózik a dolgozószobájába, s csak tíz óra után bújt elő elcsigázva, dúlt arccal, kócos hajjal, fáradtan.

- Dolgoztál, szívem? - kérdezte gyöngéden, de bár ne tette volna. - Kérsz valamit? Esetleg valamit kívánsz inni? Konyakot,

sört? A férj sötéten nézett vissza, s röviden csak annyit mondott:

- Semmit! Hát persze, hogy dolgoztam! Olyan furcsa ez? Nem véletlenül vagyok kultuszminiszter! Mit gondolsz? Mit képzelsz, kivel beszélsz? A kertész bácsival?

Rozália megszeppenve elsündörgött a fürdőszoba felé. Tudta, ilyenkor tanácsosabb messze elkerülni a férjét. Ha azt hiszi, hogy dolgozik, rögtön félistennek képzelet magát. Még jó, hogy ilyen pillanatok ritkán vannak, különösen amióta miniszter lett szegény.

Másnap délelőtt tíz órakor megjelent Hárosy, hóna alatt az elmaradhatatlan titokzatos dossziéjával.

- Parancsoljon, miniszter úr, ahogy tegnap parancsolni tetszett, itt vagyok. Korábban nem mertem zavarni, tudom magamról, nehezen indul a reggel.

- Rendben van, ezt nézze át, s állítson rá mindenkit akit lehet, holnapután délelőttre készítsenek ebből elfogadható küllemű törvényjavaslatot, s egy futár vigye el a Parlamentbe, adják be a Házbizottsághoz. Előtte küldesse be hozzám aláírásra. Most elmehet, de ha átnézte, jöjjön vissza és mondja el, mit szól a javaslataimhoz? Ne fogja vissza magát. Természetesen, alapvető változtatást nem engedélyezek az anyagban. A karnagyai teljesítmény okvetlenül maradjon benne! Egyelőre végeztünk. Ne feledje, fél óra múlva várom a véleményét!

- Értettem, miniszter úr. Fél óra múltán itt leszek, addig tanulmányozom a témát. Miért ilyen sürgős, ha szabad kérdeznem?

- Nem szabad kérdeznie! - felelte zordonan a miniszter. - Tegye, amit mondtam! A miniszterelnök sürgeti, nem én. Folyton rágja a fülemet, hogy kezdeményezzünk valami újat. Hát ez olyan új lesz, amelyet még nem látott a világ, még az egészségügyiek is megirigyelhetnék. Tessék, egyelőre ennyit mondhatok, ez olyan új lesz, amilyen még nem volt. A többit elolvashatja az anyagból.

Fél óra elteltével Hárosy bejelentkezett. Arca gyanúsan sápadt volt.

- Elolvastam, miniszter úr! Ha szabad őszintének lennem, ha ezt kiadjuk, a közvélemény ellenünk fordul, jobban, mint az iskolareform idején. Nemzetközi botrányt okozhat.

- Majd a miniszterelnök eldönti, mi legyen a sorsa a javaslatnak. Mit is mondott, hány felnőtt énekkart tartanak nyilván?

- Több, mint ezer vegyes kar működik az országban.

- Az rengeteg! S kitől kapnak pénzt a működésükhöz?

- Részben tagdíjat szednek a kórustagoktól, másrészt egy-egy fellépésüket díjazzák, bár igen szerény mértékben. S természetesen a helyi önkormányzat is segíti a munkájukat.

- Vagyis állami pénzből danolásznak! S csodálkoznak, ha szűkös a költségvetés? Legyen elég megyénként 22 vegyes kórus! Vegye be ezt is a javaslatba. Jó, hogy szóba hozta.

- Miniszter úr! Ha ezt megszavazza az országgyűlés, legértékesebb kulturális értékeink egyikének halálát szavazza meg! Én az ön helyében ezt nem terjeszteném a miniszterelnök úr elé, mert ahogy ismerjük, képes elfogadtatni.

- De ön nincs az én helyemben! Kész! Döntöttem, dolgozzák ki és hozzák be aláírásra. Tíz órát kapnak rá. Megszavaztatás előtt természetesen oktassák ki a megfelelő médiát, hogy készítsék fel a közvéleményt a törvény kedvező fogadtatására. Utána írasson számunkra kedvező hatástanulmányt... szóval a szokásos. Minden világos?

- Minden világos. Miniszter úr, kérem, szíveskedjék elfogadni a lemondásomat. Parancsoljon, a lemondó nyilatkozatom. Miután elolvastam az anyagot, azonnal megírtam.

- Megörült, Hárosy?! Most akar lemondani, amikor végre egy igazán izgalmas ötlettel sikerül előállnunk? A miniszterelnök úr el lesz ragadtatva, mi több, jelentős jutalomban részesülünk, ezt előre garantálhatom. Az egészségügyieket megeszi a penész az irigységtől. A törvényjavaslat címe legyen: *Kultúrreform*

SZÁVAI ATTILA

Kék karácsonyfadísz

*„Fenyőszagú a lég és a sarokba
ezüst tükörből bókol a rakott fa,
a jó barát boros korsóihoz von, ”*

Kosztolányi Dezső: Karácsony (részlet)

Én nem tehetek semmiről.

Hogy mióta árulom itt ezeket? Ne is kérdezze, egy hete. Amúgy a lányom csinálta, csak, hát közbe jött valami. De eredetileg ő kezdte. Hogy melyik tévétől jött? Aha. Az meg milyen, internetes? Nincs nekem számítógépem. A lányomnak volt, de már nem kell neki, el lesz adva. Ez is megvolt neki, az egész, ami itt van. De, most egyből kameráznak is? De már nem kell neki. Majd én eladom. Nagyobb izét is megoldottam már. Az egész karácsonyi vásár, hogy kijön ide árulni, a lányom ötlete volt. Jött egy ilyen lehetőség, hogy fél kisteherautó ilyen karácsonyi cucc. Osztottunk szoroztunk, jut is, marad is, inkább marad, hát akkor legyen. De azér' azt nem gondoltam volna, hogy itt fogok ácsorogni két hétig, reggeltől estig. A hidegben. Nem gondoltam volna ezt a hideget. De mikor megmerevedett a kiserádió kábele, mondom, ez nem vicc, tényleg kell az a napi két-három liter forralt bor. Hogy jobban menjen a marketing. De, most komolyan, egyből kameráznak is? Ez azért erőszakos, nem gondolják? Bele egyből az intim szférába, a pultalattiságba. Mi? Hát, hogy látni a pultot, de nem látni, hogy mi van alatta, és bizonyos hatóságokat ez nagyon is érdekel, a pultalattiság. Hogy látod a hálószoba csukott ajtaját, nem látod, hogy mi történik odabent. Csak tudod.

A lányom könnyebben bevállalta ezt az árusozást, a fiatalok jobban bírják a hideget, meg az ilyen szélsőséges dolgokat. Nem mutatják ki. Én nem mondom, otthon is volt, mikor szélsőséges volt a családszociológia, voltak deviáns helyzetek, de valahogy jól bírta a lányom ezeket. Ha veszekedtünk a feleségemmel, csak csendesen beült a sarokba és elfordult, nézte, ahogy lekonyul a tapéta sarka. Gondolom. Nem tudom, mit lehet egy olyan sarokban nézni, ahol csak ilyenek vannak, meg pókháló. Pókhálóság. Most miért mondja, hogy talán belső sérüléseket szerzett ott a lányom? Mi köze magának az én családomhoz? Ha ezér' küldte rám a tévé, hogy piszkálja a múltamat, akkor el is mehet a kamerás haverjával, meg ezzel az idióta mikrofonossal. Bocs. De elég hülyén néz ki abban a rózsaszín sapkában. Hogy lehet valakinek ilyen szakmája, hogy egész nap csak ezt a kurva mikrofont nyomja a másik pofájába. Hogy benne lesz a riport a rádióban is? Legyen, de a családról egy szót se, jó?

Beszélhetünk a többiről, hogy itt van ez a bódé a főtéren, amúgy aranyos kis faház, csak lehetetlen kifűteni, nem baj, van forralt bor a szomszéd faházban. Egész jól összehaverkodtam a többi árussal. Beszélhetünk arról, hogy árulom itt ezeket az ajándék izéket, karácsonyfadíszek, műszálas pamut zoknik, meg a többit, jézusmikulásokat. Nem irigylem azér' az izéket se, akik életvitelszerűen árulnak egész évben. Figyeljen ide. Én nem aggódom, van egy szolid forgalmam, kajára elég, a többi meg elmegy forralt borra. Tényleg, most akkor minek is jöttek maguk ide? Aha, riport egy karácsonyi árus délelőttjéről. Maga szerint lesz magának ideje kérdegetni? Fogadhatunk. Ismerem a reggeljeimet. Vigyázzanak má' elállják, a forgalmat. A lényeg, hogy legyen elég forralt bor, egész jól ki lehet bírni. A lányom tanácsolta, hogy ha nagyon fázok, akkor igyak forralt bort. A hetedik után már tényleg nem remeg a kapucni. Ez még csak a második. Az a legjobb, mikor besötétedik és világítanak belülről ezek a faházak. Valami otthonos van bennük ilyenkor. Mint a régi képeslapokon. Kérnek forralt bort? Van hitelem a szomszédnál, nem gond, akármennyit ihatnak. Legalább jobban megy a munka, nem? Na, kérdezzenek bátran. ...de, ne, várjanak még egy angyalfingnyit.

Előtte elmondom még, mielőtt belemelegednék a riportba, hogy a lányomról nem kérdezhet, családról se, az árúk eredetéről se, és az üzletpolitikáról se, nem érdekelnek a horoszkópok, nincs hobbim, nincs kedvenc kajám, nincs otthon állatom, nem olvasok könyvet, a mindenkori kormány ellenzékét képviselem, de erről se többet, se kevesebbet, sima kisnyugdíjas vagyok, korom hetven, kényszervállalkozó, a lányom miatt, de erről ugye mondtam, amit mondtam, nem szeretek zenét

hallgatni sem, ateista vagyok, nem olvasok újságot, nem tudom mi a hópenész. Na? Kérdés? Most meg néznek hülyén. Figyeljen, maga ilyen értelmiségi újságírólánynak tűnik. Hozna nekem egy forralt bort? Csak nyugodtan mondja a szomszédban, hogy tőlem jött, vigyen bizonyítéknak egy ilyen villogó karácsonyfafüzért. Én itt bedugom, hogy égjen, maga meg fogja a végét és átbattyog a forralt boroshoz. Az meg látja a kapcsolatot, a kötődést. Csak nehogy megint villogásra kapcsoljam, mer' megszédülünk. Mert megmondom, két ember között a legrövidebb út, az a kínai karácsonyfafüzér. Esetünkben. Első kézből. Ez lehet mottó is. Főleg, ha villog is, kész vagy teljesen. Na jó, nem általánosítok. Amikor bejöttek divatba, vagy mibe, a gazdasági kényszerbe ezek a kínai világítófüzerek, mindjárt vettem ötöt otthonra, hátha beszarik valamelyik. Vagy ha kiég a spájzba' az égő, akkor legyen mivel világítani, ha megyek kompótért. Hogy tehát, legyen készleten még tartalék. Aztán az ezredforduló karácsonyán mondtam a családnak, hogy gyerekek, egyszer élünk, és ha már dupla adag halászlévet tettünk fel a nagyfazékba, két műfenyőt a nagyszobába, dupladauert az asszony hajába és dupla otthonkát a nagymamára, tegyünk fel minden világítófüzért, a teljes készletet, hogy világítsa meg, ahogy kell, az új évezredet. A fényes jövőért. A nagymama feltette a legerősebb szemüvegét, hogy a legjobban lássa az eseményeket, mégiscsak az ózred utolsó karácsonya. Bedugtam az elosztóba mindet, aztán mondtam a családnak, hogy lépjenek hátrébb, mert villogó üzemmódba állítom az egészet, ehe. A nagymamát úgy kellett két oldalról karonfogva kikísérni a szobából, sokkot kapott az ötfüzérnyi villogástól, a lányomat meg hívták a haverjai, hogy mi van nálunk, házibuli. Látják a szomszéd tömbből a villogást. De szerintük a szomszéd kerületből is.

Az emberi kapcsolatok. Hogy mondjak is valamit. Magának ott nem fog kiszáradni a torka a nagy kamerázásba? Forralt bort? Menjen, kérjen magának nyugodtan a szomszédban. Meg a stábnak is, vagy mi ez. Hivatkozzon rám, szerintem az ilyen kamerás emberek azért' eléggé megbízhatóak, már csak a kamerájuknál fogva is. És, ha látja a boros, hogy a mikrofonos kolléga meg itt van nálam, csak össze tudja rakni fejben a két dolgot. Nézze, én hiszek az emberekben. Az emberiségben, hogy ilyen nagy szavakat használjak. A lányom már nem hisz, de én hiszek, pont azért', mert a lányom már nem hisz. Én itt sok emberrel beszélek, egész nap mást se, jönnek, nézelődnek, én meg teszem fel a kérdéseket, ismerjük meg embertársainkat. De tényleg az a lényeg, hogy egész évben csak ebben a pár napban jutnak odáig, hogy látják egymást, hogy van családjuk. Néznek a meleg fotelben, a fenyő tele ilyen kínai díszekkel, frissen gyújtott füstölő, vietnámi, háromra bekapcsolják a füzért, hoppá, és kész vannak. Hátradőlnek a halászlészagban, kertévében valami jó kis amcsi film, nagy havakkal, a házakban hat méteres fenyőfákkal, azokon kisteherautónyi dísz. Csingül bellsz. Nézik a filmet és közben arra gondolnak, hogy kicsit nekik is olyan, mint a tévében. Hogy de jó.

Ha nincs vevő és a rádióban is hülyeség van, nézegetem a díszeket. Tízből négy megnézi magát a díszben, majd utánigazít a haján, sapkáján. Maga is, láttam. Az ilyen riporterlányoknak adni kell magukra, nem mindjegy, hogy néz ki, nem igaz? Azért'. Nekem ezek a törekeny gömbök a kedvenceim. Hogy magának is, ne mondja. Jöjjön csak közelebb. Nézze, ez az, ez a legszebb. Sötétkék tükrös gömb. Ezt szoktam nézni, mikor üresjárat van. És tudja mit? Rájöttem valamire. Ahogy nézem a díszben a tükörképem, ezt a torz görbe fejet az usankában, akkor magamat látom. De, hogy tényleg olyan ez a sötétkék dísz a kis műhópamacokkal, mint az én, vagy akármelyikünk élete. Azt meg csak halkan súgom meg, hogy megálmodtam az egyik alapigazságot, hogy az ember belülről kék. Na, nem az anatómiai belsőlegére mondom, mert azt tudjuk, hogy nincs bent semmi kék. Nem. Hanem mélyen az ilyen anyagi, fizikai belsőlegére gondolok. Ahol a lélek, meg a szellem lakik. Na, ott a kék. A nagyon kék. Ezt láttam álmomban. És az álmok azok nagyon fontosak. Tehát olyan, mint az életünk, olyanok ezek a díszek. Hogy az élet ugyanilyen kerek, törekeny és nagyüzemi. Az életünket is talán valahol, egy másik, sokkal nagyobb, tartalmasabb, terjedelmesebb világban ilyen karácsonyfadíszként árulják valami furcsa árusok. Ki tudja. Ha nem tudja megcáfolni, akkor kizárni sem lehet, nem? Na látja. Így működnek a nagy dolgok. Te, hé, viszed onnan az ízédet, szóljon már a kollégájának, hogy szedje ki a kamerát a díszek közül, még összetöri valamelyiket. Tessék távolabbról filmezni, nem kell tudni minden részletet, kell, kérem a távolság. Hozna egy forralt bort nekem a kishölgy? Köszönöm. Addig lekamerázzuk a kollégával az árut, meg a bódét, legyen ilyen vágókép, vagy mi az izém. Egy kis pálinkát, amíg nincs itt a forralt bor? Hogy nem iszik szolgálatban. Helyes fiam, jól teszi. Legyen tartása az embernek. Tartok itt egy kis szilvapálinkát. Szigorúan munkavédelmi cézzalattal. Fagyálló lesz a vérem tőle. Na? Biztos nem? Egészségére, brrrr.

Amúgy nekem ez az egész karácsony már olyan ízé. Nem olyan, mint régen. Biztos a lányom miatt. Azóta, tudja, nem érzem valahogy a lelki lüktetést, mikor meghallom a Mennyből az angyalt. Nem érzem. Csak ilyen üres ízét. Kutyanak kitett kislábas a téli udvaron, alján száraz, merev térsztaívekkal. Ezt érzem. A hiányt. Érti? A forró húslevesmaradék hiányát a kislábasban. Szerintem menjen és csináljon ilyen távolit is a bódémról, hogy lehessen látni a többi szomszédot is. Nem baj, ha látja az ember a saját helyét a világban. Hol van már az a forralt bor? Én nem fogok itt kiabálni, de azért' jól esne.

Fűszeres, ahogy kell. Maga meg menjen azzal a mikrofonnal és szóljon a kolléganőnek, hogy nem kell annyit csevegni a borossal, hozza már, mert megfagyok teljesen. Tudom, hogy szeretnek beszélni a nők, de azért mostmár tényleg. Hogy jó lenne.

Tiszteletem, mivel szolgálhatok? Hogy nézelődni szeretne, hát, tessék csak, van itt minden, amit a vevőúr el tud képzelni egy ilyen bódében. Hogy nem úr, hanem hölgy, hát ezer bocsánat, biztos a hideg, a hidegben olyan egyformák az emberek. Csak a kabát színe az, amiből következtetni lehet az izére, ivari helyzetre, ha érti. Meg, a nők is kezdenek egyre inkább elférfiasodni, de nem megyek bele inkább, karácsony van, mondok a tisztelt vevőhölgynek valamit, ott régen, a jászol körül még rendben voltak az ivararányok, ha érti. Mindegy. Más megértené. A lányom az már nem fog. A lányom az már nem. Ő nem. Á, semmi, ne kérdezze. Szóval azt a dísz választotta, jó választás. Kérem. Minden jót. Kiváló...!, Hallja, hahó, igen, maga, nem hagyott itt semmit, csak mondom, hogy kiváló forralt bort kapni a szomszédban! Igen! Jól teszi, nem fogja megbánni! De, izé, hahó, nem maga, hanem maga ott a kék díszekkel! Küldje már ide azt a kiscsajt, izét, szóval azt a hölgyet, aki ott beszélget a pultossal, tévés, vagy mi, internetes, igen azt, küldje ide! Kösz! Ha egy riportert magára hagyasz, ha nem figyelsz, egyből dolgozni kezd. Ilyenek. Azt hiszik, egy nagy riport az életük. A lányom azt hitte, az élete egy regény, a karácsonyi árusok egy része meg magában beszél. És? Hát, mi tagadás. Egy író mit higgyen? Író akart lenni a lányom. De nem lett.

Na, végre. Végre itt van a kishölgy. Már teljesen átfagytam. Azt hiszi, húsz éves vagyok, hogy mindent kibírok? Adja ide gyorsan! Hogy akkor mennének tovább a többi árushoz? Hát, jó. Jól elvontunk nem? Remélem, valami szép anyagot tesznek össze abból az egy órából, amit forgattak itt. Magának is, maguknak, szép karácsonyt! De, figyeljenek csak! Van itt valami. Tessék, tegyék csak el, egy-egy kék díszgömb otthonra, a fára. Ajándék. Vigyázzanak, nagyon törékenyek. Mit mond? Üdvözli a lányomat? Átadnám neki, de sajnos nem tudom. Tegnap meghalt.

BORSI ISTVÁN

Napforduló után

December. A tél, Teljesség hónapja. Benne a puhává érlelt Sötétség, és a belőle való kilábalás ünnepe. 21-én a Fény újjászületésének csillagászati napja. Mégis; itt a leghosszabb az éjszaka. Másnap, 22-én reggel élményteljes látvány fogadott. Mesésen gazdag tananyag tárul fel a vidéken élő ember szeme előtt. (Ha teremtő erejű pillantását nem torzítja el önmagában - szennyezi tele vízióval -, a lélekben betegek látomásaival.) Gyémánt sziporkákat szórt a vaskos zúzmara, mikor átderengett a Nap fénye a sűrű ködrétegen. A természet ekként, így, szűzi fehérben gyászol, s temeti a múlt évet. Tudván azt, hogy minden halál óhatatlanul megindít valami újat, jövőteremtőt - mely éppen most fogan -, az sajátos varázsában túlhalad minden eddigi megtapasztaltat.

Kiben a lélek ébredni kész, szíven keresztül kezdé látni a világot. Lát, és már nem borzad belé. Látja a városok aluljáróiban díszló obszcén üzeneteket a vizeletszagú csempéken, s fölöttük égbe törő - a földi szennyet is visszatükröző - üvegalotákat. Látja, hogy a küllem ugyan különböző, de megjelenésük egyaránt segélykiáltás a holt lelkektől az Ég felé! Kényszeres benső vágy hajtja őket, hogy nyomot hagyjanak maguk után a jövő mátrixában.

Mind egylényegű alkotás. Képesség és lehetőség szerint felkínálva. Alkotás-alakítás. Végcélja más ugyan, de épp ily motívum indítja el a költő kezében a tollat, szánt a hófehér papírra termő barázdát, hogy átmentsen múltó életéből egy örömszilánkot a jövődőknek. Nyomot hagyni hátra, s talán útmutatást!

Míg az első kettő kiszívja talpalatnyi földjéből az utolsó életerőt is, s annak fogytán őmaga is belehal, addig a teremtő erővel bíró alkotások táplálják mind a maradókat, mind a felülemelkedőket. De miből, s kiből fakad fel mindenki a teremtés óhaja?

Ó, hívek és hitetlenek! Az élő testbe ütött szegrek már rég elporladtak 2000 év alatt. Akit kínban és keresztben verve láttunk, *most él igazán! A Méltó leszállt, s az örömben felvette arcodat és arcomat!* Nem felém, hanem *belőlem* nyújt az Egy-másának kezét!

Köztünk mégis tovább kísértének - dicsőnek hitt - fájdalmak szomorú árnyai! Letűnt, konok dogmák között már élettelenül lapul az élő fából ácsolt kereszt. Anyaggá lett, mert felbőszült népek emelik fáradt izmú karjaikba, hogy *egymás közé* tarthassák!

Üzenem, ébredjünk fel és úgy válasszunk! Leomlott a felfeszített hús test-vér róla, hogy az Egynek kínjából a *sokakban* nyerjen új s boldog életeket. Ő az kitől életterünk, e Haza - a dicső múltú, félszárnyú sólyom madár -, ismét felszáll! Tisztulj a sötétől Magyarország! Világtalanok ne gyújtsanak lámpafüzéreket! Most már ELÉG!

A Világosság nem csak most - egy szál gyertya lángjával is - a homálynak minden síkján keresztül vetül!

Szüljünk és szülessünk - együtt e napon - újra! Emberül!

Egy isteni múltó pillanat - avagy 3 milliárd év - alatt lám az egykori egysejtű életének evolúciós örökébe mostanra - *EGY-sejtő* lépett.

KÖNYVAJÁNLÓ

A karácsonyfa alá, a gyerekeknek szánva megjelent **Pálfalvi Nándor** legújabb meséskönyve, **Bohóka a pajkos napsugár** címmel. Két apropóból is ajánlom a figyelmükbe a könyvet: Először is, mert jó! Másodsor, mert a szerző, és az illusztrátor, **Pintér Ágnes** is lakóhelyem, Nagyoroszi szülöttei. Jó szívvel ajánlom hát a könyvet, és egyben megköszönöm Ágnes akvarelljeit, amikkel a mostani számot díszítettem. A könyv 2900 forintos (plusz postaköltség) áron megrendelhető a BH email címén, illetve megvásárolható a könyvesboltokban. A Szerk.

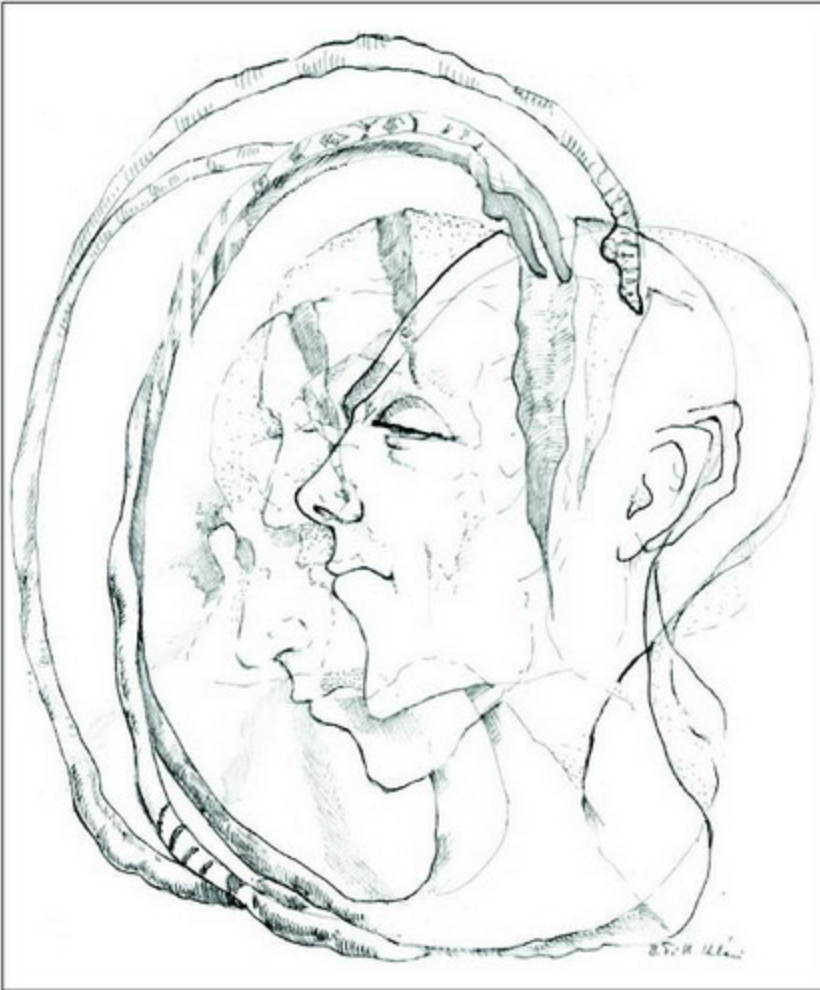

Kedves Gyerekek!

*Ez a mesekönyv egy napsugárról szól,
aki egyenesen a Naphól jött el hozzátok.
A teljes neve: Bohóka a pajkos napsugár.
Megerszeretitek majd, mert alig különbözik
tőletek. A különlegessége az, hogy
szemvillantás alatt eljut mindenüvé és a
Nap melegét hozza el nektek, hogy
vidámak legyetek, mint ő, hiszen
játszani akar veletek.*

Miklya Zsolt költő ajánlásával megjelent lapunk szerzőjének, **B. Tóth Klárának** első verseskötete a NapKút Kiadó gondozásában. Régóta érik ez a kötet, ám igazi meglepetés ez a könyv a szerző műveinek kedvelői számára. Megrendelni ugyancsak a BH email címén, vagy megvásárolni a könyvesboltokban lehet. A Szerk.

B. Tóth Klára versei

A
R
C
H
U
L
L
A
T
Ó

...egy festő-restaurátor keze, úgy tűnik, ha belefog valamibe, elég kitartó. S mivel ismeri a festékrétegek természetét, hogy a felszín alatt gyakran értékesebb rétegek rejlenek, nem fél megpiszkálni a szöveg-rétegeket sem, várakozóan nyúl a felszín alá, a kéreg repedéseibe. Évek munkája – szenvedése, kínja és öröme, mosolya – volt, amíg a „vasárnapi költőből” egyszerűen csak költő lettél. Ünneplős versköntös és -orca, maníros beszéd felszíni rétege alatt felfedezted a mindennapok beszédrétegeit, az élőbeszéd pedig elvezetett elmúlt léteik örökéig, úgy, hogy szinte kortársként csodálkozol rá dédmamád málló selyemruhájára, egy barokk oltárfestő elcsorgó festéknyomára, vagy Ariadné szakadozó fonalára, ami nem csak hiteget. S persze elvezetett saját léted mélyebb rétegeibe is, ahol a vers hirtelen vallató sugárrá változik, az arc én-mozaijkja pedig széthullik, elemeire, és eltűnik egy füstalagúton át. Eltelik egy kis idő, mire az arc alatti membrán-érzékeny réteg új arcot terem, amelyet a belső ének, haiku-ló csend éppúgy áthat, mint a külvilág szín- és fényreflexei. Innentől a vers – vasámap is – magáért beszél. Ez a magáért, „magától” pedig – Reményik Sándortól tudjuk – „a Kegyelem”.

Miklya Zsolt

B. TÓTH KLÁRA

Levélszarkofág

A régi címem mint a szarkofág
csak emlegetni járok néha vissza
túnt jelent de nézd a mész beissza
az embercseppek betűpárlatát

Illesztgetem a törmelékeket
egymásra írt szövegből arcainkat
miféle örvény lenne – lélekillat
vagy érfalon csikorgó vésetek

sugározódtok new roman betűn át
a mondatokban megmártom magam
ma biztos védelem az ál-valóságos

itt újra léteztek mindannyian
előhívódtok mint bemattult hiány
egy rég megsárgult dagerrotípián

Korkép

Oly korban élek én e földön
mikor az arc ütésállósága
életfogytig szavatolt
ujjaink billentyűzete
pergőtűzként kopogja
végig az éjszakát – az égen
szúrásbiztos fólia feszül

az asszonyi könny
anyagtakarékosság jegyében
felfűzhető gyöngysor
műkönyv recept nélkül kapható
a sómarta szemránccal redői
fillérekért síkba glettelhetők

a szív hőre lágyuló műanyag
– rendelésre újraönthető –
a belső sikolyt elnyomja
a buszajtó fülsiketítő
sistergése ahonnan rég
kispórolták a hangcsillapítót

PÁLYÁZAT

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet a vers és prózaírók részére.

A pályázaton korhatár és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet. Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni! Az írásokat digitálisan is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt. (Word, Times New Roman, 1,5 sortáv.) A jeligés pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni a jelige feloldását. Egy jeligéhez maximum három írásmű tartozhat.

Az írásművek leadási határideje:

2012. január 15.

**Cím: Spangár András Irodalmi Kör - Városi Művelődési Központ
és Könyvtár**

2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.: 24.

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emlékplakettet és a hozzá járó oklevelet. Az arra érdemes írásokat megjelentetni tervezzük a Kör 2012. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

PROGRAMAJÁNLÓ

A Rétsági Művelődési Ház könyvtárában

január 13.-án 17. órakor

Spangár-estek

Irodalomról nem csak irodalmároknak.

Felolvasások, kötetlen beszélgetések a Spangár András Irodalmi Kör tagjaival.

Arany János: A nagyidai cigányok

Gál Tamás és Bodonyi András előadása

**melyet az általános iskolás korosztály mellett
szeretettel ajánljuk középiskolás és felnőtt
érdeklődők figyelmébe is!**

**2012. január 17-én
(kedd) 14.00 órától**

Rétságon, a művelődési központban!

Arany János A nagyidai cigányok című műve a magyar irodalom egyik legnagyobb alkotása, mely Arany lenyűgöző, felülmúlhatatlan humorjáról árulkodik. A magyar katonák már nem bírván tartani Nagyida várát, a helyi cigányságra bizzák, hogy őrizzék, védjék, míg ők élelmet szerezvén vissza nem térnek. Csóri vajda azonban túljár mind a magyar, mind a labancok eszén, s megteremti „Cigányországot”. Vagy mégsem? Kiderül ez Gál Tamás legújabb feldolgozásából. A fergeteges humorú, interaktív, játékos előadásban elhangzó autentikus cigány zenét Bodonyi András gyűjtötte Szepsi környékéről.

A dalok eredeti cigány nyelven, illetve magyarul hangzanak el.

Gál Tamás ezzel az előadással 2010 júniusában megkapta a XXII. Magyar Színházak Kiszvárdai Fesztiválján Kiszvárdai Polgármesterének díját, illetve jelölték a Magyar Színkritikusok Díja 2010-re.

Belépődíj: 600 Ft

**Kérjük, hogy csoportos jegyigényüket mielőbb jelezzék a 35/350-785-ös telefonszámon,
illetve a művelődési központ irodájában.**

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, író, nyugalmazott honvédtiszt

Barna Krisztina (Balassagyarmat, 1992) Rimóc, tanuló, meseíró

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató

Kontra Marika Szvita (Pásztó, 1964) Pásztó, költő, művelődésszervező

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író, előadó

B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Szűk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai tanár, író, költő

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@gmail.com

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

Pintér Ágnes meseillusztrációja